EL 2020

08

Ειδική έκθεση

Επενδύσεις της ΕΕ σε χώρους πολιτισμού: ζήτημα που χρήζει μεγαλύτερης εστίασης και συντονισμού

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ
ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ
ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Περιεχόμενα

	Σημείο
Σύνοψη	I-VIII
Εισαγωγή	01-11
Εμβέλεια και τρόπος προσέγγισης του ελέγχου	12-16
Παρατηρήσεις	17-93
Το υφιστάμενο πλαίσιο για τις επενδύσεις της ΕΕ σε χώρους πολιτισμού πάσχει από έλλειψη εστίασης και περιορισμένο συντονισμό	17-51
Το στρατηγικό πλαίσιο που διέπει τη δράση της ΕΕ στον τομέα του πολιτισμού είναι πολύπλοκο και αντικατοπτρίζεται εν μέρει μόνο στην ενωσιακή χρηματοδότηση	17-24
Η Επιτροπή έχει αναπτύξει αρκετές πρωτοβουλίες που έχουν τη δυνατότητα να προωθήσουν χώρους πολιτισμού, αλλά ο συντονισμός με τις ρυθμίσεις χρηματοδότησης είναι περιορισμένος	25-36
Το ΕΤΠΑ είναι ένα διαρθρωτικό μέσο για τις επενδύσεις των κρατών μελών σε χώρους πολιτισμού, αλλά οι επενδύσεις αυτές δεν αποτελούν προτεραιότητα του ΕΤΠΑ	37-51
Ανομοιογενής εικόνα όσον αφορά την αποτελεσματικότητα και τη βιωσιμότητα των ελεγχθέντων έργων του ΕΤΠΑ	52-93
Τα ολοκληρωθέντα έργα που υποβάλαμε σε έλεγχο λειτουργούσαν, αλλά οι στόχοι τους ήταν ως επί το πλείστον οικονομικοί και δεν είναι πάντα δυνατό να γνωρίζουμε αν επιτεύχθηκαν	55-67
Δεν δίδεται επαρκής προσοχή στη βιωσιμότητα των χώρων πολιτισμού	68-93
Συμπεράσματα και συστάσεις	94-105
Παράρτημα I - Επισκόπηση των δαπανών γενικής κυβέρνησης για πολιτιστικές υπηρεσίες το 2017	
Παράρτημα II - Επισκόπηση των κονδυλίων της ΕΕ που διατέθηκαν για την επίτευξη στόχων του πολιτιστικού τομέα	
Παράρτημα III - Κατάλογος των ελεγχθέντων αξόνων προτεραιότητας και των σχετικών επιχειρησιακών προγραμμάτων	

Παράρτημα IV - Κατάλογος των ελεγχθέντων έργων

Παράρτημα V - Επισκόπηση των 21 ελεγχθεισών διαδικασιών επιλογής

Παράρτημα VI - Κατάλογος των κύριων εγγράφων πολιτικής που αφορούν τους χώρους πολιτισμού

Παράρτημα VII - Βασικά χαρακτηριστικά των σημάτων της ευρωπαϊκής κληρονομιάς, της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς και των πολιτιστικών διαδρομών

Παράρτημα VIII - Εξέλιξη του πλαισίου του ΕΤΠΑ για τις επενδύσεις σε χώρους πολιτισμού

Παράρτημα IX - Κύριοι στόχοι των αξόνων προτεραιότητας του δείγματος, καθώς και η μέτρησή τους με δείκτες αποτελέσματος

Ακρωνύμια και συντομογραφίες

Γλωσσάριο

Απαντήσεις της Επιτροπής

Κλιμάκιο ελέγχου

Χρονογραμμή

Σύνοψη

I Στην πλειονότητά τους, οι Ευρωπαίοι θεωρούν την πολιτιστική κληρονομιά σημαντική τόσο για τους ίδιους προσωπικά όσο και για την κοινότητα, την περιφέρεια, τη χώρα τους, καθώς και την ΕΕ συνολικά. Η έννοια του πολιτισμού είναι ευρεία και καλύπτει διάφορες δραστηριότητες. Στην παρούσα ειδική έκθεση, ως «χώροι πολιτισμού» νοούνται οι υλικές υποδομές όπου οι Ευρωπαίοι έχουν τη δυνατότητα να βιώσουν τον πολιτισμό.

II Το πολιτιστικό πλαίσιο της ΕΕ ορίζεται πρωτίστως στις Συνθήκες, όπου τίθεται ως πρωταρχικός στόχος ότι η ΕΕ πρέπει να σέβεται τον πλούτο της πολιτιστικής της πολυμορφίας και να μεριμνά για την προστασία και την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο πολιτισμός αποτελεί πρωτίστως αρμοδιότητα των κρατών μελών. Ο ρόλος της Ένωσης περιορίζεται στην ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και στην υποστήριξη ή τη συμπλήρωση των δράσεών τους.

III Αξιολογήσαμε την αποτελεσματικότητα και τη βιωσιμότητα των επενδύσεων του ΕΤΠΑ σε χώρους πολιτισμού, εξετάζοντας την καταλληλότητα του πολιτιστικού πλαισίου της ΕΕ, τον συντονισμό του με τις ρυθμίσεις χρηματοδότησης και την εκτέλεση της χρηματοδότησης του ΕΤΠΑ.

IV Ο έλεγχος επικεντρώθηκε στις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές επιδράσεις των εν λόγω επενδύσεων, καθώς και στην οικονομική και φυσική βιωσιμότητα των χώρων αυτών. Εξετάσαμε τις εργασίες της Επιτροπής και αξιολογήσαμε 27 έργα σε επτά κράτη μέλη. Πραγματοποιήσαμε επίσης συνεντεύξεις με ειδικούς στον τομέα αυτό.

V Συνολικά, στο πλαίσιο του ελέγχου καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι το ισχύον πλαίσιο πάσχει από έλλειψη εστίασης και ότι χρειάζεται μεγαλύτερος συντονισμός για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας και της βιωσιμότητας των επενδύσεων του ΕΤΠΑ σε χώρους πολιτισμού. Διατυπώσαμε τις εξής παρατηρήσεις:

VI Όσον αφορά το πλαίσιο για τις επενδύσεις της ΕΕ σε χώρους πολιτισμού:

- Ο τομέας του πολιτισμού δεν καλύπτεται από τη συνολική στρατηγική «Ευρώπη 2020» της Επιτροπής. Το κεντρικό στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για τον πολιτισμό είναι πολύπλοκο και αντικατοπτρίζεται εν μέρει μόνο στην ενωσιακή χρηματοδότηση. Σύμφωνα με την Επιτροπή, η μετατροπή των στόχων του σε πολιτικές στο επίπεδο των κρατών μελών εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση.

- Παρά το γεγονός ότι η Επιτροπή έχει αναπτύξει αρκετές πρωτοβουλίες για την προώθηση χώρων πολιτισμού, οι πολιτιστικές πρωτοβουλίες της ΕΕ έχουν περιορισμένο αντίκτυπο στη διαθεσιμότητα ενωσιακής χρηματοδότησης για τους δικαιούχους. Ο κανονισμός για το ΕΤΠΑ δεν περιέχει διατάξεις που να παρέχουν πλεονέκτημα σε χώρους πολιτισμού που συμμετέχουν σε κάποια πολιτιστική πρωτοβουλία της ΕΕ. Ο συντονισμός μεταξύ των ίδιων των ταμείων της ΕΕ για επενδύσεις σε χώρους πολιτισμού είναι επίσης περιορισμένος.

- Σε επίπεδο ΕΕ, οι επενδύσεις σε υποδομές χρηματοδοτούνται κυρίως μέσω του ΕΤΠΑ, το οποίο αποτελεί σημαντική πηγή χρηματοδότησης δημόσιων επενδύσεων σε χώρους πολιτισμού για το ένα τρίτο περίπου των κρατών μελών. Ωστόσο, οι επενδύσεις σε χώρους πολιτισμού δεν αντιμετωπίζονται ως προτεραιότητα στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ, το οποίο στηρίζει άλλο στόχο της Συνθήκης, αυτόν της προώθησης της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής. Σε εθνικό επίπεδο, εντοπίσαμε παραδείγματα πρωτοβουλιών που ανέλαβαν τα κράτη μέλη για τη χρηματοδότηση χώρων πολιτισμού με ιδιωτικούς πόρους.

VII Όσον αφορά την αποτελεσματικότητα και τη βιωσιμότητα των ελεγχθέντων έργων του ΕΤΠΑ:

- Παρά τη φιλοδοξία της ΕΕ να ενισχύσει τον κοινωνικό αντίκτυπο των πολιτιστικών παρεμβάσεων, οι στόχοι των ΕΠ και των έργων του ΕΤΠΑ είναι ως επί το πλείστον οικονομικοί. Οι πολιτιστικές πτυχές είναι αυτές που καλύπτονται σε μικρότερο βαθμό στα ελεγχθέντα ΕΠ και οι περισσότερες διαχειριστικές αρχές δεν τις αντιμετωπίζουν καν ως κριτήριο κατά την επιλογή των έργων.

- Οι επιδόσεις των έργων κατέστη δυνατό να αξιολογηθούν για ορισμένα μόνον από τα ολοκληρωθέντα έργα που ελέγχθηκαν. Τα έργα λειτουργούσαν, αλλά διαπιστώσαμε αρκετές αδυναμίες στην επιλογή των δεικτών και την αναφορά των σχετικών στοιχείων, που περιορίζουν τη δυνατότητα χρήσης των εν λόγω στοιχείων για την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τις επιδόσεις των έργων.

- Το ΕΤΠΑ δεν μπορεί να χρηματοδοτεί τη διατήρηση απειλούμενων χώρων, εκτός εάν οι εργασίες έχουν άμεσο οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο. Αυτό δεν μπορεί να γίνει ούτε μέσω του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη». Η δημιουργία οικονομικού αντικτύπου, που συχνά επιτυγχάνεται μέσω στρατηγικών προώθησης του τουρισμού, μπορεί να είναι αντιπαραγωγική για τη διατήρηση των μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς.

- Οι ελεγχθέντες χώροι πολιτισμού εξαρτώνται κατά κανόνα από δημόσιες επιδοτήσεις για τη λειτουργία τους, καθώς και τη χρηματοδότηση των επενδυτικών δαπανών τους. Το τρέχον χρηματοδοτικό πλαίσιο δεν παρέχει επαρκή κίνητρα για τη δημιουργία εσόδων. Οι απαιτήσεις του ΕΤΠΑ για τα έργα

που παράγουν έσοδα συνεπάγονται ότι όσο υψηλότερα είναι τα καθαρά έσοδα από το έργο, τόσο μικρότερη είναι η ενωσιακή στήριξη. Επίσης, στο πλαίσιο των διαδικασιών επιλογής που ελέγξαμε, σπάνια δίνονταν κίνητρα για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων που θα δημιουργούσαν έσοδα.

VIII Για τη διασφάλιση της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης στο πλαίσιο των επενδύσεων σε χώρους πολιτισμού, συνιστούμε στην Επιτροπή τα εξής:

α) Να βελτιώσει το ισχύον στρατηγικό πλαίσιο για τον πολιτισμό, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων που της εκχωρούν οι Συνθήκες.

β) Να ενθαρρύνει τη χρήση ιδιωτικών κεφαλαίων για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης.

γ) Να ενισχύσει την οικονομική βιωσιμότητα των χώρων πολιτισμού που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ.

δ) Να λάβει περισσότερο συγκεκριμένα μέτρα για τη διατήρηση των μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς.

Εισαγωγή

Πολιτισμός και χώροι πολιτισμού

01 Στην πλειονότητά τους, οι Ευρωπαίοι θεωρούν την πολιτιστική κληρονομιά σημαντική τόσο για τους ίδιους προσωπικά όσο και για την κοινότητα, την περιφέρεια, τη χώρα τους, καθώς και την ΕΕ συνολικά[1]. Ο πολιτισμός αποτελεί επίσης πόρο. Έχει αναγνωριστεί από την Επιτροπή ως μοχλός ανάπτυξης και απασχόλησης, ως παράγοντας κοινωνικής ένταξης και ως σημαντικό πλεονέκτημα για την ενίσχυση των διεθνών σχέσεων της ΕΕ[2]. Σύμφωνα με τις στατιστικές της Eurostat, το 2018 απασχολούνταν στον τομέα του πολιτισμού στην ΕΕ 8,7 εκατομμύρια άτομα, ήτοι το 3,8 % του συνόλου των απασχολουμένων[3].

02 Η έννοια του πολιτισμού είναι ευρεία και περιλαμβάνει ποικίλες δραστηριότητες (π.χ. βιοτεχνία, τέχνες και οπτικοακουστικός τομέας) σε διάφορους οικονομικούς τομείς (π.χ. μεταποίηση, υπηρεσίες και επικοινωνίες). Στην παρούσα ειδική έκθεση, ως «χώροι πολιτισμού» νοούνται οι υλικές υποδομές όπου οι Ευρωπαίοι έχουν τη δυνατότητα να βιώσουν τον πολιτισμό. Διακρίνουμε μεταξύ των μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς (αρχαίοι ιστορικοί χώροι) και της νέας πολιτιστικής υποδομής (νέα κτίρια που χρησιμοποιούνται για την προαγωγή των τεχνών, της μουσικής, του θεάτρου κ.λπ.).

03 Η χάραξη πολιτικής στον τομέα του πολιτισμού απέκτησε δυναμική σε ενωσιακό επίπεδο το 2017, όταν οι ηγέτες της ΕΕ κλήθηκαν να εντείνουν τις προσπάθειές τους στους τομείς της εκπαίδευσης και του πολιτισμού[4]. Πιο πρόσφατα, στο νέο του στρατηγικό θεματολόγιο για την περίοδο 2019-2024, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δεσμεύθηκε να επενδύσει «στον πολιτισμό και στην πολιτιστική μας κληρονομιά που βρίσκονται στον πυρήνα της ευρωπαϊκής μας ταυτότητας»[5].

---

[1] «Πολιτιστική κληρονομιά», Ειδική έκθεση του Ευρωβαρόμετρου, αριθ. 466, έρευνα κατά παραγγελία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Δεκέμβριος 2017.

[2] Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Μια ευρωπαϊκή ατζέντα για τον πολιτισμό σ' έναν κόσμο παγκοσμιοποίησης», COM(2007) 242 final της 10.5.2007.

[3] Eurostat, «Culture statistics», τέταρτη έκδοση, 2019, σ. 64.

[4] Σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 14ης Δεκεμβρίου 2017, EUCO 19/1/17.

[5] Ένα νέο στρατηγικό θεματολόγιο, 2019-2024, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

Πλαίσιο πολιτικής

04 Οι Συνθήκες ορίζουν ότι η ΕΕ «σέβεται τον πλούτο της πολιτιστικής και γλωσσικής της πολυμορφίας και (…) μεριμνά για την προστασία και ανάπτυξη της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς»[6] και ότι στηρίζει τον πολιτισμό στα κράτη μέλη[7]. Ακόμη, ορίζουν τους τομείς πολιτικής δράσης της ΕΕ (διάδοση του πολιτισμού, πολιτιστική κληρονομιά, μη εμπορικές πολιτιστικές ανταλλαγές, καλλιτεχνική και λογοτεχνική δημιουργία, εξωτερική συνεργασία) και προβλέπουν μια γενική απαίτηση ενσωμάτωσης της διάστασης του πολιτισμού στο πλαίσιο δράσεων σε άλλους τομείς πολιτικής[8].

05 Η ΕΕ δεν έχει νομοθετική αρμοδιότητα στον τομέα του πολιτισμού. Την ευθύνη για τη χάραξη πολιτικής στον τομέα αυτό φέρουν τα κράτη μέλη. Το 2017, τα κράτη μέλη διέθεσαν ποσοστό 1 % των δαπανών γενικής κυβέρνησης για πολιτιστικές υπηρεσίες. Με άλλα λόγια, διατέθηκαν 132 ευρώ ανά πολίτη της ΕΕ για τη στήριξη πολιτιστικών δραστηριοτήτων. Από το ποσό αυτό, περίπου το 15 % διατέθηκε για πολιτιστικές επενδύσεις (ήτοι για την απόκτηση, κατασκευή ή αποκατάσταση πολιτιστικών αγαθών, συμπεριλαμβανομένων εργασιών σε χώρους πολιτισμού). Στο ***παράρτημα Ι*** παρουσιάζονται λεπτομερέστερα στοιχεία σχετικά με τις δαπάνες γενικής κυβέρνησης για πολιτιστικές υπηρεσίες και επενδύσεις σε ολόκληρη την ΕΕ.

06 Το πλαίσιο για τη συνεργασία σε επίπεδο ΕΕ στον τομέα του πολιτισμού καθορίζεται από την Επιτροπή υπό τη μορφή θεματολογίου με τίτλο «ευρωπαϊκή ατζέντα για τον πολιτισμό». Το πρώτο τέτοιο θεματολόγιο εγκρίθηκε από την Επιτροπή το 2007[9] και το δεύτερο το 2018[10] («νέα ατζέντα»). Η «νέα ατζέντα» έχει τρεις στρατηγικούς στόχους.

— Κοινωνική διάσταση – αξιοποίηση του δυναμικού του πολιτισμού και της πολιτιστικής πολυμορφίας για την κοινωνική συνοχή και ευημερία μέσω της

---

[6] Άρθρο 3, παράγραφος 3, ΣΕΕ.

[7] Άρθρο 167, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

[8] Άρθρο 167, παράγραφος 4, ΣΛΕΕ, «Η Ένωση όταν αναλαμβάνει δράσεις δυνάμει άλλων διατάξεων των Συνθηκών, λαμβάνει υπόψη της τις πολιτιστικές πτυχές, αποβλέποντας ειδικότερα στο σεβασμό και στην προώθηση της πολυμορφίας των πολιτισμών της».

[9] Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Μια ευρωπαϊκή ατζέντα για τον πολιτισμό σ' έναν κόσμο παγκοσμιοποίησης», COM(2007) 242 final της 10.5.2007.

[10] Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Νέα ευρωπαϊκή ατζέντα για τον πολιτισμό», COM(2018) 267 final της 22.5.2018.

προώθησης της πολιτιστικής συμμετοχής, της κινητικότητας των καλλιτεχνών και της προστασίας της κληρονομιάς.

— Οικονομική διάσταση – τόνωση της απασχόλησης και της ανάπτυξης στους τομείς του πολιτισμού και της δημιουργίας μέσω της καλλιέργειας των τεχνών και του πολιτισμού στην εκπαίδευση, με την προώθηση των σχετικών δεξιοτήτων και με παράλληλη ενθάρρυνση της καινοτομίας στον πολιτισμό.

— Εξωτερική διάσταση – ενίσχυση των διεθνών πολιτιστικών σχέσεων αξιοποιώντας στο μέγιστο το δυναμικό του πολιτισμού για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ειρήνης.

07 Η «νέα ατζέντα» καθορίζει τις δράσεις που πρέπει να αναληφθούν από την Επιτροπή και καλεί τα κράτη μέλη να εξετάσουν συγκεκριμένα θέματα. Τα κράτη μέλη καθορίζουν τις προτεραιότητές τους για τη συνεργασία σε επίπεδο ΕΕ στον τομέα του πολιτισμού, καθώς και τις μεθόδους εργασίας, μέσω προγραμμάτων εργασιών για τον πολιτισμό που εγκρίνει το Συμβούλιο των Υπουργών. Το πλέον πρόσφατο πρόγραμμα εργασιών καλύπτει την περίοδο 2019-2022[11].

Βιωσιμότητα και πολιτισμός

08 Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της συμμετέχουν επίσης ενεργά σε πολυμερή φόρουμ και οργανισμούς που ασχολούνται με τις πολιτικές στους τομείς του πολιτισμού και της πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης και η UNESCO. Πρόσφατα, τα κράτη μέλη της ΕΕ δεσμεύθηκαν να επιδιώξουν την επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης που ανέπτυξε η UNESCO[12], αυξάνοντας έτσι τη βαρύτητα που δίνεται στον στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης που προβλέπεται στις Συνθήκες[13]. Το Συμβούλιο προσδιόρισε επίσης τη βιωσιμότητα της πολιτιστικής κληρονομιάς ως προτεραιότητα για το τρέχον πρόγραμμα εργασιών στον πολιτιστικό τομέα για την περίοδο 2019-2022.

---

[11] Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με το πρόγραμμα εργασιών στον πολιτιστικό τομέα 2019-2022 (ΕΕ C 460 της 21.12.2018, σ. 12-25).

[12] «Να αλλάξουμε τον κόσμο μας: η Ατζέντα του 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη», εγκρίθηκε από τον ΟΗΕ στις 25 Σεπτεμβρίου 2015.

[13] Άρθρο 3, παράγραφος 3, ΣΕΕ.

Ρυθμίσεις διακυβέρνησης σε επίπεδο Επιτροπής

09 Επί του παρόντος, η αρμοδιότητα για την ανάπτυξη και την εφαρμογή των πολιτικών που σχετίζονται με τον πολιτισμό ανήκει στη Γενική Διεύθυνση Εκπαίδευσης, Νεολαίας, Αθλητισμού και Πολιτισμού (ΓΔ ΕΑΟ). Για τη στήριξη της χάραξης της ενωσιακής πολιτικής στον τομέα του πολιτισμού, η Επιτροπή διαχειρίζεται το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη», το οποίο αποτελεί τη μοναδική πηγή χρηματοδότησης αποκλειστικά των τομέων του πολιτισμού και της δημιουργίας στην ΕΕ[14].

10 Οι επενδύσεις σε υποδομές που σχετίζονται με τον πολιτισμό μπορούν να χρηματοδοτούνται από την ΕΕ μόνο στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ). Μεταξύ των ΕΔΕΤ, το ΕΤΠΑ[15] είναι η κύρια πηγή ενωσιακής χρηματοδότησης για επενδύσεις σε χώρους πολιτισμού. Το ΕΤΠΑ εκτελείται από την Επιτροπή και τα κράτη μέλη στο πλαίσιο του καθεστώτος της επιμερισμένης διαχείρισης. Με άλλα λόγια, οι συμφωνίες εταιρικής σχέσης (ΣΕΣ) και τα επιχειρησιακά προγράμματα (ΕΠ) στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ καταρτίζονται από τα κράτη μέλη και πρέπει να εγκριθούν από την Επιτροπή.

11 Σύμφωνα με την αρχή της ενσωμάτωσης της διάστασης του πολιτισμού, διάφορα άλλα ταμεία και προγράμματα της ΕΕ είναι επίσης διαθέσιμα για τη χρηματοδότηση έργων στον τομέα του πολιτισμού, τόσο εντός όσο και εκτός της ΕΕ. Αυτό σημαίνει ότι διάφορες γενικές διευθύνσεις συμμετέχουν επίσης στην υλοποίηση ενός πολιτιστικού στρατηγικού πλαισίου διά της εφαρμογής άλλων ενωσιακών πολιτικών και άλλων χρηματοδοτικών μέσων της ΕΕ (βλέπε ***παράρτημα ΙΙ***).

---

[14] Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1295/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2013, για τη θέσπιση του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη» (2014 έως 2020), ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 221–237. Το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη» καλύπτει επίσης τον οπτικοακουστικό τομέα.

[15] Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1301/2013, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και για τη θέσπιση ειδικών διατάξεων σχετικά με τον στόχο «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση» (ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 289–302).

Εμβέλεια και τρόπος προσέγγισης του ελέγχου

12 Δεδομένης της αυξημένης σημασίας που δίδεται στον πολιτισμό σε επίπεδο ΕΕ, αποφασίσαμε να διενεργήσουμε έλεγχο σχετικά με την αποτελεσματικότητα και τη βιωσιμότητα των ενωσιακών επενδύσεων σε χώρους πολιτισμού, ήτοι των επενδύσεων για την απόκτηση, την αποκατάσταση και την κατασκευή νέων πολιτιστικών υποδομών και χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς. Για τον σκοπό αυτό, ελέγξαμε το κύριο ταμείο της ΕΕ που μπορεί να χρηματοδοτήσει αυτές τις επενδύσεις (ΕΤΠΑ) και αξιολογήσαμε τις εξής πτυχές:

Μέρος 1: Καταλληλότητα του πολιτιστικού πλαισίου της ΕΕ και συντονισμός με τα μέσα χρηματοδότησης επενδύσεων σε χώρους πολιτισμού

— Την καταλληλότητα του υφιστάμενου στρατηγικού και νομοθετικού πλαισίου της ΕΕ για τη χρηματοδότηση από αυτήν επενδύσεων σε χώρους πολιτισμού.

— Τον συντονισμό μεταξύ των χρηματοδοτικών και πολιτικών μέσων που σχετίζονται με τις πρωτοβουλίες της Επιτροπής, ιδίως με το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη» και με το ΕΓΤΑΑ.

— Τον συντονισμό της χρηματοδότησης από το ΕΤΠΑ με άλλα ταμεία και προγράμματα της ΕΕ.

Μέρος 2: Υλοποίηση της χρηματοδότησης από το ΕΤΠΑ

— Τη στήριξη και την καθοδήγηση που παρέχει η Επιτροπή στα κράτη μέλη κατά την έγκριση των συμφωνιών εταιρικής σχέσης και των επιχειρησιακών προγραμμάτων (ΕΠ), ώστε να διασφαλίζεται ότι η χρηματοδότηση χώρων πολιτισμού αποφέρει ουσιαστικά και βιώσιμα αποτελέσματα.

— Την αποτελεσματικότητα και τη βιωσιμότητα των αποτελεσμάτων των έργων του ΕΤΠΑ σε χώρους πολιτισμού.

13 Ο έλεγχος επικεντρώθηκε στις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές επιδράσεις των επενδύσεων του ΕΤΠΑ σε χώρους πολιτισμού, καθώς και στην οικονομική και φυσική βιωσιμότητα των εν λόγω χώρων, και κάλυψε τις περιόδους προγραμματισμού 2007-2013 και 2014-2020 στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη», καθώς και τις προτάσεις για την περίοδο προγραμματισμού μετά το 2020.

14 Σε επίπεδο ΕΕ, εξετάσαμε τις εργασίες της Γενικής Διεύθυνσης που είναι αρμόδια για τον πολιτισμό (ΓΔ EAC) και της Γενικής Διεύθυνσης που είναι αρμόδια για το ΕΤΠΑ (ΓΔ REGIO). Σε επίπεδο κρατών μελών:

- Πραγματοποιήσαμε επισκέψεις σε τρία κράτη μέλη (Ιταλία, Πολωνία και Πορτογαλία) και διενεργήσαμε ελέγχους βάσει εγγράφων, μικρότερης εμβέλειας, σχετικά με τέσσερα επιπλέον κράτη μέλη (Κροατία, Γαλλία, Γερμανία και Ρουμανία). Τα εν λόγω κράτη μέλη επελέγησαν διότι συγκαταλέγονται μεταξύ των σημαντικότερων αποδεκτών της στήριξης του ΕΤΠΑ για επενδύσεις σε χώρους πολιτισμού.

- Αξιολογήσαμε 14 ΕΠ (βλέπε στο ***παράρτημα III*** κατάλογο των ΕΠ που κάλυψε ο έλεγχος).

- Ελέγξαμε 27 έργα, εκ των οποίων 15 επί τόπου και 12 βάσει εγγράφων (βλέπε ***πίνακα 1*** και ***παράρτημα IV***). Τα έργα επελέγησαν βάσει ενός ευρέος φάσματος κριτηρίων: των ποσών που έχουν δαπανηθεί ή δεσμευθεί, του είδους του χώρου (μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς ή νέες πολιτιστικές υποδομές), της ύπαρξης ή μη σημάτων και της συμμετοχής σε πρωτοβουλίες της ΕΕ. Διενεργήσαμε επίσης έρευνα μεταξύ των δικαιούχων όλων αυτών των έργων, στην οποία απάντησε το σύνολο των δικαιούχων. Ακόμη, ελέγξαμε 21 διαδικασίες επιλογής (βλέπε ***παράρτημα V***).

Πίνακας 1 - Αριθμός και είδος έργων που κάλυψε ο έλεγχος

	2007-2013		2014-2020	Σύνολο
	Μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς	Νέες πολιτιστικές υποδομές	Μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς	
Αριθμός έργων	10	11	6	27
εκ των οποίων πραγματοποιήθηκε επιτόπια επίσκεψη σε:				
- Ιταλία	3	0	2	5
- Πολωνία	1	2	2	5
- Πορτογαλία	1	2	2	5
εκ των οποίων πραγματοποιήθηκε επισκόπηση για:				
- Γερμανία	1	2	Ά.α	3
- Γαλλία	0	3	Ά.α	3
- Κροατία	1	2	Ά.α	3
- Ρουμανία	3	0	Ά.α	3

Πηγή: ΕΕΣ.

15 Τέλος, πραγματοποιήσαμε συνεντεύξεις με υπαλλήλους διεθνών οργανισμών [του Κέντρου Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO, των πολιτιστικών διαδρομών του Συμβουλίου της Ευρώπης, του Διεθνούς Συμβουλίου Μνημείων και Τοποθεσιών (ICOMOS)] και της ΜΚΟ Europa Nostra, καθώς και με 11 εθνικούς εμπειρογνώμονες στα τρία κράτη μέλη στα οποία πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις, ώστε να σχηματίσουμε καλύτερη εικόνα των αναγκών και των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι χώροι πολιτισμού και να εντοπίσουμε ορθές πρακτικές.

16 Ευελπιστούμε ο έλεγχος αυτός να ρίξει φως στη σημασία και την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων της ΕΕ σε χώρους του πολιτισμού. Γενικότερα, επιδίωξή μας είναι να συμβάλει στον εν εξελίξει διάλογο για τη θέση του πολιτισμού στην ΕΕ.

Παρατηρήσεις

Το υφιστάμενο πλαίσιο για τις επενδύσεις της ΕΕ σε χώρους πολιτισμού πάσχει από έλλειψη εστίασης και περιορισμένο συντονισμό

Το στρατηγικό πλαίσιο που διέπει τη δράση της ΕΕ στον τομέα του πολιτισμού είναι πολύπλοκο και αντικατοπτρίζεται εν μέρει μόνο στην ενωσιακή χρηματοδότηση

17 Η ύπαρξη του κατάλληλου πλαισίου για τις επενδύσεις της ΕΕ σε χώρους πολιτισμού είναι ουσιαστικής σημασίας για τη μεγιστοποίηση της επίδρασης των επενδύσεων στην επίτευξη των στόχων που καθορίζονται στο πλαίσιο. Είναι αναγκαία προϋπόθεση, λοιπόν, να υπάρχει ένα σαφές στρατηγικό πλαίσιο για τη δράση της ΕΕ στον τομέα του πολιτισμού, με στενό συντονισμό μεταξύ του ρυθμιστικού (ήτοι της νομοθεσίας της ΕΕ για τα ταμεία) και του μη ρυθμιστικού πλαισίου (ήτοι των στρατηγικών). Οι στόχοι πρέπει να καθορίζονται σαφώς με βάση τις προσδιορισθείσες ανάγκες και τα μέτρα να σχεδιάζονται βάσει των στόχων, οι οποίοι πρέπει να είναι ρεαλιστικοί και να επιδιώκονται μέσω κατάλληλων μέσων πολιτικής και επαρκούς χρηματοδότησης. Οι απαιτήσεις που επιβάλλονται στα ενδιαφερόμενα μέρη πρέπει να είναι ανάλογες των αρμοδιοτήτων τους. Η παρακολούθηση του πλαισίου είναι ουσιαστικής σημασίας για την αξιολόγηση της προόδου προς την επίτευξη των στόχων.

Σε επίπεδο ΕΕ συνυπάρχουν πολλά στρατηγικά πλαίσια που έχουν αντίκτυπο στην ενωσιακή δράση στον τομέα του πολιτισμού

18 Ο στρατηγικός προσανατολισμός της ΕΕ έχει διατυπωθεί σε δεκαετή προγράμματα (τη στρατηγική της Λισαβόνας και τη στρατηγική «Ευρώπη 2020»). Οι στρατηγικές αυτές δεν καλύπτουν τον πολιτισμό, ούτε είναι συγχρονισμένες με την πενταετή θητεία της Επιτροπής ή με τον επταετή κύκλο χρηματοδοτικού προγραμματισμού της ΕΕ.

19 Όσον αφορά τη χάραξη ενωσιακής πολιτικής στον τομέα του πολιτισμού, η ΕΕ διαθέτει ένα πλαίσιο που περιλαμβάνει διάφορα επίπεδα ευθύνης (βλέπε σημεία ***04*** έως ***07***). Στο υψηλότερο επίπεδο, το πλαίσιο καθορίζεται από τις Συνθήκες και τις διεθνείς δεσμεύσεις της ΕΕ (π.χ. σύμβαση της UNESCO του 2005 για την προστασία και την προώθηση της πολυμορφίας των πολιτιστικών εκφράσεων). Αυτό αναπτύσσεται λεπτομερέστερα στα θεματολόγια της Επιτροπής και στα τετραετή προγράμματα εργασιών του Συμβουλίου για τον πολιτισμό. Από κοινού, τα έγγραφα αυτά αποτελούν τον πυρήνα του πολιτιστικού πλαισίου της ΕΕ, το οποίο

συμπληρώνεται από αρκετά άλλα έγγραφα στρατηγικής σημασίας (βλέπε ***παράρτημα VI***). Σε προηγούμενη δημοσίευσή μας, επισημάναμε ότι η συνύπαρξη πολλών στρατηγικών πλαισίων, με αλληλοεπικαλυπτόμενες περιόδους και στόχους, δημιουργεί μια πολύπλοκη κατάσταση και ενδεχομένως προκαλεί σύγχυση (βλέπε ***εικόνα 1***)[16].

Εικόνα 1 - Χρονογραμμή γεγονότων

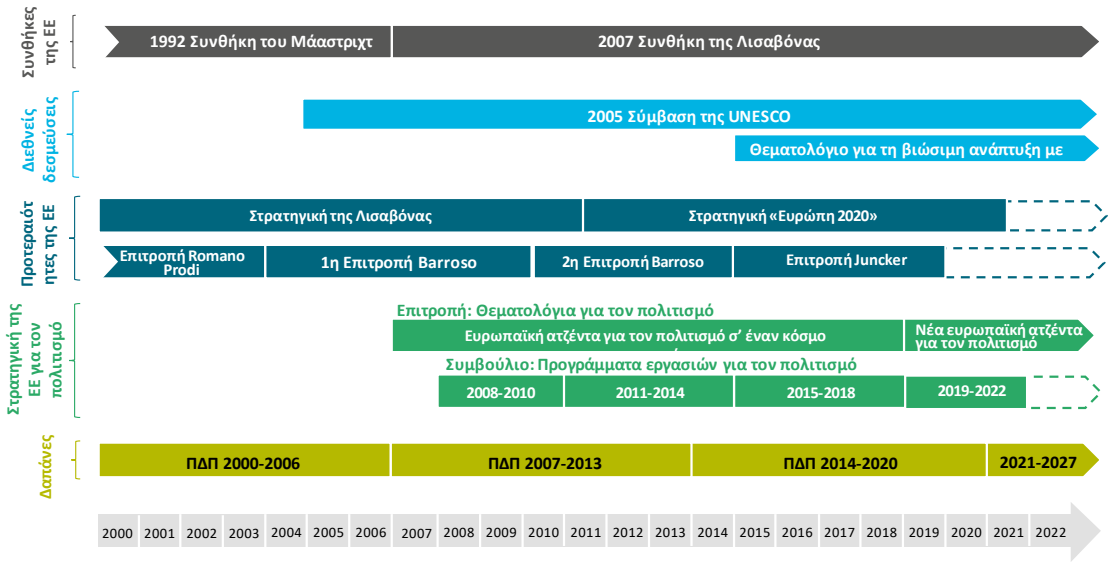

Πηγή: ΕΕΣ.

20 Η πολυπλοκότητα επιδεινώνεται από τη συνύπαρξη διαφορετικών φορέων (Επιτροπή, Συμβούλιο και κράτη μέλη) που αναπτύσσουν παράλληλα και υλοποιούν πολιτιστικές δράσεις χωρίς να αναφέρονται συστηματικά στα θεματολόγια της Επιτροπής. Εντός της Επιτροπής, οι πολιτιστικές πτυχές λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο διαφόρων πολιτικών («ενσωμάτωση της διάστασης του πολιτισμού») που εμπίπτουν στο πεδίο αρμοδιότητας διαφόρων υπηρεσιών.

Η παρακολούθηση των στόχων της «ατζέντας» της Επιτροπής για τον πολιτισμό δεν γίνεται κατά τρόπο ικανοποιητικό

21 Οι κύριοι κοινοί στρατηγικοί στόχοι που κατευθύνουν τη δράση της ΕΕ στον τομέα του πολιτισμού καθορίζονται στα θεματολόγια της Επιτροπής (βλέπε σημείο ***06***). Ωστόσο, δεν μεταφράζονται σε σαφείς επιχειρησιακούς στόχους. Παρότι υπάρχουν πολλά παραδείγματα μέτρων σε επίπεδο ΕΕ στο πλαίσιο κάθε στόχου, δεν είναι σαφές τι επιδιώκει να επιτύχει η ΕΕ με τα εν λόγω μέτρα. Η «νέα ατζέντα» δεν περιέχει διατάξεις σχετικά με την παρακολούθηση της επίτευξης των τεθέντων στόχων ούτε δείκτες για τη μέτρηση της προόδου. Σύμφωνα με την Επιτροπή, αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η ίδια και τα κράτη μέλη δεν έχουν καθορίσει από κοινού

[16] Σημεία 16 έως 18 του ενημερωτικού εγγράφου του ΕΕΣ με τίτλο «Επίτευξη επιδόσεων στον τομέα της συνοχής», Ιούνιος 2019.

στόχους, δείκτες ή τιμές-στόχο για τη χάραξη της πολιτικής στον τομέα του πολιτισμού. Επίσης, η Επιτροπή δεν αξιοποιεί τους διαθέσιμους δείκτες σε επίπεδο προγραμμάτων, δηλαδή τους δείκτες που ορίζονται στα διάφορα προγράμματα της ΕΕ, για την αξιολόγηση της επιτυχίας της εφαρμογής της «νέας ατζέντας».

22 Στον συγκεκριμένο τομέα πραγματοποιούνται συντονισμένες δράσεις με τα κράτη μέλη στο πλαίσιο των προγραμμάτων εργασιών του Συμβουλίου για τον πολιτισμό, μέσω ενός μη δεσμευτικού, διακυβερνητικού πλαισίου συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών, το οποίο ονομάζεται «ανοικτή μέθοδος συντονισμού» («ΑΜΣ»). Σύμφωνα με την Επιτροπή, η ενσωμάτωση των συστάσεων που προκύπτουν από την ΑΜΣ στη χάραξη πολιτικής σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση[17]. Μολονότι τα πλαίσια πολιτικής για τον πολιτισμό που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη του δείγματός μας επιδιώκουν σε γενικές γραμμές τους οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους της νέας ατζέντας, δεν υπήρχε καμία συγκεκριμένη αναφορά στη νέα ατζέντα και μόλις δύο αναφορές στην ατζέντα του 2007.

Η «ατζέντα» της Επιτροπής δεν λαμβάνεται υπόψη στα κύρια ταμεία και προγράμματα της ΕΕ που χρηματοδοτούν δράσεις στον τομέα του πολιτισμού

23 Όσον αφορά τη χρηματοδότηση από την ΕΕ, ο πολιτισμός αποτελεί κυρίως μέσο για την επίτευξη άλλων ενωσιακών προτεραιοτήτων και στόχων (π.χ. της στήριξης της αστικής και περιφερειακής ανάπτυξης, των επιχειρήσεων, του τουρισμού) και όχι βασική προτεραιότητα. Οι προτεραιότητες αυτές χρηματοδοτούνται από διάφορες πηγές χρηματοδότησης της ΕΕ. Το μόνο πρόγραμμα της ΕΕ που σχεδιάστηκε ειδικά για τον πολιτισμό είναι το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη», το οποίο όμως από την άποψη της χρηματοδότησης είναι πολύ μικρής κλίμακας. Χορηγεί περίπου 209 εκατομμύρια ευρώ ετησίως από τον προϋπολογισμό της ΕΕ[18] για τον πολιτισμό σε 28 κράτη μέλη και 8 τρίτες χώρες. Το ποσό αυτό είναι αντίστοιχο με τις ετήσιες δαπάνες λειτουργίας ορισμένων χώρων πολιτισμού. Παραδείγματος χάριν, οι δαπάνες λειτουργίας της Εθνικής Όπερας του Παρισιού ανήλθαν σε 200,8 εκατομμύρια ευρώ το 2018[19].

---

[17] Έκθεση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή και την καταλληλότητα του προγράμματος εργασιών για τον πολιτισμό 2011-2014, COM(2014) 535 final της 25.8.2014, σ. 12 και έκθεση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της ευρωπαϊκής ατζέντας για τον πολιτισμό, COM (2010) 390 τελικό της 19.7.2010, σ. 8.

[18] Βλέπε άρθρο 24 του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη».

[19] *Ετήσια επισκόπηση επιδόσεων - Δαπάνες για τον πολιτισμό,* Παράρτημα του νόμου περί χορήγησης απαλλαγής, γαλλικό Υπουργείο Οικονομικών, 2018, σ. 223.

24 Από τα 12 ταμεία και προγράμματα της ΕΕ που αναλύσαμε και από τα οποία μπορούν να χρηματοδοτούνται δράσεις στον τομέα του πολιτισμού, μόνο ο κανονισμός για το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη» αναφέρεται στην «ατζέντα» της Επιτροπής του 2007 (βλέπε ***παράρτημα ΙΙ***). Τα δύο διαδοχικά θεματολόγια («ατζέντες») της Επιτροπής εγκρίθηκαν μετά τη θέσπιση των πολυετών δημοσιονομικών πλαισίων για τα ΕΔΕΤ (βλέπε ***εικόνα 1***) και, ως εκ τούτου, δεν ήταν δυνατό να έχουν ληφθεί υπόψη σε αυτά.

Η Επιτροπή έχει αναπτύξει αρκετές πρωτοβουλίες που έχουν τη δυνατότητα να προωθήσουν χώρους πολιτισμού, αλλά ο συντονισμός με τις ρυθμίσεις χρηματοδότησης είναι περιορισμένος

25 Ένα κατάλληλο πλαίσιο για τις επενδύσεις της ΕΕ σε χώρους πολιτισμού πρέπει να προβλέπει αποτελεσματικούς μηχανισμούς συντονισμού των επιμέρους πολιτικών που συμβάλλουν στην προώθηση τέτοιων χώρων. Ο συντονισμός της δράσης στο πλαίσιο της Επιτροπής μπορεί να εξασφαλίσει τη συμπληρωματικότητα μεταξύ των ταμείων και προγραμμάτων της ΕΕ και να διασφαλίσει την αποδοτική χρήση των χρηματοδοτικών πόρων για την ανάπτυξη των προτεινόμενων πρωτοβουλιών.

Η Επιτροπή έχει αναπτύξει αρκετές πρωτοβουλίες για την προώθηση χώρων πολιτισμού

26 Την τελευταία δεκαετία, η Επιτροπή αναπτύσσει μια εκτεταμένη σειρά πρωτοβουλιών για την προώθηση χώρων πολιτισμού, ιδίως στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η πλέον πρόσφατη από αυτές είναι το ευρωπαϊκό έτος πολιτιστικής κληρονομιάς 2018, το οποίο οδήγησε στη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού πλαισίου δράσης για την πολιτιστική κληρονομιά[20], και αποτέλεσε την πρώτη ευρωπαϊκή, διατομεακή και ολοκληρωμένη προσέγγιση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Μεταξύ των άλλων πρωτοβουλιών περιλαμβάνονται βραβεία που απονέμονται ή σήματα που χορηγούνται για την προώθηση του βιώσιμου τουρισμού ή για την ανάδειξη συγκεκριμένου χώρου πολιτισμού (βλέπε ***πίνακα 2***).

[20] Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, SWD(2018) 491 τελικό της 5.12.2018.

Πίνακας 2 - Ενωσιακά σήματα και βραβεία σχετικά με την προώθηση χώρων πολιτισμού

Σήμα / Βραβείο	Περιγραφή
Πολιτιστικές πρωτεύουσες της Ευρώπης (από το 1985)	Τίτλος που χορηγείται ετησίως σε δύο διαφορετικές ευρωπαϊκές πόλεις, με σκοπό την ανάδειξη της πολιτιστικής ζωής και της πολιτιστικής ανάπτυξής τους.
Βραβείο για την πολιτιστική κληρονομιά (από το 2002)	Προωθεί βέλτιστες πρακτικές που σχετίζονται με τη διατήρηση, τη διαχείριση, την έρευνα, την εκπαίδευση και την επικοινωνία σχετικά με την πολιτιστική κληρονομιά.
Διακεκριμένος ευρωπαϊκός προορισμός (από το 2006)	Προωθεί τον βιώσιμο τουρισμό ενισχύοντας την προβολή αναδυόμενων, μη παραδοσιακών ευρωπαϊκών προορισμών.
Σήμα ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς (από το 2013)	Χορηγείται σε μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς με συμβολική αξία για την Ευρώπη. Καλύπτει και την άυλη κληρονομιά.
Λογότυπος του ευρωπαϊκού έτους πολιτιστικής κληρονομιάς (από το 2018)	Ο λογότυπος που χρησιμοποιήθηκε κατά τη διάρκεια των εκδηλώσεων και των εορτασμών που διοργανώθηκαν σε σχέση με το ευρωπαϊκό έτος πολιτιστικής κληρονομιάς.
Ευρωπαϊκή πρωτεύουσα του έξυπνου τουρισμού (από το 2019)	Ανταμείβει τουριστικούς προορισμούς για τη βιωσιμότητα, την προσβασιμότητα, την ψηφιοποίηση, την πολιτιστική κληρονομιά και τη δημιουργικότητά τους.

Πηγή: ΕΕΣ.

27 Οι αρχές των κρατών μελών στα οποία πραγματοποιήσαμε επίσκεψη έκριναν ιδιαίτερα επωφελή την πρωτοβουλία για τις πολιτιστικές πρωτεύουσες της Ευρώπης (βλέπε στο ***πλαίσιο 1*** παράδειγμα θετικού αντικτύπου που μας περιέγραψαν οι πορτογαλικές αρχές). Ένας από τους ελεγχθέντες δικαιούχους επιβεβαίωσε ότι υπήρξε σημαντική αύξηση στον αριθμό των επισκεπτών το 2016, όταν το Βρότσλαβ υπήρξε πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης. Οι εμπειρογνώμονες που ερωτήθηκαν εξήραν επίσης ορισμένες από τις πρόσφατες πρωτοβουλίες της Επιτροπής (π.χ. το ευρωπαϊκό έτος πολιτιστικής κληρονομιάς 2018, τη νέα ατζέντα).

Πλαίσιο 1

Παράδειγμα θετικού αντικτύπου της πρωτοβουλίας «Πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης»

Η πόλη Γκιμαράες της Πορτογαλίας ανακηρύχθηκε πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης το 2012. Σύμφωνα με την εκ των υστέρων μελέτη που διενεργήθηκε από τις πορτογαλικές αρχές, η πρωτοβουλία είχε ως αποτέλεσμα την πραγματοποίηση επενδύσεων που σχετίζονταν με πολιτιστικές υποδομές και την αναβάθμιση αστικών περιοχών, ύψους περίπου 41,7 εκατομμυρίων ευρώ επιλέξιμων δαπανών, παράλληλα με ένα πολιτιστικό πρόγραμμα που υλοποιήθηκε καθ' όλη τη διάρκεια του 2012. Εκτιμάται ότι ο αριθμός των διανυκτερεύσεων στην περιοχή αυξήθηκε κατά 43 % το έτος εκείνο, με αποτέλεσμα τη δημιουργία 2 111 θέσεων εργασίας.

Τελετή έναρξης, Γκιμαράες, πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης

© Capital Europeia da Cultura Guimarães 2012.

Πηγή: Ενδιάμεση έκθεση σχετικά με τον κοινωνικό και οικονομικό αντίκτυπο της διοργάνωσης «Γκιμαράες 2012».

28 Σε διεθνές επίπεδο, υπάρχουν και άλλα σήματα που χορηγούνται σε χώρους πολιτισμού (βλέπε ***παράρτημα VII***). Η συνύπαρξη πολλών σημάτων και βραβείων δυσχεραίνει τον προσδιορισμό της επιδιωκόμενης αξίας τους.

Ο συντονισμός των πολιτιστικών πρωτοβουλιών της Επιτροπής με τις χρηματοδοτικές ρυθμίσεις στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ είναι περιορισμένος

29 Αναλύσαμε τον συντονισμό των πρωτοβουλιών της ΓΔ ΕΑΣ στον τομέα του πολιτισμού με το ΕΤΠΑ. Ειδικότερα, ζητήσαμε την άποψη των δικαιούχων των έργων στα οποία πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις σχετικά με την επίδραση του σήματος ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς και άλλων πρωτοβουλιών της Επιτροπής. Οι πολιτιστικές πρωτοβουλίες της Επιτροπής έχουν πολύ περιορισμένο αντίκτυπο στη διαθεσιμότητα πόρων του ΕΤΠΑ για τους δικαιούχους. Ο κανονισμός για το ΕΤΠΑ ή τα

ΕΠ του ΕΤΠΑ που κάλυψε ο έλεγχος δεν περιέχουν διατάξεις που θα παρείχαν πλεονέκτημα σε έργα που ήδη λαμβάνουν μέρος σε κάποια πολιτιστική πρωτοβουλία της Επιτροπής.

30 Στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ προβλέπονται ρυθμίσεις χρηματοδότησης για μνημεία της UNESCO. Κατά την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020, ο ισχύων κανονισμός για το ΕΤΠΑ προβλέπει υψηλότερο όριο για τα μνημεία της UNESCO (20 εκατομμύρια ευρώ κατ' ανώτατο όριο για τη συγχρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ για μνημεία της UNESCO και 10 εκατομμύρια ευρώ για άλλους χώρους πολιτισμού)[21]. Το σήμα της UNESCO χρησιμοποιήθηκε επίσης ως κριτήριο για την επιλογή έργων σε πέντε από τις 21 διαδικασίες επιλογής που εξετάσαμε. Οι αρχές των κρατών μελών έκριναν επίσης σημαντικά τα εθνικά σήματα, με τέσσερις από τις ελεγχθείσες διαδικασίες επιλογής να παρέχουν πλεονέκτημα σε έργα που είχαν τέτοια σήματα.

31 Το δείγμα των έργων μας περιλάμβανε δύο τόπους στους οποίους έχει απονεμηθεί το σήμα ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς και έναν τόπο που συμμετείχε στην πρωτοβουλία «πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης». Οι αρχές των κρατών μελών δεν θεώρησαν τη συμμετοχή χώρων πολιτισμού σε πρωτοβουλίες της ΕΕ ως κριτήριο κατά την επιλογή των έργων για χρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ (βλέπε ***παράρτημα V***). Επίσης, δεν υπήρξε ανάλογη πρόταση από την Επιτροπή στις παρατηρήσεις που διατύπωσε πριν από την έγκριση των ΕΠ. Η ευρωπαϊκή ομάδα που είναι αρμόδια για την παρακολούθηση των χώρων που λαμβάνουν το σήμα ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς δήλωσε ότι η έλλειψη χρηματοδότησης για τους χώρους στους οποίους έχει απονεμηθεί το σήμα μπορεί να υπονομεύσει τη βιωσιμότητα και την προβολή του σήματος[22]. Το ζήτημα του σήματος απασχόλησε και το Κοινοβούλιο, το οποίο εισηγήθηκε τη μεγαλύτερη προβολή του[23].

Η συμπληρωματικότητα μεταξύ των πηγών χρηματοδότησης της ΕΕ δεν είναι επαρκώς ορατή όσον αφορά τις επενδύσεις σε χώρους πολιτισμού

32 Σύμφωνα με την αρχή της ενσωμάτωσης της διάστασης του πολιτισμού, οι στόχοι που καθορίζονται στην «ατζέντα» της Επιτροπής για το 2007 υλοποιούνται εκ των πραγμάτων στο πλαίσιο διάφορων πολιτικών και χρηματοδοτούνται από

---

[21] Άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1301/2013 για το ΕΤΠΑ, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΕ, Ευρατόμ) 2018/1046, της 18ης Ιουλίου 2018, για τους δημοσιονομικούς κανόνες που εφαρμόζονται στον γενικό προϋπολογισμό της Ένωσης (ΕΕ L 193 της 30.7.2018, σ. 1–222).

[22] Έγγραφο με τίτλο «Panel Report on Monitoring» σχετικά με το σήμα ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς, της 19ης Δεκεμβρίου 2016.

[23] Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την θέσπιση του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη», P8_TA (2017) 0062 της 2ας Μαρτίου 2017.

διάφορα ταμεία και προγράμματα, τα οποία διαχειρίζονται 15 διαφορετικές γενικές διευθύνσεις της Επιτροπής. Ο συντονισμός των επιμέρους διευθύνσεων γίνεται κυρίως μέσω μιας διυπηρεσιακής ομάδας για τον πολιτισμό και την πολιτιστική κληρονομιά και, κατά τη θέσπιση σχετικών προγραμμάτων και κανονισμών, μέσω διυπηρεσιακών διαβουλεύσεων.

33 Τα αποτελέσματα του συντονισμού αυτού δεν είναι εμφανή στους διάφορους κανονισμούς της ΕΕ για τα ταμεία. Μολονότι αντικατοπτρίζουν, καθένας σε διαφορετικό βαθμό, ορισμένα από τα στοιχεία της «ατζέντας» του 2007, με την εξαίρεση του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη», κανένας από τους κανονισμούς για τα άλλα ταμεία και προγράμματα δεν αναφέρεται ρητά σε αυτήν και οι περισσότεροι δεν περιλαμβάνουν τον πολιτισμό μεταξύ των στόχων τους (βλέπε σημείο ***24*** και ***παράρτημα ΙΙ***).

34 Ο κανονισμός περί κοινών διατάξεων (ΚΚΔ)[24] περιέχει διατάξεις για την προώθηση του συντονισμού μεταξύ των ταμείων, αφενός, θεσπίζοντας κοινό στρατηγικό πλαίσιο και, αφετέρου, επιβάλλοντας στα κράτη μέλη την υποχρέωση να υποβάλλουν στοιχεία σχετικά με τις ρυθμίσεις συντονισμού μεταξύ των ταμείων της ΕΕ στις ΣΕΣ και τα ΕΠ. Εντοπίσαμε αδυναμίες στις εν λόγω ρυθμίσεις συντονισμού ειδικά για τους χώρους πολιτισμού.

35 Πρώτον, παρά το γεγονός ότι τα μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς μπορούν δυνητικά να χρηματοδοτούνται μέσω διαφορετικών ΕΔΕΤ ανάλογα με τους στόχους τους, η Επιτροπή δεν αξιολογεί τη συμπληρωματικότητα και τις πιθανές συνεργίες που θα μπορούσαν να προκύψουν από τη χρήση των κονδυλίων της ΕΕ ειδικά για τους συγκεκριμένους χώρους κατά την έγκριση ΣΕΣ και ΕΠ. Οι ρυθμίσεις συντονισμού που περιγράφονται στα ΕΠ και τις ΣΕΣ είναι γενικές και δεν αναφέρονται πάντοτε ειδικά σε χώρους πολιτισμού. Ειδικότερα, αναλύσαμε τον τρόπο με τον οποίο οι επενδύσεις στο πλαίσιο του ΕΓΤΑΑ σε χώρους πολιτισμού διαφοροποιήθηκαν από τις αντίστοιχες επενδύσεις του ΕΤΠΑ στις ΣΕΣ, τα εθνικά προγράμματα του ΕΓΤΑΑ και στα ΕΠ του ΕΤΠΑ. Σε τέσσερα κράτη μέλη, δεν ήταν σαφείς οι διαφορές μεταξύ των δύο ταμείων, τα οποία θα μπορούσαν δυνητικά να χρηματοδοτήσουν έργα του ίδιου είδους.

---

[24] Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 περί γενικών διατάξεων για τα διαρθρωτικά Ταμεία (ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 320–469).

36 Δεύτερον, ο συντονισμός με το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη» ή το προγενέστερο πρόγραμμα «Πολιτισμός»[25] δεν αναφερόταν στο δείγμα των στρατηγικών εγγράφων των τριών κρατών μελών που κάλυψε ο έλεγχός μας. Τέλος, σε επίπεδο έργου, τέσσερις από τις 21 διαδικασίες επιλογής που αξιολογήθηκαν στο δείγμα μας επιβράβευαν συγκεκριμένα τη συμπληρωματικότητα με άλλα ταμεία και προγράμματα της ΕΕ ως κριτήριο για τη χρηματοδότηση, αν και χωρίς να αναφέρεται ειδικά το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη». Κατά συνέπεια, σε έναν μόνο από τους χώρους πολιτισμού του δείγματός μας, ένα έργο στο πλαίσιο του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη» συμπλήρωνε έργο του ΕΤΠΑ.

Το ΕΤΠΑ είναι ένα διαρθρωτικό μέσο για τις επενδύσεις των κρατών μελών σε χώρους πολιτισμού, αλλά οι επενδύσεις αυτές δεν αποτελούν προτεραιότητα του ΕΤΠΑ

37 Σε ένα πλαίσιο κατάλληλο για επενδύσεις σε χώρους πολιτισμού, τα ταμεία και προγράμματα της ΕΕ που προσφέρουν τις μεγαλύτερες δυνατότητες για τέτοιου είδους επενδύσεις, ιδίως το ΕΤΠΑ, θα έπρεπε να αντικατοπτρίζουν το πολιτιστικό πλαίσιο της ΕΕ στις πολιτικές τους. Για τον σκοπό αυτό, οι στόχοι της Επιτροπής στον τομέα του πολιτισμού πρέπει να αντικατοπτρίζονται σαφώς στις συμφωνίες εταιρικής σχέσης και στα επιχειρησιακά προγράμματα των κρατών μελών.

Δεν παρακολουθούνται ειδικά οι συνολικές δαπάνες της ΕΕ για επενδύσεις σε χώρους πολιτισμού

38 Αν και οι δαπάνες για τον πολιτισμό αντιπροσωπεύουν μικρό μόνο μέρος του συνολικού προϋπολογισμού του ΕΤΠΑ (για την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020 έχουν προβλεφθεί περίπου 4,7 δισεκατομμύρια ευρώ, ή 2,3 %), το ΕΤΠΑ αποτελεί τη σημαντικότερη πηγή ενωσιακής χρηματοδότησης για επενδύσεις σε χώρους πολιτισμού. Ο ΚΚΔ προβλέπει ότι οι αρχές των κρατών μελών πρέπει να αναφέρουν στοιχεία σχετικά με τις δαπάνες ανά κατηγορία παρέμβασης. Μία εξ αυτών αφορά την «προστασία, ανάπτυξη και προβολή περιουσιακών στοιχείων δημόσιας πολιτιστικής κληρονομιάς». Ωστόσο, η κατηγορία αυτή δεν περιλαμβάνει μόνο τις επενδύσεις σε υποδομές και τα κράτη μέλη δεν τη χρησιμοποιούν με συνέπεια. Η εξέλιξη των επενδύσεων του ΕΤΠΑ στον πολιτισμό και των οικείων ρυθμίσεων παρακολούθησης παρουσιάζεται στο ***παράρτημα VIII***.

---

[25] Απόφαση αριθ. 1855/2006/ΕΚ σχετικά με τη θέσπιση του προγράμματος «Πολιτισμός» (2007-2013) (ΕΕ L 372 της 27.12.2006, σ. 1–11).

39 Το 2014, η Επιτροπή προέβη σε χαρτογράφηση των διαθέσιμων κονδυλίων της ΕΕ για δράσεις στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς[26]. Η διαδικασία αυτή δεν ήταν εξαντλητική[27]. Δεν παρείχε λεπτομερή και επικαιροποιημένα στοιχεία σχετικά με τα ποσά της ενωσιακής χρηματοδότησης που διατέθηκαν και δαπανήθηκαν για δράσεις στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών υλικών επενδύσεων. Τα στοιχεία αυτά δεν είναι γνωστά, διότι τα διάφορα ταμεία της ΕΕ δεν απαιτούν από τα κράτη μέλη και τους δικαιούχους να παρέχουν συστηματικά πληροφορίες σχετικά με τα μέτρα στον τομέα του πολιτισμού.

40 Η Επιτροπή καταβάλλει προσπάθειες για την εναρμόνιση των διαφόρων κατηγοριών στατιστικών στοιχείων για τις δημόσιες δαπάνες στον τομέα του πολιτισμού και τις επιδράσεις τους. Το βασικό έγγραφο αναφοράς για τις πολιτιστικές στατιστικές της ΕΕ είναι η έκθεση του 2012 του δικτύου του ευρωπαϊκού συστήματος στατιστικών για τον πολιτισμό[28]. Η Eurostat παρακολουθεί τις εργασίες του δικτύου[29]. Η ενίσχυση της βάσης τεκμηρίωσης σε ενωσιακό επίπεδο αποτελεί επίσης μία από τις βασικές αρχές του ισχύοντος ευρωπαϊκού πλαισίου δράσης για την πολιτιστική κληρονομιά**20**. Ωστόσο, μέχρι στιγμής δεν υπάρχει υποχρεωτικό πλαίσιο σε επίπεδο ΕΕ για τη συλλογή και την παρουσίαση στοιχείων σχετικά με τον πολιτισμό ή τους χώρους πολιτισμού.

---

[26] Mapping of Cultural Heritage actions in the European Union policies, programmes and activities, έκδοση του 2014 (https://www.europa-creativa.eu/Files/uploads/29-2014-heritage-mapping_en.pdf) και επικαιροποίηση του 2017 https://ec.europa.eu/culture/sites/culture/files/2014-heritage-mapping-version-2017_en.pdf).

[27] Ομοίως, εκδόσεις του 2014 και του 2017, σ.2.

[28] Τελική έκθεση του δικτύου του ευρωπαϊκού συστήματος στατιστικών για τον πολιτισμό (ESSnet-Culture), 2012.

[29] Βλέπε, παραδείγματος χάριν, το έγγραφο «Guide to culture statistics», Eurostat, έκδοση 2018.

Το ΕΤΠΑ παρέχει ένα πλαίσιο για τις επενδύσεις των κρατών μελών σε χώρους πολιτισμού

41 Σε έκθεση ελέγχου που δημοσίευσε το ΕΕΣ το 2017[30] αναφέραμε ότι ο ισχύων κανονισμός για το ΕΤΠΑ παρέχει μια περισσότερο δομημένη προσέγγιση για τις παρεμβάσεις της ΕΕ σε σχέση με την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013, καθώς προβλέπει ότι τα ΕΠ πρέπει να ορίζουν με περισσότερο συγκεκριμένο τρόπο τις επιδιώξεις των παρεμβάσεων (ειδικοί στόχοι/αποτελέσματα) και τον τρόπο με τον οποίο αναμένεται να επιτευχθούν (απαιτούμενη χρηματοδότηση, δράσεις προς ανάληψη και αναμενόμενες εκροές). Αυτό ισχύει ιδιαίτερα όταν οι δράσεις σχεδιάζονται βάσει των επενδυτικών προτεραιοτήτων, όπως η πολιτιστική κληρονομιά (βλέπε σημείο ***44***).

42 Το πλαίσιο της περιόδου 2014-2020 παρουσιάζει επίσης βελτιώσεις όσον αφορά τους δείκτες για τη μέτρηση της στήριξης του ΕΤΠΑ για χώρους πολιτισμού, με τον ισχύοντα κανονισμό να καθορίζει κοινό δείκτη εκροής για τους χώρους πολιτισμού. Όσον αφορά την περίοδο προγραμματισμού 2021-2027, η Επιτροπή προτείνει να αυξηθεί ο αριθμός των κοινών δεικτών που σχετίζονται με χώρους πολιτισμού και να συμπεριληφθούν, για πρώτη φορά, κοινοί δείκτες αποτελέσματος (βλέπε ***παράρτημα VIII***). Σε πρόσφατη γνώμη που εξέδωσε το ΕΕΣ, εκφράσαμε την ικανοποίησή μας για τη θέσπιση κοινών δεικτών και διαπιστώσαμε ότι αποτελούν σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της εστίασης στις επιδόσεις[31].

43 Η σημασία του πλαισίου του ΕΤΠΑ είναι εμφανής στις πολιτιστικές στρατηγικές των τριών κρατών μελών στα οποία πραγματοποιήσαμε επίσκεψη. Στο πλαίσιο της πολιτιστικής στρατηγικής της Πολωνίας, ο πολιτισμός αντιμετωπίζεται ως μέσο για την επίτευξη της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής που επιδιώκει το ΕΤΠΑ. Στην Ιταλία, η κυβέρνηση ανέπτυξε ένα εθνικό πρόγραμμα χρηματοδότησης για τη συμπλήρωση του εθνικού ΕΠ του ΕΤΠΑ για τον πολιτισμό[32] με τους ίδιους στόχους και τα ίδια κριτήρια χρηματοδότησης. Στην Πορτογαλία, η Επιτροπή ζήτησε να εφαρμοστεί μια διαδικασία χαρτογράφησης πριν από τη χορήγηση ενωσιακής χρηματοδότησης, στο πλαίσιο της οποίας θα αναλύονταν οι ανάγκες για επενδύσεις σε χώρους πολιτισμού και θα προσδιορίζονταν οι επενδυτικές προτεραιότητες.

---

[30] Ειδική έκθεση 02/2017 με τίτλο «Διαπραγμάτευση των συμφωνιών εταιρικής σχέσης και των προγραμμάτων του τομέα της συνοχής της περιόδου 2014-2020 από την Επιτροπή: δαπάνες περισσότερο στοχευμένες στις προτεραιότητες της στρατηγικής "Ευρώπη 2020", αλλά πολυπλοκότερες ρυθμίσεις για τη μέτρηση των επιδόσεων».

[31] Σημείο 59 της γνώμης αριθ. 6/2018 του ΕΕΣ.

[32] «Programma di Azione e Coesione Complementare al PON Cultura e Sviluppo 2014-2020».

Το ΕΤΠΑ αποτελεί σημαντική πηγή χρηματοδότησης δημόσιων επενδύσεων σε χώρους πολιτισμού σε ορισμένα κράτη μέλη

44 Ο κανονισμός για το ΕΤΠΑ προβλέπει σειρά θεματικών στόχων (ΘΣ) και επενδυτικών προτεραιοτήτων που τα κράτη μέλη μπορούν να επιλέξουν ανάλογα με τις ανάγκες τους. Κατά την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020, η στήριξη για χώρους πολιτισμού αφορά ειδικά μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς στο πλαίσιο της επενδυτικής προτεραιότητας 6 γ) «Διατήρηση, προστασία, προαγωγή και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς» του ΘΣ 6 «Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων». Οι χώροι πολιτισμού μπορούν επίσης να υποστηριχθούν στο πλαίσιο άλλων επενδυτικών προτεραιοτήτων, ιδίως στο πλαίσιο της στήριξης από το ΕΤΠΑ της καινοτομίας (ΘΣ1) ή της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ (ΘΣ3) ή στο πλαίσιο μιας ευρύτερης στρατηγικής εδαφικής ανάπτυξης για την προώθηση της απασχόλησης (ΘΣ8) ή της κοινωνικής ένταξης (ΘΣ9). Η αστική ανάπλαση, η οποία εμπίπτει στην επενδυτική προτεραιότητα 6 ε), αποτελεί επίσης κοινή προτεραιότητα που επιλέγεται στα ΕΠ για τη στήριξη χώρων πολιτισμού.

45 Κατά την περίοδο 2010-2017, τα κονδύλια του ΕΤΠΑ που επενδύθηκαν σε χώρους πολιτισμού ανήλθαν σε περίπου 750 εκατομμύρια ευρώ ετησίως. Το ποσό αυτό αντιπροσώπευε πάνω από το 25 % του συνόλου των δημόσιων επενδύσεων σε πολιτιστικές υπηρεσίες στο ένα τρίτο περίπου των κρατών μελών και άνω του 50 % στην Πορτογαλία και την Ελλάδα (βλέπε ***γράφημα 1***). Ως εκ τούτου, σε πολλά κράτη μέλη, το ταμείο αποτελούσε σημαντική πηγή χρηματοδότησης επενδύσεων σε χώρους πολιτισμού. Σε επίπεδο έργων, σύμφωνα με την έρευνά μας, το 44 % των έργων δεν θα είχε υλοποιηθεί χωρίς στήριξη από το ΕΤΠΑ, και το 48 % θα είχε αναβληθεί ή θα είχε υλοποιηθεί σε πιο περιορισμένη κλίμακα.

Γράφημα 1 - Χρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ και επενδύσεις κεφαλαίου των κρατών μελών σε χώρους πολιτισμού, ετήσιος μέσος όρος για την περίοδο 2010-2017

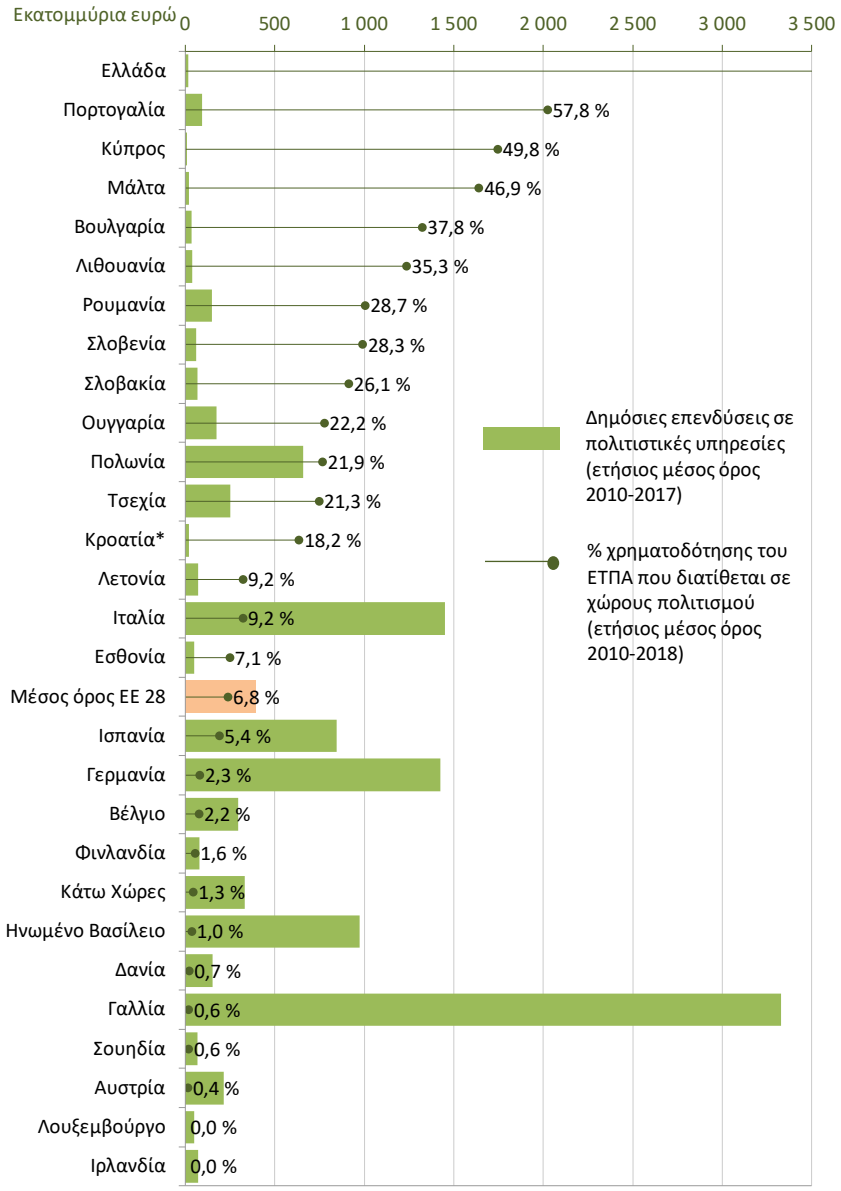

Σημειώσεις: 1) Χρησιμοποιούμε τα στοιχεία της Eurostat για τις δημόσιες δαπάνες στον τομέα των πολιτιστικών υπηρεσιών (COFOG: GF08.2) για την εκτίμηση των επενδύσεων των κρατών μελών σε χώρους πολιτισμού. Πρόκειται για την πλησιέστερη διαθέσιμη εκτίμηση. Οι επενδύσεις κεφαλαίου σε πολιτιστικές υπηρεσίες περιλαμβάνουν: επιχορηγήσεις επενδύσεων (D92), ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου (P.51g) και αγορές μείον πωλήσεις μη χρηματοπιστωτικών μη παραχθέντων περιουσιακών στοιχείων (NP). Τα αριθμητικά στοιχεία αντιπροσωπεύουν τον ετήσιο μέσο όρο των ποσών που δαπανήθηκαν από τις εθνικές και τοπικές διοικήσεις (δαπάνες γενικής κυβέρνησης) την περίοδο 2010-2017· 2) Οι επενδύσεις στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ σε χώρους πολιτισμού, εκφραζόμενες ως ετήσιος μέσος όρος, περιλαμβάνουν τις σχετικές δαπάνες που έχουν καταχωριστεί για χώρους πολιτισμού τις περιόδους προγραμματισμού 2007-2013 και 2014-2020 (έως το 2018).

* Για την Κροατία, ελήφθησαν υπόψη μόνο τα κονδύλια που δαπανήθηκαν κατά την τρέχουσα περίοδο προγραμματισμού.

Πηγή: ΕΕΣ, βάσει των δαπανών γενικής κυβέρνησης κατά λειτουργία (COFOG) της Eurostat, κωδικός ηλεκτρονικών στοιχείων [gov_10a_exp] και της ανοικτής πλατφόρμας δεδομένων για την πολιτική συνοχής και πληροφοριών της Επιτροπής.

46 Σε εθνικό επίπεδο, εντοπίσαμε παραδείγματα περιπτώσεων στις οποίες τα κράτη μέλη διαφοροποιούν τις πηγές εσόδων των χώρων πολιτισμού και αναπτύσσουν συστήματα χρηματοδότησης που βασίζονται σε ιδιωτικούς πόρους (βλέπε ***πλαίσιο 2***). Η διαφοροποίηση της χρηματοδότησης για την πολιτιστική κληρονομιά είναι επίσης ένα από τα θέματα που κάλυψε το Συμβούλιο στο πρόγραμμα εργασιών για τον πολιτιστικό τομέα 2019-2022[33].

Πλαίσιο 2

Παραδείγματα συστημάτων χρηματοδότησης που αναπτύχθηκαν σε εθνικό επίπεδο

Λαχειοφόρος αγορά για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς (Γαλλία): Ακολουθώντας το παράδειγμα του Ηνωμένου Βασιλείου, η γαλλική κυβέρνηση εγκαινίασε το 2018 εθνική λαχειοφόρο αγορά για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς με σκοπό τη στήριξη της αποκατάστασης ορισμένων εμβληματικών μνημείων της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς (το συγκεκριμένο έτος συγκεντρώθηκαν 20 εκατομμύρια ευρώ για την αποκατάσταση 18 μνημείων).

Λαχειοφόρος αγορά για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς (Ιταλία): Από το 1997, μερίδιο των εσόδων των λαχειοφόρων αγορών διατίθεται στο Υπουργείο Πολιτιστικής Κληρονομιάς και χρησιμοποιείται για τη χρηματοδότηση ευρέος φάσματος έργων στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς σε ολόκληρη την Ιταλία, τα οποία αφορούν την αποκατάσταση και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, συμπεριλαμβανομένων αρχαιολογικών, ιστορικών, καλλιτεχνικών ή συναφών με αρχεία και βιβλιοθήκες έργων, καθώς και την αποκατάσταση του τοπίου και πολιτιστικές δραστηριότητες. Ένα από τα έργα του δείγματός μας, το οποίο αφορούσε το Ex-Convento di Sant' Antonio, χρηματοδοτήθηκε με περίπου 2,4 εκατομμύρια ευρώ από το «Programma Triennale Lotto 2007-2009». Το Πάνθεον στη Ρώμη και το ελληνικό θέατρο των Συρακουσών είναι άλλα παραδείγματα χώρων πολιτισμού που χρηματοδοτήθηκαν με τον τρόπο αυτό.

Διορθωτική φορολογία (Πολωνία): Η Πολωνία δημιούργησε ένα νέο ταμείο το 2018 για τη χρηματοδότηση της προστασίας και της αποκατάστασης ιστορικών χώρων. Η χρηματοδότηση προέρχεται από τα διοικητικά πρόστιμα που επιβάλλονται σε περιπτώσεις παραβάσεων των απαιτήσεων για την προστασία ιστορικών χώρων.

[33] Βλέπε σημείο ***07***.

Οι επενδύσεις σε χώρους πολιτισμού δεν συνιστούν προτεραιότητα για το ΕΤΠΑ

47 Το ΕΤΠΑ αποσκοπεί στην προώθηση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, μίας από τις κύριες αποστολές της ΕΕ βάσει της ΣΕΕ[34]. Η αποστολή αυτή, σε συνδυασμό με τους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, οδήγησε στην ανάπτυξη του πλαισίου του ΕΤΠΑ που εστιάζει σε οικονομικές και κοινωνικές παραμέτρους. Ως εκ τούτου, οι επενδύσεις σε χώρους πολιτισμού αποτελούν μέσο για την επίτευξη ενός σκοπού, και πρέπει να χρηματοδοτούνται μόνον εφόσον έχουν κοινωνικοοικονομικό αντίκτυπο.

48 Πέραν του σκεπτικού του κοινωνικοοικονομικού αντικτύπου, με τον κανονισμό για το ΕΤΠΑ της περιόδου 2014-2020 εισήχθησαν περιορισμοί στις επενδύσεις του ΕΤΠΑ σε χώρους πολιτισμού, με την παροχή χρηματοδότησης μόνο για υποδομές μικρής κλίμακας. Δεν είναι σαφές πώς η διάταξη αυτή συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων που καθορίζονται στα θεματολόγια της Επιτροπής για τον πολιτισμό. Επίσης, ο αρχικός κανονισμός δεν ήταν σαφής όσον αφορά την ερμηνεία της έννοιας της «μικρής κλίμακας», γεγονός που δημιούργησε αβεβαιότητα σχετικά με τα είδη έργων που μπορούσαν να χρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ.

49 Ο περιορισμός που προβλέπεται για το ΕΤΠΑ έχει αποτελέσει αντικείμενο διαφορετικών ερμηνειών. Αρχικά, η Επιτροπή όρισε διοικητικά ως «μικρής κλίμακας» τις επενδύσεις συνολικού ύψους έως και 5 εκατομμυρίων ευρώ (10 εκατομμυρίων ευρώ για τα μνημεία της UNESCO)[35]. Κατόπιν καταγγελίας έντεκα κρατών μελών προς την Επιτροπή[36], η τελευταία ανέφερε ότι υπάρχει ένας βαθμός ευελιξίας ως προς τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να χρηματοδοτηθούν διάφορα είδη υποδομών μικρής κλίμακας στο πλαίσιο μιας ενιαίας ολοκληρωμένης δράσης. Μόλις τέσσερα χρόνια αργότερα, στον αναθεωρημένο κανονισμό για το ΕΤΠΑ για την περίοδο 2014-2020 η νομική βάση αποσαφηνίστηκε, με τον καθορισμό του ανώτατου ορίου των επιλέξιμων δαπανών για στήριξη από το ΕΤΠΑ σε 10 εκατομμύρια ευρώ (ή 20 εκατομμύρια ευρώ για τα μνημεία της UNESCO).

---

[34] Άρθρο 3, παράγραφος 3, ΣΕΕ.

[35] Κατευθύνσεις των υπηρεσιών της Επιτροπής προς τους αρμόδιους υπαλλήλους, ορισμός του όρου «μικρής κλίμακας» σε σχέση με τις υποδομές, στο πλαίσιο του κανονισμού για το ΕΤΠΑ, έκδοση 1.0 της 7ης Ιουλίου 2014.

[36] Ενημερωτικό σημείωμα της πολωνικής αντιπροσωπείας προς το Συμβούλιο σχετικά με την ανάγκη αύξησης της ανώτατης αξίας των έργων πολιτιστικών υποδομών μικρής κλίμακας που υλοποιούνται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης για την περίοδο 2014-2020, 8561/15, της 6ης Μαΐου 2015.

50 Λόγω αυτού του περιορισμού όσον αφορά τη χρηματοδότηση, οι επενδύσεις σε χώρους πολιτισμού τελούσαν υπό εξέταση από την Επιτροπή κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για την περίοδο 2014-2020 και δεν αποτελούσαν επενδυτική προτεραιότητα στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ. Στα τρία κράτη μέλη στα οποία πραγματοποιήθηκε επίσκεψη, καθώς και στα ΕΠ και τις ΣΕΣ του δείγματος η Επιτροπή δεν αντιμετώπισε τις επενδύσεις στον πολιτισμό ως τομέα προτεραιότητας κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, και διατύπωσε την άποψη ότι ο πολιτισμός έπρεπε να εξετάζεται μόνο στο πλαίσιο του «ηλεκτρονικού πολιτισμού»[37] (Ιταλία και Πολωνία) και της προαγωγής των κλάδων του πολιτισμού και της δημιουργίας[38] (Πολωνία και Πορτογαλία). Πρότεινε επίσης τη μείωση των κονδυλίων για πολιτιστικές επενδύσεις (Πολωνία και Ιταλία) και επέβαλε περιορισμούς στη χρηματοδότηση σε όλες τις περιπτώσεις.

51 Οι πολιτιστικές πολιτικές των κρατών μελών δεν αποτελούν αντικείμενο ειδικής αξιολόγησης στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ. Κατά την έγκριση των συμφωνιών εταιρικής σχέσης και των επιχειρησιακών προγραμμάτων του δείγματός μας για την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020, η Επιτροπή δεν ζήτησε από τα κράτη μέλη να προγραμματίσουν πολιτιστικές παρεμβάσεις, σύμφωνα με την ευρωπαϊκή ατζέντα για τον πολιτισμό.

Ανομοιογενής εικόνα όσον αφορά την αποτελεσματικότητα και τη βιωσιμότητα των ελεγχθέντων έργων του ΕΤΠΑ

52 Αξιολογήσαμε την αποτελεσματικότητα των έργων του ΕΤΠΑ που αφορούν χώρους πολιτισμού βάσει της επίτευξης των στόχων και των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων των έργων. Ειδικότερα, αξιολογήσαμε την επίτευξη των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών στόχων. Η υλοποίηση αυτών των στόχων έχει εξωτερική επίδραση στην κοινωνία.

53 Αξιολογήσαμε τη βιωσιμότητα των χώρων, ήτοι την ικανότητά τους να συνεχίσουν τη λειτουργία τους, κάτι που προϋποθέτει τακτική συντήρηση και, όταν χρειάζεται, αποκατάσταση της υλικής υποδομής. Προϋποθέτει επίσης τη διαθεσιμότητα οικονομικών και ανθρώπινων πόρων. Οι δραστηριότητες αυτές αφορούν την εσωτερική λειτουργία του χώρου πολιτισμού.

---

[37] Στο πλαίσιο του θεματικού στόχου 2, «Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών».

[38] Στο πλαίσιο του θεματικού στόχου 3, «Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ».

54 Οι περιγραφόμενοι στόχοι και οι παράγοντες βιωσιμότητας είναι αλληλένδετοι (βλέπε ***εικόνα 2***). Κατ' αρχήν, ένα σχέδιο πολιτιστικών επενδύσεων έχει επίδραση στην επίτευξη και των τριών στόχων, καθώς και στη βιωσιμότητα του χώρου πολιτισμού. Ωστόσο, οι επιδράσεις ενδέχεται να κινούνται σε διαφορετικές κατευθύνσεις. Οι οικονομικοί στόχοι μπορούν να αυξήσουν την οικονομική βιωσιμότητα του χώρου, αλλά παράλληλα να υπονομεύσουν τη διατήρησή του (π.χ. υπερτουρισμός, περικοπές στα έξοδα συντήρησης). Ορισμένοι κοινωνικοί στόχοι μπορεί να οδηγήσουν σε μείωση της οικονομικής βιωσιμότητας (π.χ. μείωση της τιμής του εισιτηρίου) ή να υπονομεύσουν τη διατήρηση του χώρου (π.χ. συνωστισμός). Οι πολιτιστικοί στόχοι ενδέχεται να αυξήσουν την κοινωνική συμμετοχή και να αποφέρουν οικονομικά οφέλη, αλλά μπορούν επίσης να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομική βιωσιμότητα του χώρου (π.χ. αύξηση του κόστους, καθώς αυξάνεται το εύρος των προσφερόμενων πολιτιστικών δραστηριοτήτων).

Εικόνα 2 - Σχέση μεταξύ αποτελεσματικότητας και βιωσιμότητας για τους χώρους πολιτισμού

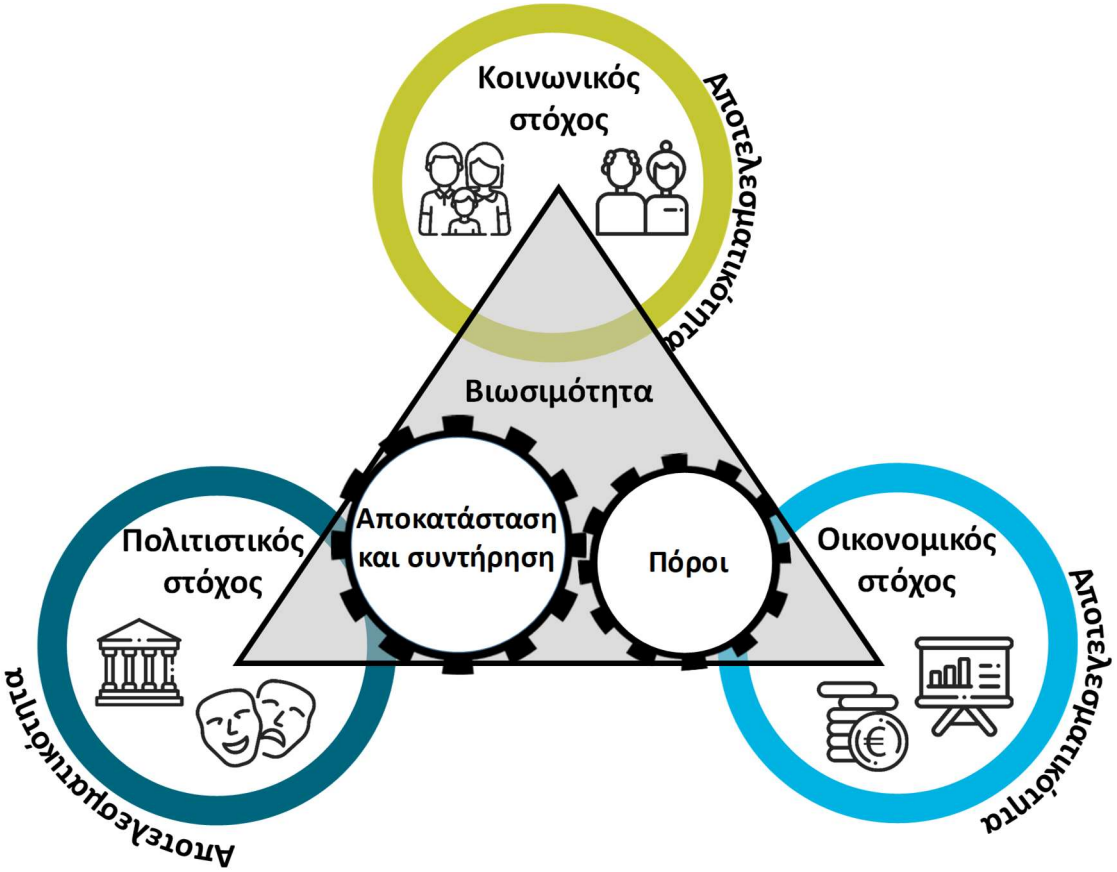

Πηγή: ΕΕΣ.

Τα ολοκληρωθέντα έργα που υποβάλαμε σε έλεγχο λειτουργούσαν, αλλά οι στόχοι τους ήταν ως επί το πλείστον οικονομικοί και δεν είναι πάντα δυνατό να γνωρίζουμε αν επιτεύχθηκαν

55 Τα έργα του ΕΤΠΑ αναμένεται να επιτυγχάνουν τους στόχους που καθορίζονται κατά τη διαδικασία της επιλογής. Προκειμένου να μετρηθεί ο βαθμός στον οποίο έχουν επιτευχθεί οι στόχοι, οι δικαιούχοι των έργων του ΕΤΠΑ πρέπει να καθορίζουν σχετικούς δείκτες και να παρουσιάζουν αξιόπιστα στοιχεία σχετικά με την επίτευξη των τιμών-στόχου. Μετά την ολοκλήρωση ενός έργου στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ, οι χώροι πολιτισμού πρέπει να είναι ενεργοί και να συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων των ΕΠ από τα οποία χρηματοδοτούνται.

Τα ΕΠ και τα έργα του ΕΤΠΑ που εξετάσαμε επικεντρώνονται κυρίως στους οικονομικούς στόχους και λιγότερο στους κοινωνικούς και τους πολιτιστικούς

56 Σύμφωνα με τους στόχους του ΕΤΠΑ, οι χώροι πολιτισμού αντιμετωπίζονται σε όλα τα ΕΠ του δείγματός μας ως πόρος για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας ή για την εδαφική ανάπτυξη (βλέπε ***παράρτημα IX***). Για τον σκοπό αυτό, εφαρμόζονται στρατηγικές για την προώθηση του τουρισμού ή για την αστική ανάπτυξη (βλέπε ***πλαίσιο 3***).

Πλαίσιο 3

Παράδειγμα στρατηγικής αστικής ανάπτυξης

Η πόλη Κατοβίτσε είναι η πρωτεύουσα του Βοεβοδάτου της Σιλεσίας, το κέντρο της μεγαλύτερης μητρόπολης στη νότια Πολωνία, με πληθυσμό 4,8 εκατομμυρίων κατοίκων. Η περιοχή γνώρισε μεγάλη άνθηση τον 19ο αιώνα χάρη στη ραγδαία ανάπτυξη της εξορυκτικής βιομηχανίας και της χαλυβουργίας. Από τα τέλη της δεκαετίας του '90, το Κατοβίτσε δρομολόγησε έναν στρατηγικό αναπροσανατολισμό, καθιστώντας τον πολιτισμό βασική προτεραιότητα της πόλης.

Το ελεγχθέν έργο, η Εθνική Συμφωνική Ορχήστρα της Πολωνικής Ραδιοφωνίας (NOSPR), αποτελεί αποτέλεσμα αυτής της στρατηγικής. Μέχρι το 2006, η περιοχή όπου βρίσκεται πλέον η NOSPR, στην καρδιά της πόλης, ήταν ένα παλιό ανθρακωρυχείο.

Πρώην ανθρακωρυχείο στο κέντρο του Κατοβίτσε, Πολωνία

© Δήμος Κατοβίτσε.

Πηγή: Δήμος Κατοβίτσε.

Μέσα σε μια δεκαετία, επιπλέον της NOSPR, η πόλη κατασκεύασε στην ίδια περιοχή ένα διεθνές συνεδριακό κέντρο και ένα μουσείο (το «Muzeum Śląskie w Katowicach»). Οι τρεις αυτές μεγάλες επενδύσεις ανήλθαν συνολικά σε περίπου 231 εκατομμύρια ευρώ και έλαβαν σημαντική υποστήριξη από το ΕΤΠΑ (123 εκατομμύρια ευρώ). Για τις εν λόγω επενδύσεις, το Κατοβίτσε έλαβε το 2015 το σήμα της UNESCO «Δημιουργική πόλη μουσικής» και το 2018 φιλοξένησε τη σύνοδο κορυφής των Ηνωμένων Εθνών για το κλίμα.

Η περιοχή μετά την ανάπλαση, Κατοβίτσε, Πολωνία

© Δήμος Κατοβίτσε.

Πηγή: Δήμος Κατοβίτσε.

57 Η εξέχουσα σημασία που αποδίδεται στους οικονομικούς στόχους αποδεικνύεται με την αξιολόγηση των δεικτών αποτελέσματος σε επίπεδο ΕΠ και έργων. Όσον αφορά τους ελεγχθέντες άξονες προτεραιότητας, 26 από τους 32 ορισθέντες δείκτες αποτελέσματος επιδιώκουν να αποτυπώσουν τις οικονομικές επιδράσεις των παρεμβάσεων του ΕΤΠΑ. Στο ***παράρτημα IX*** συνοψίζεται ο τρόπος μέτρησης του βαθμού επίτευξης των διαφόρων στόχων των ελεγχθέντων αξόνων προτεραιότητας βάσει δεικτών αποτελέσματος. Είναι εμφανής η σημασία της οικονομικής διάστασης, δεδομένου ότι όλοι οι άξονες προτεραιότητας που υποβλήθηκαν σε έλεγχο έχουν οικονομικό στόχο και στις δύο περιόδους προγραμματισμού.

58 Σε επίπεδο έργων, όλοι οι δείκτες αποτελέσματος που επιλέχθηκαν από τους δικαιούχους των ελεγχθέντων έργων για την περίοδο 2014-2020, και 45 από τους 59 δείκτες αποτελέσματος για την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013, μετρούν τον οικονομικό αντίκτυπο των έργων (βλέπε ***γράφημα 2***).

Γράφημα 2 - Ποσοστό (αριθμός) δεικτών των ελεγχθέντων έργων που μετρούν πολιτιστικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς στόχους

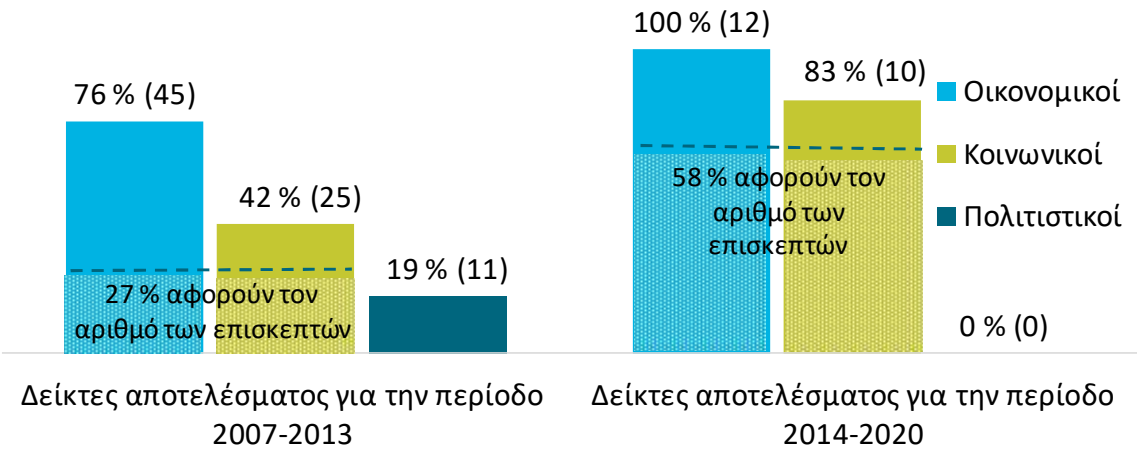

Σημείωση: 1) Κατά την περίοδο 2014-2020, υπάρχουν μόνο πέντε έργα με δείκτες αποτελέσματος.
2) Κάθε δείκτης μπορεί να μετρά περισσότερους από έναν στόχους. Ως εκ τούτου, το σύνολο μπορεί να υπερβαίνει το 100 %.

Πηγή: ΕΕΣ.

59 Όσον αφορά τους κοινωνικούς στόχους, η ανάγκη ενίσχυσης του κοινωνικού αντικτύπου των πολιτιστικών παρεμβάσεων τονίστηκε επανειλημμένως, τόσο από την Επιτροπή στα θεματολόγιά της, όσο και από το Κοινοβούλιο[39] και το Συμβούλιο[40]. Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στην ένταξη των μεταναστών, στην προώθηση της ισόρροπης εκπροσώπησης ανδρών και γυναικών και στη δημιουργία συμπράξεων μεταξύ του πολιτιστικού τομέα και άλλων τομέων. Στο πλαίσιο πρόσφατης άτυπης συνόδου των υπουργών των κρατών μελών της ΕΕ που είναι αρμόδιοι για τις ευρωπαϊκές υποθέσεις και των υπουργών πολιτισμού σχετικά με την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, διατυπώθηκε έκκληση για την προώθηση της συμμετοχής και της ευαισθητοποίησης της ευρωπαϊκής νεολαίας σε θέματα πολιτιστικής κληρονομιάς[41].

60 Οι ελεγχθέντες άξονες προτεραιότητας που περιλαμβάνουν κοινωνικούς στόχους αποσκοπούν κυρίως στη βελτίωση της προσβασιμότητας των χώρων πολιτισμού ή στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Ο συχνότερα χρησιμοποιούμενος δείκτης για τη μέτρηση των κοινωνικών πτυχών των έργων είναι ο αριθμός των επισκεπτών (βλέπε ***γράφημα 2***). Η επίδραση που έχουν οι χώροι πολιτισμού στους επισκέπτες, όπως η ευεξία, η στήριξη σε μειονεκτούσες ομάδες ή η προώθηση εκπαιδευτικών μέτρων, δεν καταγράφεται συχνά με ειδικούς δείκτες. Ωστόσο, κοινωνικές δραστηριότητες πραγματοποιήθηκαν, σε διαφορετικό βαθμό, σε 10 από τα 11 ολοκληρωθέντα έργα στα οποία πραγματοποιήσαμε επίσκεψη (βλέπε ***πλαίσιο 4***).

---

[39] Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της 2ας Μαρτίου 2017, σχετικά με την εφαρμογή του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη», P8_TA(2017)0062, και σχέδιο νομοθετικού ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την πρόταση για τη θέσπιση του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη» (2021 έως 2027), A8-0156/2019 της 4.3.2019.

[40] Συμπεράσματα του Συμβουλίου όσον αφορά στις συνέργειες του πολιτιστικού και του δημιουργικού τομέα με άλλους τομείς για την προώθηση της καινοτομίας, της οικονομικής βιωσιμότητας και της κοινωνικής ενσωμάτωσης (ΕΕ C 172 της 27.5.2015, σ. 13-16).

[41] Κοινή δήλωση που εγκρίθηκε κατά την άτυπη σύνοδο των αρμόδιων για τον πολιτισμό και τις ευρωπαϊκές υποθέσεις υπουργών των κρατών μελών της ΕΕ σχετικά με την προστασία της ευρωπαϊκής κληρονομιάς, Παρίσι, 3 Μαΐου 2019.

Πλαίσιο 4

Παράδειγμα κοινωνικών δραστηριοτήτων που αναπτύχθηκαν σε χώρο πολιτισμού

Το θέατρο San Carlo στη Νάπολη (Ιταλία) είναι το παλαιότερο κτίριο όπερας στον κόσμο που λειτουργεί ακόμη. Δεν είναι απλώς ένα κτίριο όπερας. Είναι επίσης ένας χώρος όπου οι επισκέπτες μπορούν να παρακολουθήσουν παραστάσεις χορού, συναυλίες, να επισκεφθούν εκθέσεις, το μουσείο ή να ξεναγηθούν στους χώρους. Το θέατρο δίνει ιδιαίτερη σημασία στη συμμετοχή των νέων. Εκτός από τη σχολή μπαλέτου, αυτός ο χώρος πολιτισμού φιλοξενεί ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα, υλοποιούμενο σε συνεργασία με μια ένωση που χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη». Επιδίωξη του έργου είναι να διδάσκονται τα παιδιά από μικρή ηλικία να τραγουδούν και να αγαπούν την όπερα. Στο πρώτο στάδιο επιμορφώνονται οι εκπαιδευτικοί, παρακολουθώντας σειρά μαθημάτων μουσικής. Στη συνέχεια, παρέχεται στήριξη στους εκπαιδευτικούς στα σχολεία. Όταν το πρόγραμμα των μουσικών μαθημάτων ολοκληρωθεί, εκπαιδευτικοί, μαθητές και μέλη των οικογενειών τους βιώνουν μαζί την εμπειρία μιας παράστασης. Οι μαθητές παίζουν και τραγουδούν στη σκηνή, συνοδεία επαγγελματιών τραγουδιστών και της ορχήστρας, φορώντας κοστούμια τα οποία έχουν φτιάξει οι ίδιοι.

Θέατρο San Carlo, Νάπολη, Ιταλία

© Φωτογραφία Luciano Romano.

Αρχιτέκτονας: Giovanni Antonio Medrano.

Πηγή: Θέατρο San Carlo.

61 Όσον αφορά τους πολιτιστικούς στόχους, οι άξονες προτεραιότητες που αποτέλεσαν αντικείμενο του ελέγχου μας αποσκοπούσαν κυρίως στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Δεν διέθεταν όλοι σαφώς καθορισμένο πολιτιστικό στόχο και εκείνοι που διέθεταν τέτοιους στόχους, στις περισσότερες περιπτώσεις, δεν προέβλεπαν δείκτες αποτελέσματος για τη μέτρηση της επίτευξής τους (βλέπε ***παράρτημα IX***). Οι πολιτιστικές πτυχές δεν θεωρήθηκαν, κατά την επιλογή των έργων, σημαντικές από τις διαχειριστικές αρχές του ΕΤΠΑ στο ήμισυ σχεδόν των διαδικασιών που υποβάλαμε σε έλεγχο (βλέπε ***παράρτημα V***).

Στο σύνολό τους τα ολοκληρωθέντα έργα που υποβάλαμε σε έλεγχο λειτουργούσαν κατά τον χρόνο διενέργειας του ελέγχου, αλλά οι επιδόσεις τους συχνά δεν μπορούν να αξιολογηθούν

62 Και τα ένδεκα ολοκληρωθέντα έργα στα οποία πραγματοποιήσαμε επίσκεψη λειτουργούσαν κατά τον χρόνο διενέργειας του ελέγχου και οι ομάδες διαχείρισης των χώρων θεωρούσαν σημαντικές τις πτυχές της διατήρησης και της προώθησης και έδιναν έμφαση σε αυτές. Για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των έργων όσον αφορά την επίτευξη των τιμών-στόχου τους, αναλύσαμε την επίτευξη 71 δεικτών αποτελέσματος που ανέφεραν οι δικαιούχοι των 17 ολοκληρωθέντων έργων του δείγματός μας που διέθεταν τέτοιους δείκτες (βλέπε ***παράρτημα IV***).

63 Λιγότερο από το ένα τρίτο των ελεγχθέντων έργων πέτυχαν όλες τις τεθείσες τιμές-στόχο εντός της καθορισμένης περιόδου. Στις περιπτώσεις των υπόλοιπων έργων, δεν μπορεί να εξαχθεί συμπέρασμα σχετικά με τις επιδόσεις τους (βλέπε ***γράφημα 3***). Ωστόσο, κατά τον χρόνο διενέργειας του ελέγχου, τρία ακόμη έργα είχαν επιτύχει τις τιμές-στόχο τους. Εντούτοις, διαπιστώσαμε αρκετές αδυναμίες όσον αφορά την επιλογή των δεικτών και την παρουσίαση των σχετικών στοιχείων.

Γράφημα 3 - Επιδόσεις των έργων: αριθμός ολοκληρωθέντων έργων που είχαν επιτύχει τις τιμές-στόχο που είχαν τεθεί για τους δείκτες αποτελέσματος

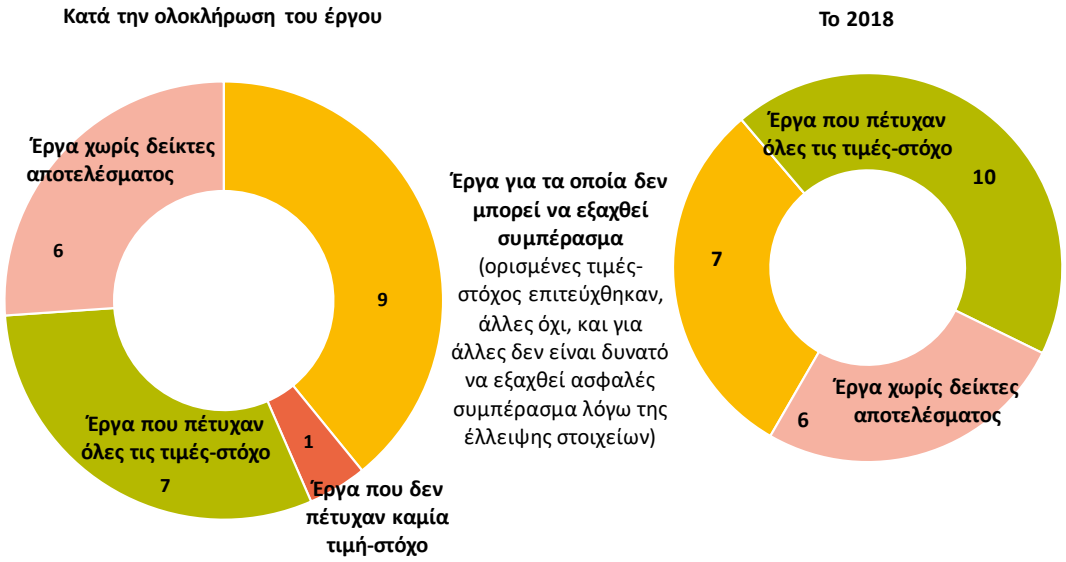

Πηγή: ΕΕΣ.

64 Όσον αφορά την επιλογή των δεικτών, επισημαίνουμε ότι έξι έργα δεν διέθεταν δείκτες αποτελέσματος. Αυτό σημαίνει ότι για περίπου το ένα τέταρτο των ολοκληρωθέντων έργων, η επίτευξη των στόχων των έργων δεν μπορεί να μετρηθεί με δείκτες αποτελέσματος. Επιπλέον, 16 από τους 71 δείκτες αποτελέσματος δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την αποτελεσματικότητα του έργου, διότι δεν σχετίζονται με τους στόχους του έργου. Ακόμη 12 εξ αυτών δεν είναι στην πραγματικότητα δείκτες αποτελέσματος αλλά εκροής.

65 Και τα ένδεκα έργα στα οποία πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις και τα οποία είχαν ολοκληρωθεί κατά τον χρόνο διενέργειας του ελέγχου διέθεταν δείκτες αποτελέσματος. Αναλύσαμε την αξιοπιστία των επιτευγμάτων που ανέφεραν οι δικαιούχοι σε σχέση με αυτούς τους δείκτες και καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι 18 από τα 35 αναφερθέντα επιτεύγματα δεν είναι αξιόπιστα λόγω εσφαλμένου υπολογισμού, έλλειψης στοιχείων τεκμηρίωσής τους ή αδυναμίας επαλήθευσης των εκτιμήσεων (βλέπε ***πίνακα 3***).

Πίνακας 3 - Αξιοπιστία των επιτευγμάτων που αναφέρθηκαν όσον αφορά τους δείκτες των ολοκληρωθέντων έργων στα οποία πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις βάσει του αριθμού των δεικτών

	Δείκτες αποτελέσματος	Εκ των οποίων «αριθμός επισκεπτών»
Σύνολο	35	13
Αξιόπιστοι	16	2
Μη αξιόπιστοι	18	11
Λόγω		
Εσφαλμένου υπολογισμού	6	3
Απουσίας αποδεικτικών στοιχείων	7	5
Μη επαληθεύσιμων εκτιμήσεων	5	3

Πηγή: ΕΕΣ.

66 Ο «αριθμός επισκεπτών» είναι ο δείκτης που χρησιμοποιείται συχνότερα από τους δικαιούχους των έργων στα οποία πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις, αλλά συχνά δεν είναι αξιόπιστος (βλέπε ***πίνακα 3***). Μόνο στις περιπτώσεις δύο από τα εννέα ολοκληρωθέντα έργα στα οποία πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις με δείκτες σχετικά με τον αριθμό των επισκεπτών κατέστη δυνατό να επαληθευθούν οι αριθμοί επισκεπτών που δηλώθηκαν στις αρχές διαχείρισης. Επιπλέον, η σχέση μεταξύ της αύξησης του αριθμού των τουριστών και του είδους των εργασιών που πραγματοποιήθηκαν δεν είναι πάντοτε ορατή. Όσον αφορά τρία από τα 11 μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς στα οποία πραγματοποιήθηκε επίσκεψη, οι παρεμβάσεις περιορίστηκαν σε εργασίες μερικής αποκατάστασης (π.χ. ανακαίνιση στέγης ή συγκεκριμένων χώρων), οι οποίες δεν μπορούν να οδηγήσουν άμεσα ή αποκλειστικά σε αύξηση του αριθμού των επισκέψεων τουριστών.

Η επίτευξη των στόχων των ΕΠ δεν εξαρτάται άμεσα από τις επιδόσεις των επιμέρους έργων

67 Σε προηγούμενη έκθεση είχαμε ήδη καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι δείκτες αποτελέσματος του ΕΤΠΑ για την περίοδο 2014-2020 δεν σχετίζονται ειδικά με τις παρεμβάσεις που χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα[42]. Όσον αφορά τα ελεγχθέντα ΕΠ, για αμφότερες τις περιόδους του προγράμματος, οι ορισθέντες δείκτες αποτελέσματος μπορούν, ως επί το πλείστον, να μετρούν σε περιορισμένο μόνο βαθμό την πρόοδο προς την επίτευξη των καθορισμένων στόχων. Οι μισοί σχεδόν δείκτες αποτελέσματος των ΕΠ δεν επηρεάζονται άμεσα από τα συγκεκριμένα αποτελέσματα των έργων του ΕΤΠΑ, αλλά από εξωτερικούς παράγοντες (βλέπε ***πλαίσιο 5***). Σε επίπεδο έργου, η επίτευξη άνω του ημίσεος των τιμών-στόχου που έχουν τεθεί για τους δείκτες αποτελέσματος που ορίζονται στο πλαίσιο των έργων δεν επηρεάζει άμεσα τα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται σε επίπεδο ΕΠ, διότι τα ΕΠ δεν περιλαμβάνουν αυτούς τους δείκτες.

Πλαίσιο 5

Παράδειγμα δείκτη αποτελέσματος ορισθέντος σε επίπεδο ΕΠ που δεν μετρά τις άμεσες επιδράσεις των έργων

Το πορτογαλικό ΕΠ της περιόδου 2014-2020 για την Κεντρική Πορτογαλία αποσκοπεί στην προαγωγή της εν λόγω περιφέρειας ως διακεκριμένου τουριστικού προορισμού. Αυτό επιδιώκεται μέσω της διατήρησης και της τουριστικής προώθησης της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς. Ως εκ τούτου, το ΕΤΠΑ χρηματοδοτεί έργα ανακαίνισης και αποκατάστασης σε μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς, συμπεριλαμβανομένων μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO.

Για τη μέτρηση της επιτυχίας των μέτρων, το ΕΠ καθορίζει ως δείκτη αποτελέσματος τον αριθμό διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία και άλλα τουριστικά καταλύματα στην περιφέρεια. Το 2017, είχε ήδη σημειωθεί υπέρβαση της τιμής-στόχου που είχε τεθεί για το 2023 κατά περίπου 24 %, και αυτό οφειλόταν τουλάχιστον εν μέρει στην άνθηση του τουρισμού στο κράτος μέλος. Μολονότι τα έργα του ΕΤΠΑ ενδεχομένως να έχουν συμβάλει στο αποτέλεσμα αυτό, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, το 2017, τα έργα μόλις είχαν αρχίσει να υλοποιούνται (στο πλαίσιο του άξονα προτεραιότητας 7 είχε δεσμευθεί μόνο το 68 % των διαθέσιμων συνολικών επιλέξιμων δαπανών). Συνεπώς, η συμβολή των έργων του ΕΤΠΑ είναι περιορισμένη και επηρεάζεται από εξωτερικούς παράγοντες. Ο

[42] Σημεία 116 και 117 της ειδικής έκθεσης 02/2017 του ΕΕΣ: «Διαπραγμάτευση των συμφωνιών εταιρικής σχέσης και των προγραμμάτων του τομέα της συνοχής της περιόδου 2014-2020 από την Επιτροπή: δαπάνες περισσότερο στοχευμένες στις προτεραιότητες της στρατηγικής "Ευρώπη 2020", αλλά πολυπλοκότερες ρυθμίσεις για τη μέτρηση των επιδόσεων».

δείκτης αποτελέσματος μετρά τον αντίκτυπο των παρεμβάσεων του ΕΤΠΑ και όχι τα αποτελέσματα, δηλαδή τις άμεσες επιδράσεις.

Δεν δίδεται επαρκής προσοχή στη βιωσιμότητα των χώρων πολιτισμού

68 Η βιωσιμότητα των επενδύσεων της ΕΕ πρέπει να διασφαλίζεται σε όλα τα στάδια του έργου. Ως πρώτο βήμα, στο στάδιο της αίτησης, πρέπει να εξακριβώνεται ότι οι δικαιούχοι έχουν την ικανότητα εκμετάλλευσης ή συνέχισης της εκμετάλλευσης του χώρου. Για τον λόγο αυτό, οι χώροι πολιτισμού που επωφελούνται από επενδύσεις της ΕΕ πρέπει να έχουν τη φιλοδοξία να καταστούν στον μέγιστο δυνατό βαθμό αυτοχρηματοδοτούμενοι[43] (δηλαδή τα λειτουργικά έσοδά τους να καλύπτουν τις λειτουργικές δαπάνες). Η συντήρηση έχει θεμελιώδη σημασία για τη διατήρηση των χώρων πολιτισμού και πρέπει να σχεδιάζεται κατάλληλα προκειμένου να περιορίζεται το κόστος των μελλοντικών εργασιών και η υποβάθμιση του χώρου. Πρέπει να προβλέπονται ρυθμίσεις παρακολούθησης με τις οποίες να αξιολογείται κατά πόσον διασφαλίζεται η διατηρησιμότητα των αποτελεσμάτων των επενδύσεων της ΕΕ.

Οι απαιτήσεις του ΕΤΠΑ δεν αφορούν τη διατήρηση των χρηματοδοτούμενων χώρων πολιτισμού

Τα μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς έχουν ιδιαίτερη ανάγκη συνεχούς συντήρησης και αντιμετωπίζουν διάφορους κινδύνους για τη διατήρησή τους.

69 Η σημασία της τακτικής συντήρησης για τη διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς αναγνωρίζεται στους Χάρτες της Βενετίας και της Κρακοβίας[44]. Όλοι οι δικαιούχοι στους οποίους πραγματοποιήσαμε επίσκεψη ανέφεραν τη διενέργεια τακτικών αξιολογήσεων σχετικά με τη φυσική κατάσταση του οικείου χώρου πολιτισμού, ωστόσο οι ρυθμίσεις συντήρησης αποφασίζονται από τους ίδιους και λαμβάνουν διάφορες μορφές. Το ICOMOS τόνισε ότι, όσον αφορά τους χώρους πολιτισμού στην ΕΕ, δεν είναι επαρκής η εστίαση στην πρόληψη και την τακτική συντήρηση. Μόνον ένα μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς από εκείνα που επισκεφθήκαμε διέθετε επικαιροποιημένο πολυετές σχέδιο συντήρησης με

---

[43] Σχέδιο θεματικού δελτίου προσανατολισμού της Επιτροπής για τους αρμόδιους υπαλλήλους «support to culture, tourism and sport related investments», έκδοση 1 - 13/05/2013.

[44] Χάρτης της Βενετίας, «International Charter for the conservation and restoration of monuments and sites», 1964· και Χάρτης της Κρακοβίας, «Principles for the Conservation and Restoration of Built Heritage», 2000.

ιεραρχημένες προτεραιότητες και προϋπολογισμένα ποσά. Πρόκειται για μια ορθή πρακτική, η οποία θεωρείται υποχρεωτική για τα μνημεία παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO[45] (βλέπε ***πλαίσιο 6***) και συνιστάται για όλα τα μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς[46].

Πλαίσιο 6

Παράδειγμα σχεδίου συντήρησης

Από το 2015, το αρχαιολογικό πάρκο της Πομπηίας διαθέτει ένα ολοκληρωμένο σχέδιο παρακολούθησης και συντήρησης για την προστασία των κτιρίων, των έργων τέχνης και των τεχνουργημάτων από τη φθορά. Το σχέδιο έχει διάφορες συνιστώσες, οι οποίες καθορίζουν: i) τις προτεραιότητες παρέμβασης που απαιτούνται για τη διατήρηση του χώρου, καθώς και το αντίστοιχο χρονοδιάγραμμα· ii) μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών χρήσης και την προώθηση του σχετικού τουρισμού· iii) μέτρα για τον μετριασμό των κινδύνων φυσικών καταστροφών· iv) τις ρυθμίσεις διακυβέρνησης· και v) τις ρυθμίσεις παρακολούθησης. Από το 2015, ο χώρος έχει δημιουργήσει επίσης ένα ψηφιακό αρχείο με πληροφορίες σχετικά με τη συντήρηση που πραγματοποιήθηκε και τις επιθεωρήσεις που θα ακολουθήσουν.

70 Εργασίες συντήρησης είχαν πραγματοποιηθεί στην πλειονότητα των ένδεκα μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς που επισκεφθήκαμε, και ορισμένοι δικαιούχοι δήλωσαν ότι προγραμματίζεται η εκτέλεση περαιτέρω εργασιών στο μέλλον. Σε τρεις περιπτώσεις, χρειάστηκε να ανακαινιστεί πλήρως το μνημείο λόγω έλλειψης συντήρησης στο παρελθόν, γεγονός που καταδεικνύει τη σημασία της τακτικής συντήρησης.

71 Η σημασία της προληπτικής συντήρησης είναι επίσης θεμελιώδης για την αντιμετώπιση των διαφόρων κινδύνων στους οποίους εκτίθενται οι χώροι πολιτισμού στο πλαίσιο της διατήρησής τους. Από τα αποτελέσματα της έρευνάς μας προκύπτει ότι τα μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς είναι αυτά που αντιμετωπίζουν τις πλέον άμεσες απειλές για τη φυσική τους διατήρηση (βλέπε ***γράφημα 4***). Οι κύριοι κίνδυνοι που εντοπίστηκαν είναι οι τοπικές συνθήκες που επηρεάζουν τον φυσικό ιστό του χώρου (π.χ. βροχή, άνεμος, σκόνη), καθώς και η ρύπανση. Ωστόσο, οι μεγαλύτεροι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν οι δικαιούχοι τόσο των νέων πολιτιστικών υποδομών όσο και των μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς συνδέονται με τη διαχείριση και

---

[45] Management Guidelines for World Heritage Sites, ICCROM, UNESCO, ICOMOS, 1998 και ICOMOS, Evaluations of Nominations of Cultural and Mixed Properties, Report for the World Heritage Committee, 43rd session, WHC-19/43.COM/INF.8B1, 2019.

[46] Άρθρο 4 του Χάρτη της Βενετίας.

θεσμικούς παράγοντες (π.χ. ανεπαρκείς οικονομικοί και ανθρώπινοι πόροι, έλλειψη σχεδίου διαχείρισης).

Γράφημα 4 - Κίνδυνοι για τη διατήρηση του χώρου πολιτισμού τους οποίους εντόπισαν οι 27 δικαιούχοι του δείγματός μας (σε αριθμό δικαιούχων που εντόπισαν κάθε κίνδυνο)

Πηγή: ΕΕΣ, βάσει της έρευνας.

Όσον αφορά τα ελεγχθέντα έργα του ΕΤΠΑ, η συντήρηση και η εκτίμηση κινδύνων δεν αποτελούν προϋποθέσεις για τη χρηματοδότηση

72 Κανένας από τους δικαιούχους που ελέγχθηκαν δεν ήταν υποχρεωμένος, κατά την υποβολή αίτησης χρηματοδότησης από το ΕΤΠΑ, να αποδείξει τον τρόπο διατήρησης του χώρου μετά την ολοκλήρωση του έργου ή να υποβάλει σχέδιο συντήρησης. Όσον αφορά τα μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς ειδικότερα, ο επείγων χαρακτήρας των εργασιών στον χώρο δεν θεωρήθηκε σημαντικός παράγοντας για τη χρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ. Συγκεκριμένα, μόνο τέσσερις διαδικασίες επιλογής προέβλεπαν την παροχή πλεονεκτήματος σε χώρους που χρειάζονταν περισσότερο επείγουσες εργασίες. Σε 13 από τις 21 διαδικασίες επιλογής που υποβλήθηκαν σε έλεγχο, οι αρχές των κρατών μελών απαιτούσαν, ωστόσο, από τους δικαιούχους να συμμορφωθούν με τα πρότυπα ποιότητας που ορίζονται στην εθνική νομοθεσία για τις εργασίες που θα εκτελούνταν κατά την υλοποίηση του έργου (βλέπε ***παράρτημα V***).

73 Ο κανονισμός του ΕΤΠΑ απαιτεί την ύπαρξη εθνικών ή περιφερειακών εκτιμήσεων κινδύνου για τη διαχείριση καταστροφών, λαμβανομένης υπόψη της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή. Αυτό αποτελεί προϋπόθεση για την αποτελεσματική και αποδοτική χρήση των κονδυλίων του ΕΤΠΑ στο πλαίσιο του θεματικού στόχου για την προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, καθώς και την πρόληψη και τη διαχείριση των κινδύνων. Το πλαίσιο του ΕΤΠΑ δεν απαιτεί από τα κράτη μέλη να περιλαμβάνουν τα μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς, τα οποία είναι οι χώροι πολιτισμού που εκτίθενται περισσότερο στους φυσικούς κινδύνους, στις εθνικές ή περιφερειακές εκτιμήσεις κινδύνου. Πρόσφατη μελέτη της Επιτροπής ανέφερε σχετικά ότι η διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς από φυσικές και ανθρωπογενείς καταστροφές εξακολουθεί να πάσχει από το γεγονός ότι η πολιτιστική κληρονομιά δεν λαμβάνεται πλήρως υπόψη ούτε ενσωματώνεται ως προτεραιότητα στη διαχείριση των κινδύνων σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης[47]. Η Επιτροπή, από κοινού με τα κράτη μέλη, ασχολήθηκε με το ζήτημα αυτό τον Δεκέμβριο του 2019, καταρτίζοντας κατευθυντήριες οδηγίες για την υποβολή εκθέσεων σχετικά με τη διαχείριση του κινδύνου καταστροφών που περιλαμβάνουν αναφορές σε μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς, ενθαρρύνοντας τα κράτη μέλη να παρουσιάζουν στοιχεία, να χαρτογραφούν και να ενημερώνουν σχετικά με τον δυνητικό αντίκτυπο των κινδύνων καταστροφών στην πολιτιστική κληρονομιά[48]. Απομένει να φανεί στην πράξη ο τρόπος με τον οποίο τα κράτη μέλη θα εφαρμόσουν αυτές τις κατευθυντήριες οδηγίες.

Πρέπει να επιτυγχάνεται ισορροπία μεταξύ του βιώσιμου τουρισμού και των οικονομικών και κοινωνικών στόχων των μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς

74 Για τη δημιουργία κοινωνικοοικονομικού αντικτύπου με τις επενδύσεις που πραγματοποιούνται σε χώρους πολιτισμού στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ, τα κράτη μέλη βασίζονται κυρίως σε στρατηγικές προώθησης του τουρισμού (βλέπε σημείο ***56***). Οι επιδράσεις των επενδύσεων αυτών μετρώνται με την «αύξηση του αριθμού των επισκεπτών των χώρων» (βλέπε σημείο ***66***). Οι στρατηγικές αυτές είναι ενδεχομένως αντιπαραγωγικές για τη διατήρηση των μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς που αντιμετωπίζουν ήδη το πρόβλημα του μαζικού τουρισμού. Η υποβάθμιση των μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς εξαιτίας του μαζικού τουρισμού ήταν ένας από τους κινδύνους που διαπίστωσε το 38 % των διαχειριστών μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς που απάντησαν στην έρευνά μας (βλέπε ***γράφημα 4***). Ορισμένα από τα έργα στα οποία πραγματοποιήσαμε επίσκεψη έχουν ήδη εφαρμόσει μέτρα για τον

---

[47] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Safeguarding Cultural Heritage from Natural and Man-Made Disasters, A comparative analysis of risk management in the EU», 2018.

[48] Οι κατευθυντήριες οδηγίες εγκρίθηκαν από το σώμα των Επιτρόπων και δημοσιεύθηκαν τον Δεκέμβριο του 2019 (ΕΕ C 428 της 20.12.2019, σ. 8–33).

περιορισμό του αριθμού των τουριστών ή για τη διαχείριση των τουριστικών ροών με περισσότερο βιώσιμο τρόπο (βλέπε ***πλαίσιο 7***).

Πλαίσιο 7

Παράδειγμα μέτρων που ελήφθησαν για τον μετριασμό του αντικτύπου του υπερτουρισμού

Η Βιβλιοθήκη Joanina, που χρονολογείται στις αρχές του 18ου αιώνα, αποτελεί ένα από τα «κοσμήματα» του Πανεπιστημίου της Κοΐμπρα στην Πορτογαλία, ενός εκ των παλαιοτέρων πανεπιστημίων του κόσμου, το οποίο μάλιστα περιλαμβάνεται στον κατάλογο μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO. Σχεδιάστηκε με αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά που επιτρέπουν τη διατήρηση των έργων που περιλαμβάνει, διατηρώντας σταθερό επίπεδο θερμοκρασίας και υγρασίας. Λόγω των καθημερινών τουριστικών επισκέψεων και του συχνού ανοίγματος της τεράστιας θύρας εισόδου από ξύλο τεκ, η εσωτερική θερμοκρασία και το επίπεδο της σκόνης παρουσιάζουν συχνές διακυμάνσεις, γεγονός που επηρεάζει τη μακροπρόθεσμη διατήρηση των αρχαίων, και συχνά σπάνιων, έργων που υπάρχουν στη βιβλιοθήκη.

Για τη μείωση των επιπτώσεων των τουριστικών επισκέψεων, το Πανεπιστήμιο της Κοΐμπρα άλλαξε το σημείο της κύριας εισόδου στο μνημείο. Η είσοδος περιορίζεται επίσης σε ομάδες 60 ατόμων το πολύ και σε χρονοθυρίδες 20 λεπτών, ενώ και ο χρόνος της επίσκεψης στον κύριο όροφο περιορίζεται στα 10 λεπτά. Επίσης, το πανεπιστήμιο απέκτησε πρόσφατα έναν θάλαμο ανοξίας, με τη βοήθεια του οποίου αποκαθίστανται τα επίπεδα υγρασίας και τα βιβλία απολυμαίνονται από μύκητες και παράσιτα χωρίς τη χρήση χημικών ουσιών.

75 Σε τέτοιου είδους περιπτώσεις, πρέπει να δίδεται προτεραιότητα στη διατήρηση ενός μνημείου, ανεξάρτητα από την άμεση οικονομική και κοινωνική επίδραση. Επί του παρόντος, ωστόσο, εάν η δράση σε ένα μνημείο δεν αναμένεται να έχει τέτοιες επιδράσεις, δεν μπορεί να χρηματοδοτηθεί από το ΕΤΠΑ, ακόμη και στην περίπτωση που απαιτούνται επείγουσες εργασίες (βλέπε σημεία ***56*** έως ***61***). Το ίδιο ισχύει και για το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη». Τέτοιου είδους χρηματοδότηση ήταν δυνατή κατά το παρελθόν στο πλαίσιο του προγράμματος Raphaël[49], που εφαρμόστηκε από το 1997 έως το 2000 και του οποίου οι στόχοι περιλάμβαναν τη διατήρηση, τη διαφύλαξη και την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς.

[49] Απόφαση 2228/97/ΕΚ για τη θέσπιση κοινοτικής δράσης όσον αφορά το πρόγραμμα στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς (ΕΕ L 305 της 8.11.97, σ. 31–38).

Η ΕΕ ενέτεινε πρόσφατα τις προσπάθειές της για τη διασφάλιση της διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς

76 Μετά την πυρκαγιά στον καθεδρικό ναό της Notre Dame στο Παρίσι το 2019, οι 28 υπουργοί Πολιτισμού των κρατών μελών της ΕΕ ζήτησαν τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού δικτύου για τη διαφύλαξη της ευρωπαϊκής κληρονομιάς και συμφώνησαν ότι τα θέματα προστασίας θα πρέπει να αντιμετωπίζονται στο πλαίσιο των πολιτικών της ΕΕ[50].

77 Η Επιτροπή επιδιώκει εμμέσως τον μετριασμό του κινδύνου σε μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς, μέσω κανονισμών που αφορούν τις επιδόσεις στους τομείς του περιβάλλοντος και της ενέργειας. Από το 2012, τα κράτη μέλη έχουν την υποχρέωση να αξιολογούν τις επιπτώσεις στα μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς των δημόσιων και ιδιωτικών έργων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον[51]. Από το 2018, τα κράτη μέλη πρέπει, «σε σχέση με τα κτίρια που υφίστανται ανακαίνιση μεγάλης κλίμακας, (…) [να] λαμβάνουν υπόψη τα θέματα που αφορούν την πυρασφάλεια και τους κινδύνους που συνδέονται με έντονη σεισμική δραστηριότητα»[52].

78 Στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού έτους πολιτιστικής κληρονομιάς (ΕΕΠΚ), η Επιτροπή δρομολόγησε μια πρωτοβουλία για την πολιτιστική κληρονομιά που διατρέχει κίνδυνο, στο πλαίσιο της οποίας προέβη σε συγκριτική ανάλυση των πρακτικών διαχείρισης κινδύνου στην ΕΕ, με στόχο την ανταλλαγή εμπειριών και την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων των φυσικών ή ανθρωπογενών καταστροφών στην πολιτιστική κληρονομιά (βλέπε σημείο ***73***). Επίσης, στο πλαίσιο του ΕΕΠΚ, μια ομάδα εμπειρογνωμόνων υπό την ηγεσία του ICOMOS, ανέπτυξε αρχές ποιότητας για τα έργα που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ και έχουν δυνητικό αντίκτυπο στην πολιτιστική κληρονομιά[53]. Η Επιτροπή δεν έχει ακόμη λάβει θέση όσον αφορά τον τρόπο ή το κατά πόσον οι αρχές αυτές θα ισχύουν σε επίπεδο ΕΕ.

---

[50] Βλέπε σημείο ***59***.

[51] Άρθρο 3, παράγραφος δ), της οδηγίας 2011/92/ΕΕ για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημόσιων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον, όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 2014/52/ΕΕ (ΕΕ L 124 της 25.4.2014, σ. 1–18).

[52] Άρθρο 7 της οδηγίας 2012/27/ΕΚ για την ενεργειακή απόδοση, όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία (ΕΕ) 2018/844 (ΕΕ L 156 της 19.6.2018, σ. 75–91).

[53] ICOMOS, «European Quality Principles for EU-funded interventions with potential impact upon cultural heritage», 2019.

Οι ελεγχθέντες χώροι πολιτισμού κατά κανόνα εξαρτώνται από τις δημόσιες επιδοτήσεις και δεν έχουν παρά ελάχιστα κίνητρα για την αύξηση των εσόδων τους

Οι ελεγχθέντες χώροι πολιτισμού κατά κανόνα εξαρτώνται από τις δημόσιες επιδοτήσεις

79 Αναλύσαμε τους συντελεστές αυτοχρηματοδότησης των χώρων πολιτισμού όπου τα έργα του ΕΤΠΑ είχαν ολοκληρωθεί. Τα ποσοστά αυτοχρηματοδότησης αντιστοιχούν στο μερίδιο των λειτουργικών δαπανών που καλύπτεται από τα έσοδα που αποφέρουν οι επιχειρησιακές δραστηριότητες του χώρου («ίδιοι πόροι»). Θεωρούμε ότι ένας χώρος είναι οικονομικά αυτάρκης στην περίπτωση που οι ίδιοι πόροι είναι υψηλότεροι ή ίσοι με τις λειτουργικές δαπάνες. Η αξιολόγησή μας βασίστηκε στους οικονομικούς λογαριασμούς των χώρων πολιτισμού για το 2018.

80 Εκτός από την περίπτωση τριών έργων, κανένας από τους 21 ελεγχθέντες χώρους πολιτισμού για τους οποίους υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία δεν ήταν οικονομικά αυτάρκης το 2018. Οι χώροι πολιτισμού βασίζονται κυρίως στις δημόσιες επιδοτήσεις για τη λειτουργία τους. Υπάρχουν και ιδιωτικές δωρεές αλλά το ποσοστό τους είναι οριακό. Σε οκτώ από τους 11 χώρους που έλαβαν δωρεές το 2018, αυτές κάλυψαν ποσοστό μικρότερο του 3 % των συνολικών ετήσιων λειτουργικών δαπανών.

81 Οι χώροι πολιτισμού βασίζονται επίσης σε μεγάλο βαθμό στις επιδοτήσεις για τη χρηματοδότηση των επενδυτικών δαπανών τους. Για 13 από τα 23 ολοκληρωθέντα έργα που υποβλήθηκαν σε έλεγχο, τα επενδυτικά έργα του ΕΤΠΑ χρηματοδοτήθηκαν εξ ολοκλήρου από δημόσιους πόρους (ΕΕ ή εθνικούς/τοπικούς δημόσιους φορείς). Μόνον δύο από τα ελεγχθέντα έργα έλαβαν ιδιωτικές δωρεές. Αυτή η εξάρτηση από τις δημόσιες επιδοτήσεις θέτει σε κίνδυνο τη βιώσιμη λειτουργία των χώρων πολιτισμού, δεδομένου ότι οι δημόσιες αρχές μπορούν να μειώσουν τη χρηματοδότηση (βλέπε ***πλαίσιο 8***).

Πλαίσιο 8

Παράδειγμα των κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι χώροι πολιτισμού που εξαρτώνται από δημόσιες επιδοτήσεις, καθώς και της ανάγκης διαφοροποίησης των πηγών εσόδων

Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Αλληλεγγύης στο Γκντανσκ της Πολωνίας εξαρτάται, από την ίδρυσή του το 2012, σε μεγάλο βαθμό από τις δημόσιες επιδοτήσεις. Το 2019, το πολωνικό Υπουργείο Πολιτισμού και Εθνικής Κληρονομιάς μείωσε τη συνεισφορά του στον εν λόγω χώρο πολιτισμού. Το Κέντρο Αλληλεγγύης χρειάστηκε να πραγματοποιήσει εκστρατείες διαδικτυακού εράνου στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προκειμένου να παραμείνει οικονομικά βιώσιμο και να μπορέσει να συνεχίσει τις δραστηριότητές του. Σύμφωνα με το Κέντρο, αυτές οι

αλλαγές στη δημόσια στήριξη δεν θέτουν σε κίνδυνο τη συνέχιση της λειτουργίας του, αλλά θα καθιστούσαν αναγκαίες σημαντικές αλλαγές στις δραστηριότητές του.

Υπό το ισχύον χρηματοδοτικό πλαίσιο δεν δίδονται επαρκή κίνητρα για τη δημιουργία εσόδων

82 Σύμφωνα με τον ΚΚΔ της περιόδου 2014-2020, οι δικαιούχοι πρέπει να έχουν την οικονομική δυνατότητα να υλοποιήσουν το χρηματοδοτούμενο έργο[54]. Όσον αφορά τα έργα που παράγουν καθαρά έσοδα, ο ΚΚΔ απαιτεί επίσης από τους δικαιούχους να προβλέπουν τη ροή των εσόδων και των δαπανών από το έργο της ΕΕ, προκειμένου να εντοπίσουν το μερίδιο των επενδυτικών δαπανών που πρέπει να ενδεχομένως χρηματοδοτηθεί από κονδύλια της ΕΕ[55]. Οι διατάξεις της πρότασης ΚΚΔ για την περίοδο 2021-2027 απαιτούν από τα κράτη μέλη να εξετάζουν αν οι δικαιούχοι διαθέτουν επαρκείς πόρους για την κάλυψη των δαπανών λειτουργίας και συντήρησης[56].

83 Ως εκ τούτου, η οικονομική βιωσιμότητα των έργων αποτελεί κριτήριο που χρησιμοποιείται συχνά από τις διαχειριστικές αρχές: απαιτείτο στις 20 από τις 21 διαδικασίες επιλογής που ελέγξαμε, είτε προκειμένου τα έργα να είναι εν δυνάμει επιλέξιμα για χρηματοδότηση από την ΕΕ (δηλαδή ως κριτήριο παραδεκτού) είτε για την απονομή μορίων κατά την επιλογή των έργων (δηλαδή ως κριτήριο επιλογής) - βλέπε ***παράρτημα V***.

84 Οι διαχειριστικές αρχές έκριναν ότι τα έργα στα οποία πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις ήταν οικονομικά βιώσιμα λόγω της ύπαρξης ενός θεσμικού πλαισίου στήριξης το οποίο, κατ' αρχήν, εγγυάται την οικονομική βιωσιμότητά τους. Ωστόσο, στη συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων, τα πραγματικά ποσοστά αυτοχρηματοδότησης είναι χαμηλότερα από τα αρχικά προβλεπόμενα στην αίτηση του έργου (βλέπε ***γράφημα 5***). Τρία έτη μετά την ολοκλήρωση του έργου, μόνο δύο από τους 16 ελεγχθέντες χώρους πολιτισμού για τους οποίους υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία είχαν επιτύχει τις αρχικές προβλέψεις τους, και έξι είδαν τους συντελεστές αυτοχρηματοδότησης να μειώνονται κατά περισσότερο από το μισό. Αυτό εξηγείται από διάφορους παράγοντες, όπως οι υπεραισιόδοξες χρηματοοικονομικές προβλέψεις ή οι σημαντικές αλλαγές στο οικονομικό μοντέλο που είχε προβλεφθεί για τον χώρο πολιτισμού.

---

[54] Άρθρο 125, παράγραφος 3, στοιχείο δ), του ΚΚΔ.

[55] Άρθρο 61 του ΚΚΔ.

[56] Άρθρο 67, παράγραφος 3, στοιχείο δ), του εγγράφου COM(2018) 375 τελικό.

Γράφημα 5 - Διαφορές μεταξύ των πραγματικών και των προβλεπόμενων ποσοστών αυτοχρηματοδότησης

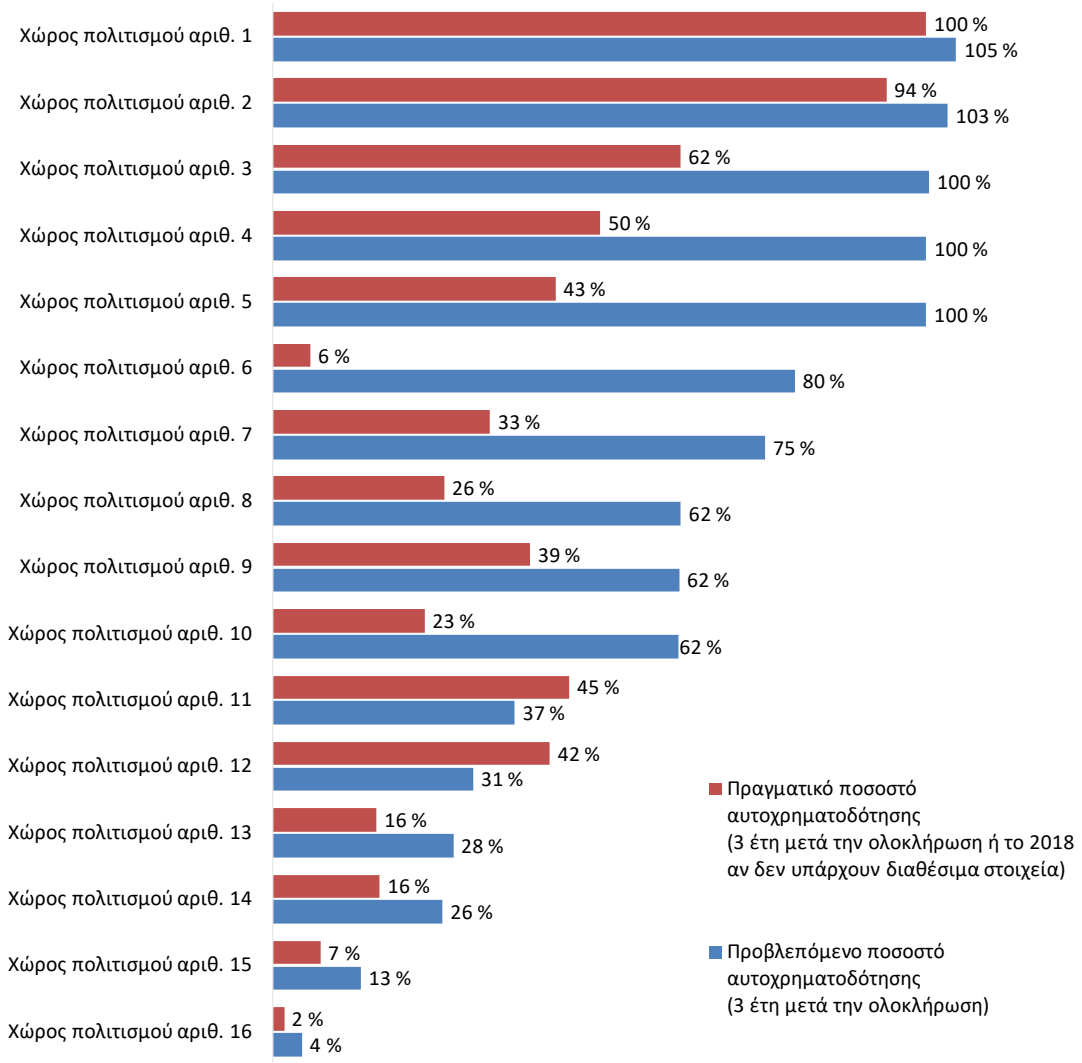

Σημ.: Το γράφημα αφορά τα ολοκληρωθέντα έργα για τα οποία υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία. Το πραγματικό ποσοστό αυτοχρηματοδότησης αφορά την κατάσταση τρία έτη μετά την ολοκλήρωση του έργου ή, όταν τα σχετικά στοιχεία δεν ήταν διαθέσιμα, την κατάσταση το 2018.

Πηγή: ΕΕΣ, βάσει των οικονομικών λογαριασμών των δικαιούχων.

85 Το πλαίσιο του ΕΤΠΑ δεν παρέχει κίνητρα στους δικαιούχους να αυξήσουν τα έσοδά τους. Οι απαιτήσεις του ΕΤΠΑ για τα έργα που παράγουν έσοδα συνεπάγονται ότι όσο υψηλότερα είναι τα καθαρά έσοδα από το έργο, τόσο μικρότερη είναι η ενωσιακή στήριξη[57]. Ωστόσο, σε τέσσερα μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς που επισκεφθήκαμε, η προβλεπόμενη ροή των εσόδων και των δαπανών παρουσίαζε περιορισμένη συνάφεια. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι επενδύσεις της ΕΕ στόχευαν σε συγκεκριμένα τμήματα του μνημείου (π.χ. στη στέγη ή σε μια συγκεκριμένη αίθουσα) στα οποία πρέπει να κατανεμηθεί μέρος των συνολικών

[57] Βλέπε σημείο 97 της γνώμης αριθ. 6/2018 του ΕΕΣ.

δαπανών και εσόδων του μνημείου. Ωστόσο, η εν λόγω κατανομή βασιζόταν σε εκτιμήσεις και σε παραδοχές που δεν ήταν πάντοτε σαφείς.

86 Επίσης, στο πλαίσιο των διαδικασιών επιλογής που ελέγξαμε, σπάνια δίνονταν κίνητρα για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων που θα δημιουργούσαν έσοδα. Μόνο σε μία περίπτωση θα μπορούσαν οι αιτούντες να λάβουν έως και 3 μόρια εάν το έργο τους αύξανε το ποσοστό ιδιωτικής χρηματοδότησής του. Όλοι οι ερωτηθέντες εμπειρογνώμονες των κρατών μελών δήλωσαν ότι οι χώροι πολιτισμού δεν διερευνούσαν το πλήρες δυναμικό των δραστηριοτήτων που δημιουργούν έσοδα, όπως τη δημιουργία πωλητηρίων, τη μίσθωση χώρων, την ανάπτυξη στρατηγικών τιμολόγησης εισιτηρίων ή την αύξηση των χορηγιών (βλέπε ***πίνακα 4***).

Πίνακας 4 - Δραστηριότητες που παράγουν έσοδα τις οποίες ασκούσαν οι χώροι πολιτισμού του δείγματός μας τους οποίους επισκεφθήκαμε, και των οποίων τα έργα στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ είχαν ολοκληρωθεί κατά τον χρόνο του ελέγχου μας

Κράτος μέλος / Έργο		Έκδοση εισιτηρίων (π.χ. επισκέψεις, θεάματα, εκθέσεις)	Πωλητήρια (π.χ. αναμνηστικά είδη, βιβλιοπωλείο)	Τροφοδοσία (π.χ. καφετέρια, εστιατόριο)	Μίσθωση χώρων	Συγκέντρωση κεφαλαίων (π.χ. χορηγίες, δωρεές)
Πορτογαλία	Δημιουργικό εργοστάσιο OLIVA	X	X	X	X	
	Πολιτιστικό κέντρο του Viana do Castelo	X				
	Διαδρομή των καθεδρικών ναών	X	X			X
Ιταλία	Πομπηία	X	X	X	X	X
	Έπαυλη Campolieto	X			X	X
	Θέατρο San Carlo	X	X	X	X	X
	Μοναστήρι Sant Antonio					

Κράτος μέλος / Έργο		Έκδοση εισιτηρίων (π.χ. επισκέψεις, θεάματα, εκθέσεις)	Πωλητήρια (π.χ. αναμνηστικά είδη, βιβλιοπωλείο)	Τροφοδοσία (π.χ. καφετέρια, εστιατόριο)	Μίσθωση χώρων	Συγκέντρωση κεφαλαίων (π.χ. χορηγίες, δωρεές)
Πολωνία	Εθνική Συμφωνική Ορχήστρα της Πολωνικής Ραδιοφωνίας	X			X	
	Κέντρο αλληλεγγύης	X	X	X	X	X
	Περίπτερο των τεσσάρων θόλων	X	X		X	X

Πηγή: ΕΕΣ.

87 Σε επίπεδο έργου, η ικανότητα και τα κίνητρα των ελεγχθέντων χώρων πολιτισμού να διαφοροποιήσουν τα έσοδά τους εξακολουθούσαν, σε πολλές περιπτώσεις, να επηρεάζονται από νομικούς και οικονομικούς περιορισμούς. Σύμφωνα με τους εμπειρογνώμονες με τους οποίους συνομιλήσαμε, οι χώροι πολιτισμού συχνά βρίσκονται αντιμέτωποι με αντικρουόμενα κίνητρα. Για παράδειγμα, η δημιουργία πρόσθετων εσόδων θα μπορούσε να επιφέρει περικοπές στη δημόσια χρηματοδότηση. Κατά μέσο όρο, οι χώροι πολιτισμού που διαθέτουν διοικητική και οικονομική αυτονομία εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά αυτοχρηματοδότησης (βλέπε ***γράφημα 6***).

Γράφημα 6 - Πραγματικά ποσοστά αυτοχρηματοδότησης των ολοκληρωθέντων έργων που υποβλήθηκαν σε έλεγχο

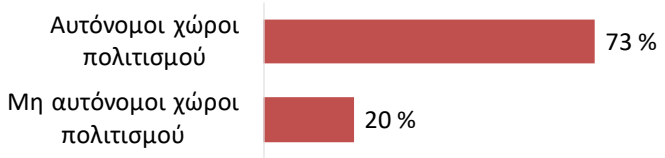

Σημ.: Το γράφημα αφορά τα ολοκληρωθέντα έργα για τα οποία υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία. Τα πραγματικά ποσοστά αυτοχρηματοδότησης αφορούν την κατάσταση τρία έτη μετά την ολοκλήρωση του έργου ή, όταν τα σχετικά στοιχεία δεν είναι διαθέσιμα, την κατάσταση το 2018.

Πηγή: ΕΕΣ, βάσει των οικονομικών λογαριασμών των δικαιούχων.

Πρέπει να επιτυγχάνεται ισορροπία μεταξύ της οικονομικής βιωσιμότητας και της επίτευξης των πολιτιστικών και κοινωνικών στόχων

88 Οι οικονομικοί περιορισμοί συνεπάγονται την ανάγκη πραγματοποίησης επιλογών. Οι επιλογές αυτές ενδέχεται να οδηγήσουν σε χαμηλότερες επενδύσεις στη διατήρηση της υλικής υποδομής, σε μείωση του φάσματος των παρεχόμενων πολιτιστικών δραστηριοτήτων ή σε περιορισμούς στην πρόσβαση στον χώρο πολιτισμού λόγω της ανάγκης αύξησης της τιμής των εισιτηρίων. Πρέπει να υπάρξει

εξισορρόπηση μεταξύ των προσδοκιών από τους χώρους πολιτισμού σε κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο και όσων οι χώροι αυτοί μπορούν πράγματι να προσφέρουν (βλέπε ***πλαίσιο 9***).

Πλαίσιο 9

Συνδυάζοντας την πρόσβαση στον πολιτισμό με την οικονομική σταθερότητα

Το μουσείο Louvre-Lens αποφάσισε να προσφέρει δωρεάν είσοδο στη μόνιμη έκθεσή του («Galerie du temps») και σε έναν χώρο όπου πραγματοποιούνται προσωρινές εκθέσεις («Pavillon de verre») με στόχο τη βελτίωση της πρόσβασης στον πολιτισμό και τη διαφοροποίηση του κοινού. Σύμφωνα με το μουσείο, με το μέτρο αυτό αυξήθηκε ο συνολικός αριθμός των επισκεπτών[58] (το 14 % των επισκεπτών δεν θα είχε επισκεφθεί το μουσείο αν έπρεπε να πληρώσει εισιτήριο) αλλά περιόρισε την οικονομική αυτονομία του μειώνοντας το ποσοστό αυτοχρηματοδότησής του[59] (18 % αντί για το αναμενόμενο 27 %). Μέχρι στιγμής, η δωρεάν είσοδος μπόρεσε να διατηρηθεί χάρη στη νομική δέσμευση των τοπικών αρχών να καλύψουν το λειτουργικό έλλειμμα του συγκεκριμένου χώρου.

Η παρακολούθηση των έργων από τα κράτη μέλη είναι περιορισμένη μετά την ολοκλήρωσή τους

89 Η νομική βάση[60] απαιτεί από τους δικαιούχους να διατηρούν το φυσικό αντικείμενο και τους στόχους του έργου της ΕΕ για περίοδο πέντε ετών. Η αθέτηση των υποχρεώσεων αυτών μπορεί να οδηγήσει σε δημοσιονομικές διορθώσεις και στην ανάκτηση των κονδυλίων που έχουν χορηγηθεί από την ΕΕ. Το νομικό πλαίσιο της ΕΕ δεν καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο οι διαχειριστικές αρχές των κρατών μελών πρέπει να διασφαλίζουν τη συμμόρφωση με τις εν λόγω απαιτήσεις. Τα κράτη μέλη είναι υπεύθυνα για τον καθορισμό κατάλληλων ρυθμίσεων παρακολούθησης.

90 Οι διαχειριστικές αρχές παρακολουθούν τα έργα κυρίως κατά τη φάση της υλοποίησης. Παρά το γεγονός ότι περίπου το ένα τέταρτο των δεικτών αποτελέσματος που είχαν καθοριστεί για τα ολοκληρωθέντα έργα στο δείγμα μας δεν είχαν επιτύχει τις τιμές-στόχο τους κατά την ολοκλήρωση του έργου (βλέπε επίσης

---

[58] Louvre Lens, «5 ans de gratuité de la galerie du temps et du pavilion de verre: bilan et perspectives», Μάρτιος 2018, σ. 12.

[59] Γαλλικό Περιφερειακό Ελεγκτικό Συνέδριο της περιφέρειας Νορ-Πα-ντε-Καλέ/Πικαρδίας, «Établissement public de coopération culturelle «Louvre-Lens» Exercices 2011 et suivants, Relevé d'observations définitives, 2015, σ. 9.

[60] Άρθρο 71 του κανονισμού περί κοινών διατάξεων.

γράφημα 3), οι δικαιούχοι δεν αντιμετώπισαν οικονομικές συνέπειες. Σε προηγούμενη έκθεσή μας, είχαμε ήδη δηλώσει ότι πρέπει να εφαρμόζονται μηχανισμοί παροχής κινήτρων και να οδηγούν σε πραγματικά οικονομικά οφέλη ή σε κυρώσεις[61]. Το ICOMOS δήλωσε ότι οι διαδικασίες παρακολούθησης που έχουν καθιερωθεί από την ΕΕ και τα κράτη μέλη για τα έργα που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ λαμβάνουν ανεπαρκώς υπόψη τις εγγενείς ιδιαιτερότητες του πολιτιστικού τομέα και δίνουν υπερβολική έμφαση στις οικονομικές πτυχές, χωρίς να αξιολογούν σωστά την ποιότητα και τον πολιτιστικό αντίκτυπο των έργων (βλέπε ***πλαίσιο 10***).

Πλαίσιο 10

Παράδειγμα της έλλειψης εστίασης στις πολιτιστικές πτυχές

Περίπου 78 εκατομμύρια ευρώ διατέθηκαν για τη διαφύλαξη και την προώθηση του μνημείου παγκόσμιας κληρονομιάς της Πομπηίας στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ. Πραγματοποιήθηκαν εργασίες σε διαφορετικούς χώρους του μνημείου. Για την επίσκεψη ελέγχου επιλέξαμε στο δείγμα μας την Οικία του Εφήβου, οι εργασίες στην οποία ολοκληρώθηκαν τον Δεκέμβριο του 2015.

Οι παρεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν στην οικία περιελάμβαναν εργασίες αποκατάστασης στο θερινό τρικλίνιο, μια ρωμαϊκή τραπεζαρία που βλέπει στον κήπο, η οποία βρίσκεται κάτω από μια πέργκολα και υποστηρίζεται από τέσσερις κίονες. Η διαχειριστική αρχή επισκέφθηκε την Οικία του Εφήβου για να επαληθεύσει τις δηλωθείσες δαπάνες. Η έκθεση επιβεβαίωσε την ολοκλήρωση των εργασιών.

Τρία έτη μετά την ολοκλήρωση των εργασιών, η δομή είχε υποστεί φθορές σε πολλά σημεία. Κατά τη διάρκεια ελέγχου παρακολούθησης που διενήργησε ο δικαιούχος, οι εμπειρογνώμονες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι φθορές στη δομή προκλήθηκαν από τον πολύ μεγάλο αριθμό επισκεπτών που είχαν πρόσβαση στο τρικλίνιο, καθώς και από την απουσία προστασίας σε όλες τις πλευρές της δομής. Στο πλαίσιο του ελεγχθέντος έργου του ΕΤΠΑ είχε χρηματοδοτηθεί η προμήθεια ενός συστήματος προστασίας από πολυκαρβονικό υλικό, το οποίο ωστόσο είχε τοποθετηθεί σε μια αποθήκη και δεν είχε γίνει η εγκατάστασή του. Αυτή πραγματοποιήθηκε στις αρχές του 2019 κατά τη διάρκεια εργασιών συντήρησης, τρία έτη μετά την ολοκλήρωση του έργου. Το σφάλμα αυτό είχε ως αποτέλεσμα την πρόκληση φθορών στο θερινό τρικλίνιο.

[61] Σημεία 54 έως 56 του ενημερωτικού εγγράφου του ΕΕΣ με τίτλο «Επίτευξη επιδόσεων στον τομέα της συνοχής», Ιούνιος 2019.

Θερινό τρικλίνιο, 1927

Πηγή: Scheda ispettiva, Casa dell'Efebo I 7, 11, Parco Archeologico di Pompei.

Θερινό τρικλίνιο, Ιανουάριος 2016, μετά την ολοκλήρωση του ελεγχθέντος έργου του ΕΤΠΑ το 2015

Πηγή: Relazione tecnica, Casa dell'Efebo, Ιανουάριος 2016, Parco Archeologico di Pompei.

Θερινό τρικλίνιο, Απρίλιος 2019 κατά τη διάρκεια της επίσκεψης ελέγχου

Πηγή: ΕΕΣ.

91 Μετά την ολοκλήρωση των έργων, τα συστήματα παρακολούθησης των κρατών μελών στα οποία πραγματοποιήσαμε επίσκεψη δεν διασφαλίζουν τον συστηματικό έλεγχο των επιδόσεών τους. Κατά τη διάρκεια της πενταετούς περιόδου βιωσιμότητας, οι επιδόσεις μπορούν να ελέγχονται σε ad hoc βάση, κατά τη διακριτική ευχέρεια των εθνικών αρχών. Μετά την περίοδο αυτή, δεν παρακολουθούνται πλέον οι επιδόσεις.

92 Σε επίπεδο έργων, μόνον ένας από τους χώρους πολιτισμού που επισκεφθήκαμε δεν είχε αποτελέσει αντικείμενο εκ των υστέρων αξιολόγησης, για την ανάλυση του οικονομικού, κοινωνικού ή πολιτιστικού αντικτύπου του έργου του ΕΤΠΑ.

93 Όσον αφορά τα μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς, οι ρυθμίσεις παρακολούθησης του ΕΤΠΑ έρχονται σε σαφή αντίθεση με τις ρυθμίσεις που υφίστανται για την UNESCO ή για τις πολιτιστικές διαδρομές του Συμβουλίου της Ευρώπης, καθώς και με εκείνες που εφαρμόζει η ίδια η Επιτροπή για τους χώρους που φέρουν το σήμα της Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Παρά την παροχή κεφαλαίων, το ΕΤΠΑ δεν απαιτεί συχνή παρακολούθηση μετά την ολοκλήρωση του έργου. Οι πρακτικές των κρατών μελών στον τομέα αυτό ποικίλλουν σημαντικά κατά την πενταετή περίοδο βιωσιμότητας. Όσον αφορά την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020, μολονότι δύο από τα κράτη μέλη που επισκεφθήκαμε παρακολουθούν επί τόπου ορισμένα έργα, μόνον ένα διενεργεί διοικητικούς ελέγχους βάσει των εκθέσεων που υποβάλλουν οι δικαιούχοι. Αντίθετα, τα προαναφερθέντα διεθνή σήματα απαιτούν συστηματική παρακολούθηση, παρόλο που δεν χορηγούν απαραιτήτως κεφάλαια (βλέπε ***παράρτημα VII***).

Συμπεράσματα και συστάσεις

94 Συνολικά, στο πλαίσιο του ελέγχου καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει κατάλληλο πλαίσιο για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας και της βιωσιμότητας των επενδύσεων του ΕΤΠΑ σε χώρους πολιτισμού.

Έλλειψη εστίασης και περιορισμένος συντονισμός για τις επενδύσεις της ΕΕ σε χώρους πολιτισμού

95 Οι Συνθήκες ορίζουν ως πρωταρχικό στόχο ότι η ΕΕ σέβεται τον πλούτο της πολιτιστικής της πολυμορφίας και μεριμνά για την προστασία και την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο πολιτισμός αποτελεί κυρίως αρμοδιότητα των κρατών μελών. Ο ρόλος της Ένωσης περιορίζεται στην ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και στην υποστήριξη ή τη συμπλήρωση των δράσεών τους (σημεία ***05*** έως ***16***).

96 Ο τομέας του πολιτισμού δεν καλύπτεται από τη συνολική στρατηγική «Ευρώπη 2020» της Επιτροπής. Το κεντρικό στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για τον πολιτισμό αποτελείται από κοινούς στρατηγικούς στόχους που κατευθύνουν τη δράση της ΕΕ στον τομέα του πολιτισμού, οι οποίοι καθορίζονται στα θεματολόγια της Επιτροπής για τον πολιτισμό και στη συνέχεια αναπτύσσονται στα προγράμματα εργασιών του Συμβουλίου για τον πολιτισμό. Το πλαίσιο αυτό είναι πολύπλοκο. Συνυπάρχει με πολλά γενικά στρατηγικά πλαίσια και στόχους της ΕΕ με αλληλεπικαλυπτόμενες περιόδους και διάφορα επίπεδα ευθύνης. Οι στρατηγικοί στόχοι που ορίζει η Επιτροπή δεν μεταφράζονται σε σαφείς επιχειρησιακούς στόχους και δεν υπάρχουν διατάξεις για την παρακολούθηση της επίτευξης των καθορισμένων στόχων ούτε δείκτες για τη μέτρηση της προόδου. Σύμφωνα με την Επιτροπή, η μετατροπή των στόχων σε πολιτικές στο επίπεδο των κρατών μελών εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση (σημεία ***17*** έως ***22***).

97 Το στρατηγικό πλαίσιο για τον πολιτισμό αντικατοπτρίζεται επίσης μόνον εν μέρει στην ενωσιακή χρηματοδότηση. Οι πολιτιστικές πτυχές ενσωματώνονται σε διάφορες πολιτικές (ενσωμάτωση της διάστασης του πολιτισμού), και αντιμετωπίζονται κυρίως ως πόρος που συμβάλλει στην επίτευξη άλλων προτεραιοτήτων και στόχων της ΕΕ, μέσω των διαφορετικών ταμείων της ΕΕ. Ωστόσο, από τα 12 ταμεία και προγράμματα της ΕΕ που αναλύσαμε, τα οποία έχουν τη δυνατότητα να στηρίξουν τον πολιτισμό, μόνον ο κανονισμός για τη «Δημιουργική Ευρώπη», πρόγραμμα με μικρό προϋπολογισμό, παραπέμπει στην «ατζέντα» της Επιτροπής του 2007. Το γεγονός αυτό θέτει υπό αμφισβήτηση τη χρησιμότητα του εν λόγω θεματολογίου (σημεία ***23*** έως ***24***).

98 Παρότι η Επιτροπή έχει αναπτύξει πολυάριθμες πρωτοβουλίες για την προώθηση χώρων πολιτισμού, οι πολιτιστικές πρωτοβουλίες της ΕΕ έχουν πολύ περιορισμένο αντίκτυπο στη διαθεσιμότητα κονδυλίων του ΕΤΠΑ για δικαιούχους. Ο κανονισμός για το ΕΤΠΑ καθορίζει υψηλότερα όρια χρηματοδότησης για τα μνημεία της UNESCO, αλλά δεν υπάρχουν τέτοιες διατάξεις για τους χώρους πολιτισμού στους οποίους έχει χορηγηθεί σήμα της ΕΕ ή οι οποίοι συμμετέχουν σε πολιτιστική πρωτοβουλία της. Επιπλέον, ο συντονισμός μεταξύ των ίδιων των ταμείων και προγραμμάτων της ΕΕ για επενδύσεις σε χώρους πολιτισμού είναι εξαιρετικά περιορισμένος (σημεία ***25*** έως ***36***).

99 Σε επίπεδο ΕΕ, οι επενδύσεις σε υποδομές χρηματοδοτούνται κυρίως μέσω του ΕΤΠΑ. Το ΕΤΠΑ αποτελεί σημαντική πηγή χρηματοδότησης επενδύσεων σε χώρους πολιτισμού για το ένα τρίτο περίπου των κρατών μελών. Ωστόσο, οι επενδύσεις σε χώρους πολιτισμού δεν αντιμετωπίζονται ως προτεραιότητα από το ΕΤΠΑ, το οποίο στηρίζει έναν άλλο στόχο της Συνθήκης, εκείνον της προώθησης της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής. Εντοπίσαμε παραδείγματα πρωτοβουλιών που ανέλαβαν τα κράτη μέλη για τη χρηματοδότηση χώρων πολιτισμού και για την ανάπτυξη μηχανισμών χρηματοδότησης που βασίζονται σε ιδιωτικά κεφάλαια (σημεία ***37*** έως ***51***).

Σύσταση 1 - Βελτίωση του ισχύοντος στρατηγικού πλαισίου για τον πολιτισμό, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων που εκχωρούν οι Συνθήκες

α) Η Επιτροπή, εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων της, πρέπει να προτείνει στα κράτη μέλη να ορίσουν σαφείς στρατηγικούς και επιχειρησιακούς στόχους στο επόμενο πρόγραμμα εργασιών για τον πολιτιστικό τομέα. Οι στόχοι πρέπει να παρακολουθούνται τακτικά μέσω δεικτών συνοδευόμενων από τιμές-στόχο και ορόσημα.

β) Οι αρμοδιότητες για την υλοποίηση αυτών των στόχων πρέπει να καθορίζονται και να κατανέμονται, συμπεριλαμβανομένου του κατάλληλου επιπέδου συντονισμού εντός της Επιτροπής.

γ) Η Επιτροπή πρέπει να εντοπίσει τους ενδιαφερόμενους και να τους παράσχει ορθές πρακτικές σχετικά με τον τρόπο σχεδιασμού, επιλογής, χρηματοδότησης, υλοποίησης, καθώς και παρακολούθησης των χρηματοδοτούμενων από την ΕΕ έργων του πολιτιστικού τομέα. Πιο συγκεκριμένα, σε αυτές μπορεί να περιλαμβάνεται η κατάρτιση σχεδίων συντήρησης, η ανάπτυξη κοινωνικών

δραστηριοτήτων και η συμμετοχή των χώρων πολιτισμού σε πρωτοβουλίες της ΕΕ.

Χρονοδιάγραμμα: έως τον Δεκέμβριο του 2022.

Σύσταση 2 - Ενθάρρυνση της χρήσης ιδιωτικών κεφαλαίων για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης

Προκειμένου να επιτευχθεί καλύτερα ο στόχος της Συνθήκης ΕΕ για την προστασία της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς:

α) Η Επιτροπή πρέπει να συλλέξει ορθές πρακτικές για εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης από τα κράτη μέλη.

β) Η Επιτροπή πρέπει να διερευνήσει, σε συντονισμό με τα κράτη μέλη, την δυνατότητα ανάπτυξης ενός μηχανισμού χρηματοδότησης βάσει ιδιωτικών κεφαλαίων για τους χώρους πολιτισμού.

γ) Η Επιτροπή πρέπει να συντονίζει τέτοιες πιθανές πρωτοβουλίες με άλλες πολιτιστικές πρωτοβουλίες της ΕΕ (π.χ. σήμα ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς, πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης).

Χρονοδιάγραμμα: έως τον Δεκέμβριο του 2022.

Ανομοιογενής εικόνα όσον αφορά την αποτελεσματικότητα και τη βιωσιμότητα των ελεγχθέντων έργων του ΕΤΠΑ

100 Παρά τη φιλοδοξία της ΕΕ να ενισχύσει τον κοινωνικό αντίκτυπο των παρεμβάσεων στον τομέα του πολιτισμού, οι στόχοι των ΕΠ και των έργων του ΕΤΠΑ είναι ως επί το πλείστον οικονομικοί. Οι επενδύσεις σε χώρους πολιτισμού αντιμετωπίζονται ως πόρος για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας ή για την ανάπτυξη συγκεκριμένων περιοχών. Οι πολιτιστικές πτυχές ήταν οι πλέον παραμελημένες στα ελεγχθέντα ΕΠ, ακόμη και όταν αναφέρονταν σαφώς ως στόχοι. Οι πολιτιστικές πτυχές συχνά δεν θεωρούνται συναφείς από τις διαχειριστικές αρχές του ΕΤΠΑ κατά την επιλογή των έργων (σημεία ***52*** έως ***61***).

101 Οι επιδόσεις των έργων δεν κατέστη δυνατόν να αξιολογηθούν για το σύνολο των ολοκληρωθέντων ελεγχθέντων έργων. Τα έργα λειτουργούσαν κατά τον χρόνο του ελέγχου, αλλά διαπιστώσαμε αρκετές αδυναμίες στην επιλογή των δεικτών και την αναφορά των σχετικών στοιχείων, που περιορίζουν τη δυνατότητα χρήσης των εν λόγω στοιχείων για την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τις επιδόσεις των έργων. Επιπλέον, λόγω της φύσης των δεικτών αποτελέσματος του ΕΤΠΑ, η επίτευξη των

στόχων των ΕΠ δεν εξαρτάται πάντοτε άμεσα από τις επιδόσεις των επιμέρους έργων (σημεία ***62*** έως ***67***).

102 Οι απαιτήσεις του ΕΤΠΑ δεν καλύπτουν τη φυσική διατήρηση των χρηματοδοτούμενων χώρων πολιτισμού. Παρά τις συνεχείς ανάγκες των μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς για συντήρηση και τους διάφορους κινδύνους που αντιμετωπίζουν όσον αφορά τη διατήρησή τους, κανένα από τα ελεγχθέντα έργα του ΕΤΠΑ δεν ήταν απαραίτητο να καταδείξει τον τρόπο διατήρησης του χώρου πολιτισμού μετά την ολοκλήρωση του έργου ή να υποβάλει σχέδιο συντήρησης κατά την υποβολή αίτησης χρηματοδότησης από την ΕΕ. Επιπροσθέτως, το ΕΤΠΑ δεν μπορεί να χρηματοδοτεί τη διατήρηση απειλούμενων χώρων, παρά μόνο εάν οι εργασίες αναμένεται να έχουν άμεσο οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο. Αυτό δεν μπορεί να γίνει ούτε μέσω του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη». Ωστόσο, αυτό ήταν δυνατό κατά το παρελθόν στο πλαίσιο του προηγούμενου προγράμματος της ΕΕ «Raphael». Για τους χώρους που αντιμετωπίζουν ήδη το πρόβλημα του μαζικού τουρισμού, η παραγωγή οικονομικού αντικτύπου, που συχνά πραγματοποιείται μέσω στρατηγικών προώθησης του τουρισμού, θα μπορούσε να είναι αντιπαραγωγική για τη διατήρησή τους (σημεία ***68*** έως ***75***).

103 Η ΕΕ ενέτεινε πρόσφατα τις προσπάθειές της για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Εντούτοις, σε επίπεδο κρατών μελών, το πλαίσιο του ΕΤΠΑ δεν απαιτεί από τα κράτη μέλη να ενσωματώνουν τα μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς, τα οποία είναι οι χώροι πολιτισμού που εκτίθενται περισσότερο στους φυσικούς κινδύνους, στις εθνικές ή περιφερειακές εκτιμήσεις κινδύνου που απαιτούνται στο πλαίσιο της νομοθεσίας της ΕΕ (σημεία ***76*** έως ***78***).

104 Οι ελεγχθέντες χώροι πολιτισμού εξαρτώνται κατά κανόνα από τις δημόσιες επιδοτήσεις για τη λειτουργία τους και τη χρηματοδότηση των επενδυτικών δαπανών τους. Το πλαίσιο του ΕΤΠΑ δεν παρέχει κίνητρα στους δικαιούχους να αυξήσουν τα έσοδά τους. Οι απαιτήσεις του ΕΤΠΑ για τα έργα που παράγουν έσοδα συνεπάγονται ότι όσο υψηλότερα είναι τα καθαρά έσοδα από το έργο, τόσο μικρότερη είναι η ενωσιακή στήριξη. Επίσης, στο πλαίσιο των διαδικασιών επιλογής που ελέγξαμε, σπάνια δίνονταν κίνητρα για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων που θα δημιουργούσαν έσοδα (σημεία ***79*** έως ***88***).

105 Η παρακολούθηση των έργων είναι περιορισμένη μετά την ολοκλήρωσή τους. Τα συστήματα παρακολούθησης των κρατών μελών στα οποία πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις επιτρέπουν τον έλεγχο των επιδόσεων των έργων σε ad hoc βάση κατά τη διάρκεια της πενταετούς περιόδου βιωσιμότητας που απαιτείται από τη νομοθεσία της ΕΕ, αλλά μετά την περίοδο αυτή, οι επιδόσεις του έργου δεν αποτελούν πλέον αντικείμενο παρακολούθησης. Επιπροσθέτως, οι επιδόσεις των έργων δεν επηρέασαν

το ύψος της χρηματοδότησης από το ΕΤΠΑ που έλαβαν οι δικαιούχοι για οποιοδήποτε από τα ελεγχθέντα έργα (σημεία ***89*** έως ***93***).

Σύσταση 3 - Ενίσχυση της οικονομικής βιωσιμότητας των χώρων πολιτισμού που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ

Προκειμένου να μην αποτρέπονται οι δικαιούχοι από την αύξηση των εσόδων τους, η Επιτροπή πρέπει να εξετάζει και να προτείνει απλουστευμένες μορφές στήριξης για επενδύσεις του ΕΤΠΑ σε χώρους πολιτισμού.

Για να μειωθεί η εξάρτηση από δημόσιες επιδοτήσεις, η χρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ πρέπει, κατά τη φάση της επιλογής των έργων, να ευνοεί έργα που περιλαμβάνουν σχέδια για τη βελτίωση της οικονομικής αυτάρκειας των χώρων πολιτισμού (π.χ. διαφοροποίηση των πηγών εσόδων και αύξηση της εξάρτησης από ίδιες πηγές εσόδων).

Χρονοδιάγραμμα: έως την έναρξη των διαπραγματεύσεων σχετικά με τα επιχειρησιακά προγράμματα της περιόδου προγραμματισμού 2021-2027

Σύσταση 4 - Ανάληψη περισσότερο συγκεκριμένης δράσης για τη διατήρηση των μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς

Η Επιτροπή πρέπει, κατά τη διαπραγμάτευση των επιχειρησιακών προγραμμάτων, να συστήσει στα κράτη μέλη να συμπεριλάβουν τα μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς στο εθνικό ή περιφερειακό σχέδιο διαχείρισης του κινδύνου καταστροφών, όπως απαιτείται από τον προτεινόμενο κανονισμό περί κοινών διατάξεων. Αυτό θα τα ενθάρρυνε να εντοπίσουν τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν τα μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς όσον αφορά τη διατήρησή τους και να σχεδιάσουν κατάλληλα μέτρα μετριασμού.

Χρονοδιάγραμμα: έως την έναρξη των διαπραγματεύσεων σχετικά με τα επιχειρησιακά προγράμματα της περιόδου προγραμματισμού 2021-2027

Η παρούσα έκθεση εγκρίθηκε από το Τμήμα ΙΙ, του οποίου προεδρεύει η Iliana Ivanova, Μέλος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, στο Λουξεμβούργο, κατά τη συνεδρίασή του της 26ης Φεβρουαρίου 2020.

Για το Ελεγκτικό Συνέδριο

Klaus-Heiner LEHNE
Πρόεδρος

Παράρτημα I - Επισκόπηση των δαπανών γενικής κυβέρνησης για πολιτιστικές υπηρεσίες το 2017

Δαπάνες για πολιτιστικές υπηρεσίες ανά κάτοικο και ως ποσοστό των συνολικών δημόσιων δαπανών

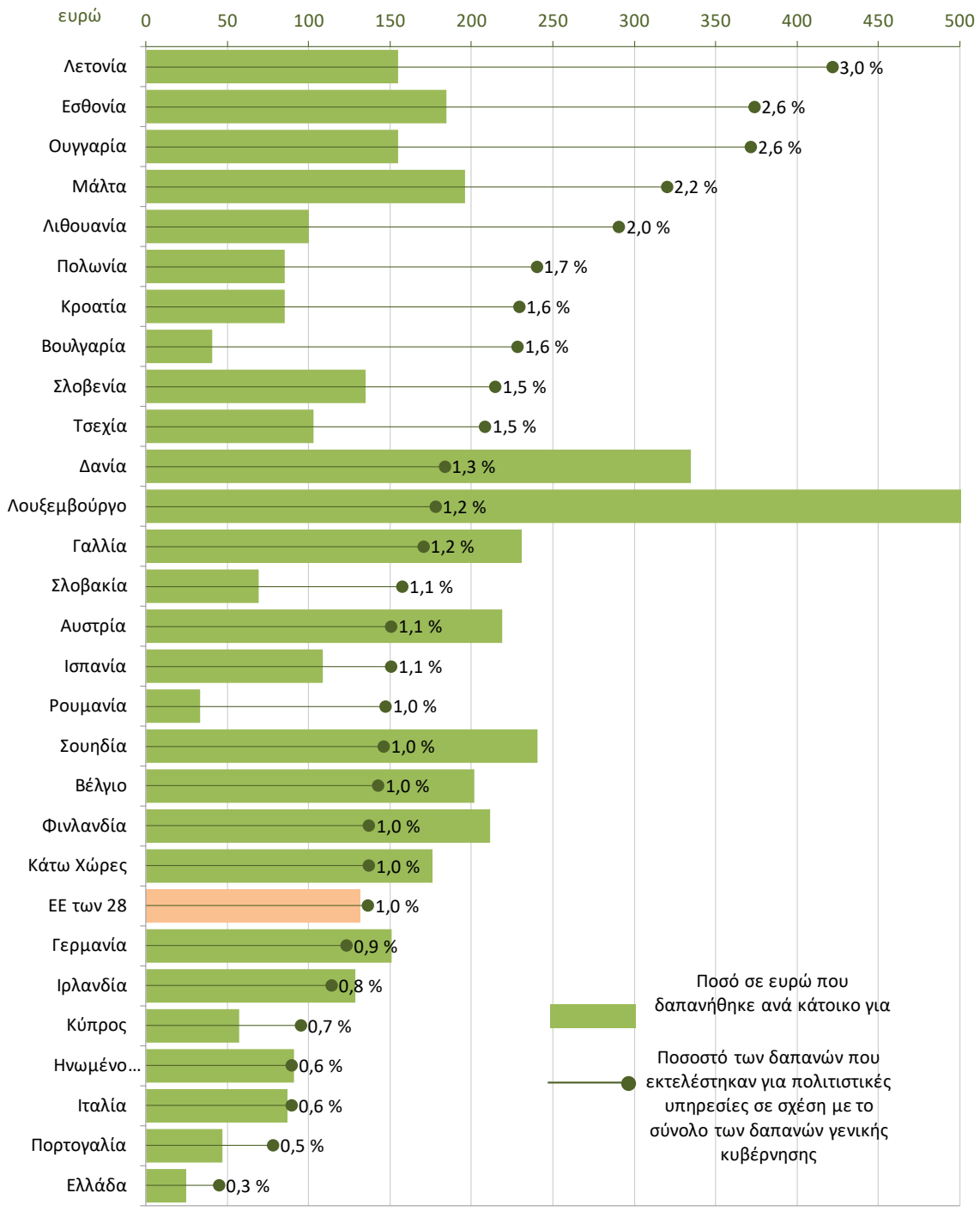

Επενδύσεις κεφαλαίου για πολιτιστικές υπηρεσίες (ως απόλυτο ποσό και ως ποσοστό των συνολικών δημόσιων δαπανών για πολιτιστικές υπηρεσίες)

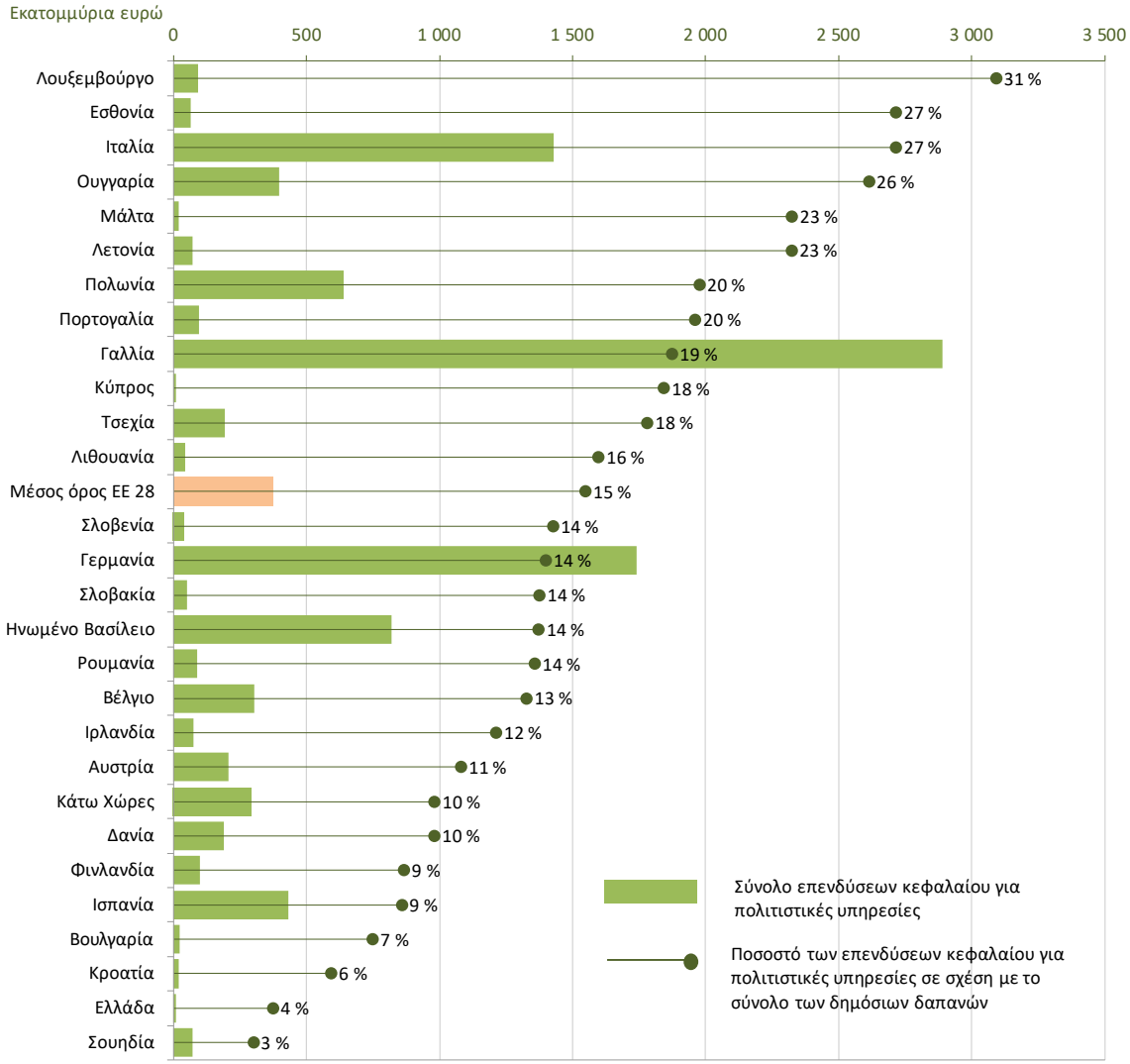

Σημειώσεις: Χρησιμοποιούμε τα στοιχεία της Eurostat για τις δημόσιες δαπάνες στον τομέα των πολιτιστικών υπηρεσιών (COFOG: GF08.2) για την εκτίμηση των επενδύσεων των κρατών μελών σε χώρους πολιτισμού. Πρόκειται για την πλησιέστερη διαθέσιμη εκτίμηση. Οι επενδύσεις κεφαλαίου σε πολιτιστικές υπηρεσίες περιλαμβάνουν: επιχορηγήσεις επενδύσεων (D92), ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου (P.51g) και αγορές μείον πωλήσεις μη χρηματοπιστωτικών μη παραχθέντων περιουσιακών στοιχείων (NP). Τα αριθμητικά στοιχεία αντιπροσωπεύουν τα ποσά που δαπανήθηκαν το 2017 από τις εθνικές και τοπικές διοικήσεις (δαπάνες γενικής κυβέρνησης:

Πηγή: ΕΕΣ, βάσει των δαπανών γενικής κυβέρνησης κατά λειτουργία (COFOG) της Eurostat, κωδικός ηλεκτρονικών στοιχείων: [gov_10a_exp].

Παράρτημα ΙΙ - Επισκόπηση των κονδυλίων της ΕΕ που διατέθηκαν για την επίτευξη στόχων του πολιτιστικού τομέα

Πρόγραμμα	Ονομασία του προγράμματος	Επικεφαλής ΓΔ	Αριθμός γενικών στόχων	… στους οποίους γίνεται αναφορά στον πολιτισμό	Αριθμός ειδικών στόχων ή επενδυτικών προτεραιοτήτων	… με πολιτιστικό περιεχόμενο	Υπάρχουν αναφορές στο θεματολόγιο της ΕΕ για τον πολιτισμό;	Διατίθενται κονδύλια για επενδύσεις σε χώρους πολιτισμού;
Τομέας 1α του ΠΔΠ: Ανταγωνιστικότητα για την ανάπτυξη και την απασχόληση								
«Ορίζων 2020»	Το πρόγραμμα-πλαίσιο για την έρευνα και την καινοτομία	RTD	1	0	16	0	Όχι	Όχι
ΜΣΕ	Μηχανισμός «Συνδέοντας την Ευρώπη»	MOVE	2	0	8	0	Όχι	Όχι
ERASMUS+	Το πρόγραμμα της ΕΕ για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη νεολαία και τον αθλητισμό	EAC	6	0	13	1	Όχι	Όχι
ΕΤΣΕ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων/ Εγγύηση της ΕΕ	ECFIN	7	1	27	1	Όχι	Ναι

Πρόγραμμα	Ονομασία του προγράμματος	Επικεφαλής ΓΔ	Αριθμός γενικών στόχων	… στους οποίους γίνεται αναφορά στον πολιτισμό	Αριθμός ειδικών στόχων ή επενδυτικών προτεραιοτήτων	… με πολιτιστικό περιεχόμενο	Υπάρχουν αναφορές στο θεματολόγιο της ΕΕ για τον πολιτισμό;	Διατίθενται κονδύλια για επενδύσεις σε χώρους πολιτισμού;
Τομέας 1β του ΠΔΠ: Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή								
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης	REGIO	1	0	40	4	Όχι	Ναι
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο	EMPL	0	0	20	0	Όχι	Όχι
Ταμείο Συνοχής	Ταμείο Συνοχής	REGIO	1	0	16	0	Όχι	Όχι
Τομέας 2 του ΠΔΠ: Βιώσιμη ανάπτυξη: φυσικοί πόροι								
ΕΓΤΑΑ	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης	AGRI	3	0	27	2	Όχι	Ναι
ΕΤΘΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας	MARE	4	0	17	1	Όχι	Ναι
LIFE	Πρόγραμμα για το Περιβάλλον και τη Δράση για το Κλίμα	ENV	4	0	22	0	Όχι	Όχι

Πρόγραμμα	Ονομασία του προγράμματος	Επικεφαλής ΓΔ	Αριθμός γενικών στόχων	… στους οποίους γίνεται αναφορά στον πολιτισμό	Αριθμός ειδικών στόχων ή επενδυτικών προτεραιοτήτων	… με πολιτιστικό περιεχόμενο	Υπάρχουν αναφορές στο θεματολόγιο της ΕΕ για τον πολιτισμό;	Διατίθενται κονδύλια για επενδύσεις σε χώρους πολιτισμού;
Τομέας 3 του ΠΔΠ: Ασφάλεια και ιθαγένεια								
Ευρώπη για τους πολίτες	Ευρώπη για τους πολίτες	HOME	2	0	2	0	Όχι	Όχι
Δημιουργική Ευρώπη	Πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη»	EAC	2	2	4	4	Ναι	Όχι

Πηγή: ΕΕΣ, βάσει των κανονισμών της ΕΕ, των σχετικών προσκλήσεων και της ευρωπαϊκής «ατζέντας» για τον πολιτισμό του 2007, όπως εγκρίθηκε με το ψήφισμα του Συμβουλίου της 16ης Νοεμβρίου 2007.

Παράρτημα III - Κατάλογος των ελεγχθέντων αξόνων προτεραιότητας και των σχετικών επιχειρησιακών προγραμμάτων

Ελεγχθέντα επιχειρησιακά προγράμματα

Περίοδος προγραμματισμού	Κράτος μέλος	Επιχειρησιακό πρόγραμμα	Τίτλος	Άξονες προτεραιότητας (ΑΠ) που ελέγχθηκαν
2014-2020	Πορτογαλία	2014PT16M2OP002	Κεντρική Πορτογαλία	ΑΠ 7. Εδραίωση της βιωσιμότητας των εδαφών, και ΑΠ 9. Ενίσχυση του αστικού δικτύου
	Ιταλία	2014IT16RFOP001	Πολιτισμός και ανάπτυξη	ΑΠ 1. Ενίσχυση των πολιτιστικών κληροδοτημάτων
	Πολωνία	2014PL16M1OP001	Υποδομές και περιβάλλον	ΑΠ VIII. Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και ανάπτυξη των πολιτιστικών πόρων
	Γαλλία	2014FR16M0OP012	Νορ-Πα-ντε-Καλέ	ΑΠ 4. Αύξηση της ικανότητας της περιοχής για προσαρμογή σε αλλαγές, βελτιώνοντας παράλληλα την ελκυστικότητα και ορατότητά της
	Κροατία	2014HR16M1OP001	Ανταγωνιστικότητα και συνοχή	ΑΠ 6. Περιβαλλοντική προστασία και βιωσιμότητα των πόρων
	Ρουμανία	2014RO16RFOP002	Περιφερειακό επιχειρησιακό πρόγραμμα	ΑΠ 5. Βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος και διατήρηση, προστασία και βιώσιμη αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς
	Γερμανία	2014DE16RFOP008	Μεκλεμβούργο - Δυτική Πομερανία	ΑΠ 4. Προώθηση της ολοκληρωμένης βιώσιμης αστικής ανάπτυξης

Περίοδος προγραμματισμού	Κράτος μέλος	Επιχειρησιακό πρόγραμμα	Τίτλος	Άξονες προτεραιότητας (ΑΠ) που ελέγχθηκαν
2007-2013	Πορτογαλία	2007PT161PO002	Βόρεια Πορτογαλία	ΑΠ ΙΙ. Οικονομική προώθηση συγκεκριμένων πόρων· ΑΠ ΙΙΙ. Ενίσχυση της περιφερειακής διάστασης και ΑΠ IV. Τοπική και αστική συνοχή
	Ιταλία	2007IT161PO001	Πολιτιστικοί, φυσικοί και τουριστικοί πόλοι έλξης	ΑΠ 1. Ενίσχυση και ενσωμάτωση σε περιφερειακή κλίμακα της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς
	Πολωνία	2007PL161PO002	Υποδομές και περιβάλλον	ΑΠ XI. Πολιτισμός και πολιτιστική κληρονομιά
	Γαλλία	2007FR162PO017	Νορ-Πα-ντε-Καλέ	ΑΠ 4. Περιφερειακή διάσταση
	Κροατία	2007HR161PO003	Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα	ΑΠ 1. Ανάπτυξη και αναβάθμιση των περιφερειακών υποδομών και αύξηση της ελκυστικότητας των περιφερειών, και ΑΠ 2. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της κροατικής οικονομίας
	Ρουμανία	2007RO161PO001	Περιφερειακό επιχειρησιακό πρόγραμμα	ΑΠ 5. Βιώσιμη ανάπτυξη και προώθηση του τουρισμού
	Γερμανία	2007DE162PO010	Περιφερειακό πρόγραμμα της Κάτω Σαξονίας (χωρίς το Lüneburg)	ΑΠ 3. Υποστήριξη των ειδικών υποδομών για τη βιώσιμη ανάπτυξη

Παράρτημα IV - Κατάλογος των ελεγχθέντων έργων

Κράτος μέλος	Ονομασία του έργου	Περίοδος προγραμματισμού	Πραγματοποιήθηκε επίσκεψη Ναι/Όχι	Είδος χώρου	Επίπεδο αυτονομίας	Κατάσταση κατά τον χρόνο του ελέγχου	Συνολικό ποσό από το ΕΤΠΑ (σε εκατ. ευρώ)*	Αριθμός δεικτών εκροής	Αριθμός δεικτών αποτελέσματος
Πορτογαλία	Πανεπιστήμιο της Coimbra	2014-2020	Ναι	Μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς	Αυτόνομο	Υπό υλοποίηση	ά.α.	1	0
Πορτογαλία	Μοναστήρι του Abrantes	2014-2020	Ναι	Μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς	Μη αυτόνομο	Υπό υλοποίηση	ά.α.	1	1
Πορτογαλία	OLIVA	2007-2013	Ναι	Νέα πολιτιστική υποδομή	Μη αυτόνομο	Ολοκληρώθηκε το 2015	6,9	12	9
Πορτογαλία	Διαδρομή των καθεδρικών ναών	2007-2013	Ναι	Μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς	Αυτόνομο	Ολοκληρώθηκε το 2015	1,9	9	7
Πορτογαλία	Πολιτιστικό κέντρο της Viana	2007-2013	Ναι	Νέα πολιτιστική υποδομή	Μη αυτόνομο	Ολοκληρώθηκε το 2014	10,7	2	1
Πολωνία	Jasna Góra Częstochowa	2014-2020	Ναι	Μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς	Αυτόνομο	Ολοκληρώθηκε το 2018	4.1	2	3

Κράτος μέλος	Ονομασία του έργου	Περίοδος προγραμματισμού	Πραγματοποιήθηκε επίσκεψη Ναι/Όχι	Είδος χώρου	Επίπεδο αυτονομίας	Κατάσταση κατά τον χρόνο του ελέγχου	Συνολικό ποσό από το ΕΤΠΑ (σε εκατ. ευρώ)*	Αριθμός δεικτών εκροής	Αριθμός δεικτών αποτελέσματος
Πολωνία	Παλαιά πόλη της Toruń	2014-2020	Ναι	Μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς	Μη αυτόνομο	Υπό υλοποίηση	ά.α.	5	4
Πολωνία	Ευρωπαϊκό Κέντρο Αλληλεγγύης του Γκντανσκ	2007-2013	Ναι	Νέα πολιτιστική υποδομή	Αυτόνομο	Ολοκληρώθηκε το 2014	24,9	1	2
Πολωνία	Περίπτερο των τεσσάρων θόλων της Wroclaw	2007-2013	Ναι	Μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς	Αυτόνομο	Ολοκληρώθηκε το 2015	12,2	2	2
Πολωνία	NOSPR Katowice	2007-2013	Ναι	Νέα πολιτιστική υποδομή	Αυτόνομο	Ολοκληρώθηκε το 2014	33,7	2	2
Ιταλία	Palazzo Lanfranchi, Ματέρα	2014-2020	Ναι	Μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς	Μη αυτόνομο	Υπό υλοποίηση	ά.α.	1	1
Ιταλία	Πρώην μοναστήρι του Sant'Antonio	2014-2020	Ναι	Μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς	Μη αυτόνομο	Ολοκληρώθηκε το 2017	2,7	1	2

Κράτος μέλος	Ονομασία του έργου	Περίοδος προγραμματισμού	Πραγματοποιήθηκε επίσκεψη Ναι/Όχι	Είδος χώρου	Επίπεδο αυτονομίας	Κατάσταση κατά τον χρόνο του ελέγχου	Συνολικό ποσό από το ΕΤΠΑ (σε εκατ. ευρώ)*	Αριθμός δεικτών εκροής	Αριθμός δεικτών αποτελέσματος
Ιταλία	Θέατρο San Carlo της Νάπολης	2007-2013	Ναι	Μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς	Αυτόνομο	Ολοκληρώθηκε το 2010	19,7	0	1
Ιταλία	Έπαυλη Campolieto	2007-2013	Ναι	Μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς	Αυτόνομο	Ολοκληρώθηκε το 2015	4,2	1	4
Ιταλία	Πομπηία (Οικία του Εφήβου)	2007-2013	Ναι	Μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς	Αυτόνομο	Ολοκληρώθηκε το 2015	0,6	3	1
Ρουμανία	Μοναστήρι της Moldovita	2007-2013	Όχι	Μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς	Αυτόνομο	Ολοκληρώθηκε το 2012	1,1	6	8
Ρουμανία	Muzeul Judetean Buzău	2007-2013	Όχι	Μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς	Αυτόνομο	Ολοκληρώθηκε το 2015	4,7	3	11
Ρουμανία	Palatul Patriarhiei, Βουκουρέστι	2007-2013	Όχι	Μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς	Αυτόνομο	Ολοκληρώθηκε το 2015	12,6	7	1

Κράτος μέλος	Ονομασία του έργου	Περίοδος προγραμματισμού	Πραγματοποιήθηκε επίσκεψη Ναι/Όχι	Είδος χώρου	Επίπεδο αυτονομίας	Κατάσταση κατά τον χρόνο του ελέγχου	Συνολικό ποσό από το ΕΤΠΑ (σε εκατ. ευρώ)*	Αριθμός δεικτών εκροής	Αριθμός δεικτών αποτελέσματος
Γαλλία	Centre Eurorégional des cultures urbaines (Λιλ)	2007-2013	Όχι	Νέα πολιτιστική υποδομή	Μη αυτόνομο	Ολοκληρώθηκε το 2014	3,6	2	0
Γαλλία	Halle au sucre (Δουνκέρκη)	2007-2013	Όχι	Νέα πολιτιστική υποδομή	Μη αυτόνομο	Ολοκληρώθηκε το 2014	6,9	2	0
Γαλλία	Μουσείο του Louvre-Lens	2007-2013	Όχι	Νέα πολιτιστική υποδομή	Αυτόνομο	Ολοκληρώθηκε το 2012	35,0	2	0
Κροατία	Muzej Rijeka (Karlovac)	2007-2013	Όχι	Νέα πολιτιστική υποδομή	Αυτόνομο	Ολοκληρώθηκε το 2016	4,7	8	3
Κροατία	Kneževa palača (Zadar)	2007-2013	Όχι	Μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς	Μη αυτόνομο	Ολοκληρώθηκε το 2016	4,7	3	4
Κροατία	Ivanina kuća bajke (Ogulin)	2007-2013	Όχι	Νέα πολιτιστική υποδομή	Αυτόνομο	Ολοκληρώθηκε το 2013	0,9	5	3
Γερμανία	Μουσείο του καθεδρικού του Hildesheim	2007-2013	Όχι	Μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς	Μη αυτόνομο	Ολοκληρώθηκε το 2015	3,5	0	0

Κράτος μέλος	Ονομασία του έργου	Περίοδος προγραμματισμού	Πραγματοποιήθηκε επίσκεψη Ναι/Όχι	Είδος χώρου	Επίπεδο αυτονομίας	Κατάσταση κατά τον χρόνο του ελέγχου	Συνολικό ποσό από το ΕΤΠΑ (σε εκατ. ευρώ)*	Αριθμός δεικτών εκροής	Αριθμός δεικτών αποτελέσματος
Γερμανία	Kulturetage Oldenburg	2007-2013	Όχι	Νέα πολιτιστική υποδομή	Αυτόνομο	Ολοκληρώθηκε το 2011	2,0	0	0
Γερμανία	Μουσείο Sprengel του Ανόβερου	2007-2013	Όχι	Νέα πολιτιστική υποδομή	Μη αυτόνομο	Ολοκληρώθηκε το 2015	11,6	0	0

Σημ.: Οι δείκτες αναφέρονται στην οικονομική, κοινωνική ή στην πολιτιστική διάσταση των έργων.

Πηγή: ΕΕΣ.

Παράρτημα V - Επισκόπηση των 21 ελεγχθεισών διαδικασιών επιλογής

Ο πίνακας παρουσιάζει επισκόπηση των πτυχών με τις οποίες οι διαχειριστικές αρχές κάλεσαν τους δικαιούχους να έχουν συμμορφωθεί κατά την υποβολή αίτησης χρηματοδότησης από το ΕΤΠΑ. Διευκρινίζεται αν οι απαιτήσεις αποτελούσαν κριτήριο παραδεκτού ή κριτήριο επιλογής. Πρέπει να πληρούνται τα κριτήρια παραδεκτού ούτως ώστε οι δικαιούχοι να θεωρούνται επιλέξιμοι για χρηματοδότηση και να περιλαμβάνονται τα κριτήρια επιλεξιμότητας. Η εκπλήρωση των κριτηρίων επιλογής παρέχει στον δικαιούχο πλεονέκτημα (υπό τη μορφή χορήγησης υψηλότερης βαθμολογίας), αλλά δεν είναι υποχρεωτική.

	Περίοδος προγραμματισμού 2007-2013			Περίοδος προγραμματισμού 2014-2020		
Πτυχές που απαιτούνται από τις διαχειριστικές αρχές / Ποσοστό διαδικασιών επιλογής που υποχρεώνουν τους δικαιούχους να συμμορφώνονται με την πτυχή	**Κριτήρια παραδεκτού**	**Κριτήρια επιλογής**	**Μέγιστη επιτρεπόμενη στάθμιση (κατά περίπτωση)**	**Κριτήρια παραδεκτού**	**Κριτήρια επιλογής**	**Μέγιστη επιτρεπόμενη στάθμιση (κατά περίπτωση)**
Οικονομικός αντίκτυπος του έργου			23 %			26 %
Κοινωνικός αντίκτυπος του έργου			17 %			16 %
Αύξηση του αριθμού των επισκεπτών			17 %			12 %
Ενσωμάτωση σε στρατηγική τοπικής ανάπτυξης			12 %			13 %
Πολιτιστικός αντίκτυπος του έργου						
- Πολιτιστική ποιότητα του έργου			ά.α.			11 %
- Ύπαρξη πολιτιστικού σήματος (της Unesco ή εθνικού)			10 %			12 %
- Συμμετοχή σε πρωτοβουλίες (ή στα σήματα) της ΕΕ			ά.α.			ά.α.
-Επείγων χαρακτήρας της φυσικής παρέμβασης			11 %			11 %
- Αντίκτυπος στη φήμη και στην προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς			ά.α.			8 %
Αποκατάσταση/συντήρηση του χώρου						
- Ποιότητα των προς εκτέλεση έργων			12 %			15 %
- Φυσική συντήρηση, σχέδια συντήρησης			0 %			ά.α.
Χρηματοοικονομική βιωσιμότητα						
- Οικονομική αποδοτικότητα του έργου			15 %			6 %
- Απόδειξη της χρηματοοικονομικής βιωσιμότητας			12 %			7 %

	Πτυχή που απαιτείται σε ποσοστό μεταξύ 75 % και 100 % όλων των διαδικασιών επιλογής που υποβλήθηκαν σε έλεγχο.
	Πτυχή που απαιτείται σε ποσοστό μεταξύ 50 % και 75 % όλων των διαδικασιών επιλογής που υποβλήθηκαν σε έλεγχο.
	Πτυχή που απαιτείται σε ποσοστό μεταξύ 25 % και 50 % όλων των διαδικασιών επιλογής που υποβλήθηκαν σε έλεγχο.
	Πτυχή που απαιτείται σε ποσοστό λιγότερο του 25 % όλων των διαδικασιών επιλογής που υποβλήθηκαν σε έλεγχο.
	Πτυχή που δεν απαιτείται σε καμία από τις διαδικασίες επιλογής που υποβλήθηκαν σε έλεγχο.

Πηγή: ΕΕΣ.

Παράρτημα VI - Κατάλογος των κύριων εγγράφων πολιτικής που αφορούν τους χώρους πολιτισμού

Τίτλος εγγράφου	Είδος εγγράφου	Έτος
Ανάγκη πρόταξης της πολιτιστικής κληρονομιάς στο σύνολο των πολιτικών της ΕΕ	Συμπεράσματα του Συμβουλίου	2018
Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Δράσης για την Πολιτιστική Κληρονομιά	Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής	2018
Ευρωπαϊκό Έτος Πολιτιστικής Κληρονομιάς	Απόφαση (ΕΕ) 2017/864 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου	2017
Μια συνεκτική πολιτική της ΕΕ για τους κλάδους του πολιτισμού και της δημιουργικότητας	Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου	2016
Προς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης	Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου	2015
Προς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης	Ανακοίνωση της Επιτροπής	2014
Χαρτογράφηση δράσεων για την πολιτιστική κληρονομιά σε πολιτικές, προγράμματα και δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης	Ανακοίνωση της Επιτροπής	2014
Η πολιτιστική κληρονομιά ως στρατηγικός πόρος για μια βιώσιμη Ευρώπη	Συμπεράσματα του Συμβουλίου	2014
Ώθηση στους τομείς του πολιτισμού και της δημιουργίας για την οικονομική μεγέθυνση και την απασχόληση στην ΕΕ	Ανακοίνωση της Επιτροπής	2012

Πηγή: ΕΕΣ.

Παράρτημα VII - Βασικά χαρακτηριστικά των σημάτων της ευρωπαϊκής κληρονομιάς, της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς και των πολιτιστικών διαδρομών

	Ευρωπαϊκή κληρονομιά της ΕΕ [1)]	Παγκόσμια κληρονομιά της UNESCO [2)]	Πολιτιστικές διαδρομές του Συμβουλίου της Ευρώπης [3)]
Έτος δημιουργίας	2011	1972	1987
Αρμόδιες αρχές	Κράτη μέλη	Συμβαλλόμενα κράτη	Συμβούλιο της Ευρώπης, Διευρυμένη επιμέρους συμφωνία για τις πολιτιστικές διαδρομές
Αριθμός χώρων/μνημείων ή δικτύων που έχουν λάβει το σήμα	38 χώροι/μνημεία	1092 χώροι/μνημεία εκ των οποίων 373 στην ΕΕ	38 καθιερωμένα ευρωπαϊκά δίκτυα
Αριθμός χωρών με χώρους/μνημεία που έχουν λάβει το ανωτέρω σήμα	18	167	62
Κύριες θεμελιώδεις αρχές	Προώθηση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, της ιστορίας, του πολιτισμού και των αξιών	Προστασία της κληρονομιάς με εξέχουσα παγκόσμια αξία	Προώθηση της κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας και αξιών, του διαπολιτισμικού διαλόγου, της ευρωπαϊκής μνήμης, της ιστορίας και της κληρονομιάς
Βασικά κριτήρια για την απονομή του σήματος	Ευρωπαϊκή σημασία	Εξέχουσα παγκόσμια αξία	Ευρωπαϊκή αξία + διακρατική διάσταση + ευρωπαϊκή μνήμη, ιστορία και κληρονομιά
Συχνότητα παρακολούθησης	Κάθε 4 έτη	Κάθε 6 έτη	Κάθε 3 έτη
Αξιολόγηση σε επίπεδο χώρου/μνημείου	Βάσει αυτοαξιολόγησης	Βάσει αυτοαξιολόγησης	Διενεργείται από ανεξάρτητο εμπειρογνώμονα
Κύριες πτυχές που παρακολουθούνται	Ανατροφοδότηση σχετικά με το τι αποφέρει το σήμα της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς σε έναν χώρο/μνημείο (οφέλη, αριθμός επισκεπτών...), δραστηριότητες για την επόμενη	Κατάσταση διατήρησης, διαχείριση, διαδικασίες παρακολούθησης, δραστηριότητες, κίνδυνοι, νέα νομοθεσία, αντίκτυπος του σήματος	Θέματα, δραστηριότητες και διαχείριση των δικτύων, επικοινωνία και δημοσιεύσεις, τουριστικός και οικονομικός αντίκτυπος, οικονομική κατάσταση, διακυβέρνηση

	Ευρωπαϊκή κληρονομιά της ΕΕ [1)]	Παγκόσμια κληρονομιά της UNESCO [2)]	Πολιτιστικές διαδρομές του Συμβουλίου της Ευρώπης [3)]
	περίοδο, ανάγκες επικοινωνίας.		
Εκ των υστέρων παρακολούθηση των απειλούμενων χώρων/μνημείων	Όχι	Ναι	Όχι
Δυνατότητα απόσυρσης	Ναι	Ναι	Ναι, μετά από ένα έτος έκτακτης αξιολόγησης

Πηγή: ΕΕΣ, βάσει: 1) της απόφασης αριθ. 1194/2011/ΕΕ σχετικά με τη θέσπιση δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Σήμα Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΕΕ L 303 της 22.11.2011, σ. 1–9)· 2) των επιχειρησιακών κατευθυντήριων οδηγιών του 2017 για την εφαρμογή της Σύμβασης Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς· 3) των πληροφοριών που παρείχαν οι πολιτιστικές διαδρομές του Συμβουλίου της Ευρώπης και το ψήφισμα CM/Res (2013)67 για την αναθεώρηση των κανόνων για την απονομή της πιστοποίησης «Πολιτιστική διαδρομή του Συμβουλίου της Ευρώπης».

Παράρτημα VIII - Εξέλιξη του πλαισίου του ΕΤΠΑ για τις επενδύσεις σε χώρους πολιτισμού

	2007-2013 [1)]	2014-2020 [2)]	Πρόταση της Επιτροπής για την περίοδο 2021-2027 [3)]
Προτεραιότητες για τις επενδύσεις που αφορούν χώρους πολιτισμού	Ο κανονισμός δεν ορίζει συγκεκριμένους στόχους ή επενδυτικές προτεραιότητες	Επενδυτική προτεραιότητα 6γ: «διατήρηση, προστασία, προαγωγή και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς» Επενδυτική προτεραιότητα 8β: «(…) βελτίωση της προσβασιμότητας σε ειδικούς φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους και της ανάπτυξής τους» Επενδυτική προτεραιότητα 9α: «επενδύσεις σε (…) κοινωνικές υποδομές (…) μέσω βελτίωσης της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού χαρακτήρα και υπηρεσίες αναψυχής»	Ειδικός στόχος 5 i): ενίσχυση της ολοκληρωμένης κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, της πολιτιστικής κληρονομιάς και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές Ειδικός στόχος 5 ii): ενίσχυση της ολοκληρωμένης κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, της πολιτιστικής κληρονομιάς και της ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών και των παράκτιων περιοχών μέσω της τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων.
Κωδικοί δαπανών	058 διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς 059 πολιτιστικές υποδομές, εκτός των πολιτιστικών υπηρεσιών	094 προστασία, ανάπτυξη και προβολή περιουσιακών στοιχείων δημόσιας πολιτιστικής κληρονομιάς	129 προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και των πολιτιστικών υπηρεσιών
Δείκτες εκροής	Δεν έχει οριστεί βασικός δείκτης για τους χώρους πολιτισμού	Βιώσιμος τουρισμός «Αύξηση του αναμενόμενου αριθμού επισκέψεων σε ενισχυόμενες τοποθεσίες πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και πόλους έλξης επισκεπτών»	Κοινός δείκτης: RCO 77 - Χωρητικότητα των πολιτιστικών και τουριστικών υποδομών

	2007-2013 [1)]	2014-2020 [2)]	Πρόταση της Επιτροπής για την περίοδο 2021-2027 [3)]
Δείκτες αποτελέσματος	Δεν έχει οριστεί βασικός δείκτης για τον πολιτισμό	Ο κανονισμός δεν ορίζει κοινούς δείκτες αποτελέσματος.	Κοινοί δείκτες: RCR 77 - Τουρίστες/επισκέψεις σε υποστηριζόμενους χώρους RCR 78 - Χρήστες που ωφελούνται από τις υποστηριζόμενες πολιτιστικές υποδομές

Πηγές: ΕΕΣ, βάσει των εξής: [1)] κανονισμός αριθ. 1083/2006 και κανονισμός 1828/2006· [2)] κανονισμός αριθ. 1301/2013· [3)] όσον αφορά τους κωδικούς των δαπανών βλέπε την πρόταση κανονισμού κοινών διατάξεων, COM(2018) 375 final, παραρτήματα 1 έως 22, της 29.5.2018· όσον αφορά τις υπόλοιπες πληροφορίες βλέπε την πρόταση κανονισμού για το ΕΤΠΑ/ΤΣ, παραρτήματα 1 και 2, COM(2018) 372 final, της 29.5.2018.

Παράρτημα IX - Κύριοι στόχοι των αξόνων προτεραιότητας του δείγματος, καθώς και η μέτρησή τους με δείκτες αποτελέσματος

	Κοινωνικοί		Πολιτιστικοί		Οικονομικοί	
	2014-2020	**2007-2013**	**2014-2020**	**2007-2013**	**2014-2020**	**2007-2013**
Κροατία	Αύξηση της απασχόλησης	Υπάρχει δείκτης αποτελέσματος παρά την έλλειψη	Ενίσχυση της πολιτιστικής κληρονομιάς	Δεν έχει οριστεί στόχος ούτε δείκτης αποτελέσματος	Αύξηση της απασχόλησης και των τουριστικών δαπανών	Ανάπτυξη επιχειρηματικού κλίματος και της ανταγωνιστικότητ
Γαλλία	Προώθηση του κοινωνικού μετασχηματισμού	Προώθηση της κοινωνικής συνοχής	Διατήρηση και ανάπτυξη της περιφερειακής κληρονομιάς	Αποκατάσταση των μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς και κατασκευή του μουσείου Louvre-Lens	Προώθηση του οικονομικού μετασχηματισμού	Ενίσχυση της περιφερειακής αριστείας και της ελκυστικότητας
Γερμανία	Δεν έχει οριστεί στόχος ούτε δείκτης αποτελέσματος	Υπάρχει δείκτης αποτελέσματος παρά την έλλειψη καθορισμένου στόχου	Βελτίωση της βιώσιμης χρήσης της πολιτιστικής κληρονομιάς	Δεν έχει οριστεί στόχος ούτε δείκτης αποτελέσματος	Διατήρηση της ελκυστικότητας των πόλεων	Αξιοποίηση του τουριστικού δυναμικού για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητ ας

	Κοινωνικοί		Πολιτιστικοί		Οικονομικοί	
Ιταλία	Βελτίωση των προϋποθέσεων και των προτύπων σχετικά με τη χρήση της πολιτιστικής κληρονομιάς	Βελτίωση της χρήσης πολιτιστικών και φυσικών πόρων	Βελτίωση των προϋποθέσεων και των προτύπων σχετικά με την προσφορά πολιτιστικής κληρονομιάς	Βελτίωση της διατήρησης των πολιτιστικών και φυσικών πόρων	Προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και του τουρισμού για την εθνική ανάπτυξη	Αύξηση της ελκυστικότητας των περιφερειακών εδαφών
Πολωνία	Καλύτερη προσβασιμότητα των χώρων πολιτισμού	Βελτίωση της πρόσβασης στον πολιτισμό και αποτελεσματική χρήση της πολιτιστικής κληρονομιάς	Δεν έχει οριστεί στόχος ούτε δείκτης αποτελέσματος	Βελτίωση των πολιτιστικών υποδομών και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς	Βελτίωση της οικονομικής ανταγωνιστικότητας	Αύξηση της ελκυστικότητας της Πολωνίας
Πορτογαλία	Αύξηση του επιπέδου ικανοποίησης των κατοίκων	Τοπική και αστική συνοχή μέσω της ενίσχυσης των συλλογικών υπηρεσιών	Προώθηση της ενίσχυσης της πολιτιστικής κληρονομιάς	Προώθηση του πολιτισμού και της δημιουργικότητας	Εδραίωση της περιοχής ως τουριστικού προορισμού	Οικονομική προώθηση συγκεκριμένων πόρων

	Κοινωνικοί		Πολιτιστικοί		Οικονομικοί	
Ρουμανία	Βελτίωση της ποιότητας ζωής	Δημιουργία απασχόλησης μέσω της τουριστικής	Διατήρηση και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και	Αποκατάσταση και βιώσιμη αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς	Ενίσχυση της τοπικής ανάπτυξης	Βιώσιμη ανάπτυξη και προώθηση του τουρισμού

Δεν υπάρχει δείκτης αποτελέσματος για τον εν λόγω στόχο
Μεταξύ 1 και 2 δεικτών αποτελέσματος
3 δείκτες αποτελέσματος ή περισσότεροι

Πηγή: ΕΕΣ.

Ακρωνύμια και συντομογραφίες

ΑΜΣ: Ανοικτή μέθοδος συντονισμού

ΓΔ: Γενική Διεύθυνση

ΕΔΕΤ: Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία

ΕΕΠΚ: Ευρωπαϊκό Έτος Πολιτιστικής Κληρονομιάς

ΕΠ: Επιχειρησιακό πρόγραμμα

ΕΤΠΑ: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΚΚΔ: Κανονισμός περί κοινών διατάξεων

ΠΠΕ: Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης

ΣΕΣ: Συμφωνία εταιρικής σχέσης

Γλωσσάριο

Επιχειρησιακό πρόγραμμα (ΕΠ): Το βασικό πλαίσιο για την υλοποίηση χρηματοδοτούμενων από την ΕΕ έργων στον τομέα της συνοχής, εντός συγκεκριμένης περιόδου, το οποίο αντανακλά τις προτεραιότητες και τους στόχους που ορίζονται στις συμφωνίες εταιρικής σχέσης μεταξύ Επιτροπής και κρατών μελών.

Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ): Τα πέντε βασικά ταμεία της ΕΕ που από κοινού στηρίζουν την οικονομική ανάπτυξη σε ολόκληρη την ΕΕ είναι το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας. Διέπονται από ένα κοινό σύνολο κανόνων.

Κοινωνικός στόχος: Στόχος για την παροχή πρόσβασης σε χώρους πολιτισμού σε όλες τις κοινωνικές ομάδες (συμπεριλαμβανομένων των μειονεκτούντων ατόμων και των ατόμων με αναπηρία), για τον εκδημοκρατισμό της γνώσης, καθώς και για την προώθηση της εκπαίδευσης και της απασχόλησης.

Οικονομικός στόχος: Στόχος που κατά κανόνα αφορά την παραγωγικότητα ή/και την απασχόληση.

Πολιτιστικός στόχος: Ο στόχος της διατήρησης και ενίσχυσης της υλικής και άυλης πολιτιστικής πολυμορφίας (χώροι πολιτισμού, μουσικές εκδηλώσεις, εκθέσεις τέχνης κ.λπ.).

Συμφωνία εταιρικής σχέσης (ΣΕΣ): Συμφωνία μεταξύ της Επιτροπής και κράτους μέλους ή τρίτης χώρας/τρίτων χωρών στο πλαίσιο προγράμματος εκτέλεσης δαπανών της ΕΕ, στην οποία ορίζονται, παραδείγματος χάριν, στρατηγικά σχέδια, επενδυτικές προτεραιότητες ή όροι παροχής εμπορικής ή αναπτυξιακής βοήθειας.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

«ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕ ΣΕ ΧΩΡΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ: ΖΗΤΗΜΑ ΠΟΥ ΧΡΗΖΕΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗΣ ΕΣΤΙΑΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ»

ΣΥΝΟΨΗ

VI: Δεύτερη περίπτωση — Το στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για τον πολιτισμό, όπως σχεδιάστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (βλ. ιδίως τη «Νέα ευρωπαϊκή ατζέντα για τον πολιτισμό»), επικεντρώνεται στη συμβολή του πολιτισμού στις κοινωνίες, τις οικονομίες και τις διεθνείς σχέσεις της Ευρώπης. Δεν επικεντρώνεται ειδικά στην προώθηση χώρων πολιτισμού.

Οι επενδύσεις στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ για την αποκατάσταση των χώρων πολιτισμού συχνά δίνουν τη δυνατότητα σε αυτούς τους χώρους να συμμετάσχουν, στη συνέχεια, σε πολιτιστικές πρωτοβουλίες σε επίπεδο ΕΕ.

Τρίτη περίπτωση: Πρωταρχικός στόχος του ΕΤΠΑ είναι να συμβάλει στην ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής. Σύμφωνα με την παράγραφο 11 του προοιμίου του κανονισμού για το ΕΤΠΑ, η αιτιολόγηση της επιλεξιμότητας χρηματοδότησης από το ΕΤΠΑ για τον πολιτισμό και τη στήριξη της πολιτιστικής κληρονομιάς συνδέεται με τη συμπερίληψή τους σε μια εδαφική στρατηγική για συγκεκριμένες περιοχές ή με τον βαθμό συμβολής τους στην ευνοϊκή για την απασχόληση ανάπτυξη.

Επιπλέον, ο πολιτισμός αποτελεί, κατά προτεραιότητα, τομέα αρμοδιότητας των κρατών μελών, ενώ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να τηρεί την αρχή της επικουρικότητας.

VII: Τα ΕΠ και τα έργα του ΕΤΠΑ έχουν κυρίως οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους, σύμφωνα με τη νομική βάση της πολιτικής συνοχής της Συνθήκης.

VIII: α) Η Επιτροπή αποδέχεται τη σύσταση.

β) Η Επιτροπή αποδέχεται τη σύσταση.

γ) Η Επιτροπή αποδέχεται τη σύσταση.

Ο κανονισμός Omnibus που άρχισε να ισχύει το 2018 εισήγαγε ήδη περισσότερο απλουστευμένες επιλογές κόστους για τη συγχρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ και οι επιλογές αυτές διευρύνθηκαν περαιτέρω στις προτάσεις της Επιτροπής για την περίοδο μετά το 2020.

Σύμφωνα με την πρόταση της Επιτροπής, οι διαχειριστικές αρχές πρέπει να επαληθεύουν ότι οι δικαιούχοι διαθέτουν τους αναγκαίους χρηματοδοτικούς πόρους και μηχανισμούς για την κάλυψη των δαπανών λειτουργίας και συντήρησης.

δ) Η Επιτροπή αποδέχεται τη σύσταση.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Το στρατηγικό πλαίσιο δράσης της ΕΕ αντικατοπτρίζει τις Συνθήκες και τον υποστηρικτικό ρόλο της ΕΕ στον τομέα του πολιτισμού. Επιπλέον, στην ανά χείρας έκθεση αναλύεται μόνον η διαθέσιμη χρηματοδότηση για έργα πολιτιστικών υποδομών (π.χ. Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία), ενώ η παραδοχή εν προκειμένω αφορά τη συνολική χρηματοδότηση της ΕΕ.

17. Στην περίπτωση των επενδύσεων του ΕΤΠΑ, στόχος είναι η κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη. Κάθε επένδυση με πολιτιστική διάσταση πρέπει να συμβάλλει στην επίτευξη του στόχου αυτού. Το πλαίσιο στήριξης του ΕΤΠΑ παρατίθεται στο παράρτημα Ι του Κανονισμού περί κοινών διατάξεων (ΚΚΔ).

Η Επιτροπή διακρίνει μεταξύ ενός ενωσιακού πλαισίου για επενδύσεις σε χώρους πολιτισμού και ενός ενωσιακού πλαισίου δράσης της ΕΕ στον τομέα του πολιτισμού.

19. Υπάρχει μόνο ένα στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για τον πολιτισμό, το οποίο είναι η Νέα ευρωπαϊκή ατζέντα για τον πολιτισμό.

23. Το μόνο ταμείο της ΕΕ ειδικά για τον πολιτισμό είναι το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη», το οποίο λαμβάνει υπόψη την τρέχουσα ατζέντα της ΕΕ για τον πολιτισμό.

Άλλα ταμεία της ΕΕ έχουν άλλους στόχους και εξαρτώνται από άλλες στρατηγικές πολιτικής.

29. Κανένα από τα υφιστάμενα «σήματα» της ΕΕ για τον πολιτισμό δεν σχεδιάστηκε με σκοπό την ενεργοποίηση μεταγενέστερης χρηματοδότησης από την ΕΕ. Οι πολιτιστικές πρωτοβουλίες της Επιτροπής και η χρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ έχουν διακριτούς στόχους - δεν αλληλεξαρτώνται.

Το σήμα ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς και άλλες πρωτοβουλίες της Επιτροπής, όπως ο τίτλος της πολιτιστικής πρωτεύουσας της Ευρώπης, συχνά απονέμονται σε πόλεις/χώρους που προηγουμένως ήταν αποδέκτες επενδύσεων του ΕΤΠΑ. Η εν λόγω στήριξη του ΕΤΠΑ τους έδωσε τη δυνατότητα να λάβουν, στη συνέχεια, το «σήμα». Ενδεικτικό είναι το παράδειγμα της πόλης Wrocław, η οποία, χάρη στις επενδύσεις του ΕΤΠΑ κατά την περίοδο 2007-13, ανακηρύχτηκε Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης για το 2016.

31. Ο καθορισμός κριτηρίων για την επιλογή των έργων και η επιλογή είναι υπό την ευθύνη των κρατών μελών. Η επιτροπή παρακολούθησης εξετάζει και εγκρίνει τη μεθοδολογία και τα κριτήρια επιλογής των πράξεων (άρθρο 110 παράγραφος 2 στοιχείο α) του ΚΚΔ).

34. Τα διάφορα ταμεία της ΕΕ έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε να αλληλοσυμπληρώνονται. Όσον αφορά τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) στο πλαίσιο της επιμερισμένης διαχείρισης, τα κράτη μέλη όφειλαν να καθορίσουν, στις συμφωνίες εταιρικής σχέσης, «*ρυθμίσεις, σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο των κρατών μελών, που εξασφαλίζουν τον συντονισμό μεταξύ των ΕΔΕΤ και άλλων ενωσιακών και εθνικών χρηματοδοτικών μέσων χρηματοοικονομικής τεχνικής καθώς και με τα κεφάλαια της ΕΤΕπ* [άρθρο 15 παράγραφος 1 στοιχείο β) σημείο i) του ΚΚΔ].

36. Η απαίτηση θέσπισης ρυθμίσεων που να εξασφαλίζουν τον συντονισμό μεταξύ των ΕΔΕΤ και άλλων ενωσιακών και εθνικών χρηματοδοτικών μέσων καθώς και με την ΕΤΕπ δεν συνεπάγεται ότι πρέπει να θεσπιστούν λεπτομερείς μηχανισμοί συντονισμού για κάθε συγκεκριμένο τύπο επενδύσεων που χρηματοδοτείται από τα ΕΔΕΤ. Τούτο αφορά ιδίως επενδύσεις όπως η στήριξη των χώρων πολιτισμού, που είναι περιορισμένου μεγέθους στα περισσότερα προγράμματα του ΕΤΠΑ.

37. Βλέπε απάντηση της Επιτροπής στο σημείο 23.

39. Ο κανονισμός περί κοινών διατάξεων απαιτεί από τα κράτη μέλη να αναφέρουν τα οικονομικά στοιχεία για το ΕΤΠΑ στην Επιτροπή με συστηματικό τρόπο (οι πίνακες υποδειγμάτων για την τακτική υποβολή εκθέσεων καθορίζονται στον εκτελεστικό κανονισμό της Επιτροπής).

40. Δεν υπάρχει κανονισμός της ΕΕ ειδικά για τις πολιτιστικές στατιστικές. Οι περισσότερες στατιστικές της ΕΕ για τον πολιτισμό προέρχονται από διάφορες έρευνες και συλλογές δεδομένων που υπάγονται σε ρυθμίσεις (υποχρεωτικές), π.χ. έρευνα για το εργατικό δυναμικό της ΕΕ, στατιστικές διάρθρωσης των επιχειρήσεων, εθνικοί λογαριασμοί. Ωστόσο, τα πολιτιστικά θέματα δεν μπορούν πάντα να είναι διακριτά στα αποτελέσματα αυτών των ερευνών (δηλαδή δεν διατίθενται στοιχεία ειδικά για τον πολιτισμό στα δεδομένα που διαβιβάζονται στην Eurostat).

43. Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι το ΕΤΠΑ δεν έχει σχεδιαστεί ώστε να παρέχει ένα τέτοιο πλαίσιο για τους χώρους πολιτισμού.

Η Επιτροπή τονίζει ότι ο καθορισμός πλαισίων για επενδύσεις σε χώρους πολιτισμού δεν αποτελεί αρμοδιότητα της ΕΕ, αλλά αρμοδιότητα των κρατών μελών.

48. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι ο περιορισμός σε πολιτιστικές υποδομές μικρής κλίμακας δεν αποτελούσε μέρος της πρότασης της Επιτροπής για τον ισχύοντα κανονισμό ΕΤΠΑ (COM (2011) 614 final), αλλά θεσπίστηκε από τους συννομοθέτες στις διαπραγματεύσεις με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο.

50. Η Επιτροπή πρέπει να δώσει προτεραιότητα στις επενδύσεις για τον πολιτισμό σε σύγκριση με άλλους τομείς όπως οι μεταφορές ή το περιβάλλον και να διασφαλίσει ότι εφαρμόζονται οι όροι

προκειμένου να μεγιστοποιηθούν τα αποτελέσματά τους: αυτό ενδέχεται να συνεπάγεται κάποιες μειώσεις.

51. Η Επιτροπή τονίζει ότι μπορεί απλώς να ζητήσει από τα κράτη μέλη να σχεδιάσουν τις ΣΕΣ και τα ΕΠ τους σύμφωνα με τους κανονισμούς, όπως αυτοί εγκρίθηκαν από τους συννομοθέτες. Ο ΚΚΔ απαιτεί από τα κράτη μέλη να χρησιμοποιούν τα ΕΔΕΤ για να συμβάλλουν αποτελεσματικά στη στρατηγική της Ένωσης για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Δεν απαιτεί ευθυγράμμιση με πολιτιστικές ατζέντες.

52. Η Επιτροπή θεωρεί ότι η αποτελεσματικότητα των επενδύσεων του ΕΤΠΑ μπορεί να αξιολογηθεί μόνο έναντι των στόχων του ΕΤΠΑ: την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής.

61. Η εστίαση των έργων που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ εξαρτάται από τον θεματικό στόχο (ΘΣ) στο πλαίσιο του οποίου χρηματοδοτούνται. Οι ΘΣ 1-3 επικεντρώνονται όντως στην ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα. Ωστόσο, τα πολιτιστικά έργα στο πλαίσιο του ΘΣ 6 είχαν ως στόχο τη διατήρηση και την προστασία του περιβάλλοντος και την προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων. Ή εάν μια επένδυση έγινε στο πλαίσιο του ΘΣ 9 (π.χ. για την πρόσβαση σε πολιτιστικές υπηρεσίες) θα εστίαζε στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης, την καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε μορφής διακρίσεων.

<u>Κοινή απάντηση στα σημεία 63 και 64:</u>

Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι, μολονότι δεν είχε επιτευχθεί ο στόχος ορισμένων δεικτών αποτελέσματος κατά τη λήξη των σχετικών έργων, ενδέχεται να έχει επιτευχθεί κατά την περάτωση των αντίστοιχων προγραμμάτων, δεδομένου ότι απαιτείται χρόνος για την υλοποίηση των αποτελεσμάτων.

Η Επιτροπή επισημαίνει ότι υπάρχουν ρυθμιστικές απαιτήσεις για τον καθορισμό δεικτών αποτελέσματος σε άξονες προτεραιότητας αλλά όχι σε επίπεδο έργου.

65. Η Επιτροπή τονίζει ότι η περίοδος προγραμματισμού 2014-2020 εισήγαγε αυστηρότερες απαιτήσεις για την υποβολή στοιχείων σχετικά με τις επιδόσεις. Εθνικοί και ενωσιακοί έλεγχοι διενεργούνται σε συστήματα που χρησιμοποιούνται για τη συλλογή και την επαλήθευση στοιχείων δεικτών, καθώς και για την αναφορά δεικτών. Η αναξιοπιστία των δεδομένων επιδόσεων θεωρείται αδυναμία του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου και μπορεί να οδηγήσει σε αναστολή των πληρωμών.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι, μολονότι υπάρχουν ακόμη περιθώρια βελτίωσης, πρόκειται για σημαντικά βήματα και ένα ισχυρό κίνητρο προς τις αρμόδιες για τα προγράμματα αρχές όσον αφορά την ενίσχυση της αξιοπιστίας.

66. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, η μερική αποκατάσταση ήταν αναγκαία, υπό την έννοια ότι η μη παρέμβαση θα μπορούσε να έχει οδηγήσει στην παύση της λειτουργίας του χώρου και, ως εκ τούτου, η αύξηση του αριθμού επισκεπτών δεν αποτελεί πάντα αυτοσκοπό.

Ο κοινός δείκτης του ΕΤΠΑ «αύξηση του αναμενόμενου αριθμού επισκέψεων σε υποστηριζόμενους χώρους πολιτιστικής ή φυσικής κληρονομιάς και αξιοθέατων» εκφράζει την εκ των προτέρων εκτιμώμενη αύξηση του αριθμού επισκέψεων σε έναν χώρο κατά το έτος που έπεται της ολοκλήρωσης του έργου. Οι αρχές διαχείρισης καθορίζουν τη μεθοδολογία για την εκτίμηση του αναμενόμενου αριθμού, που μπορεί να βασίζεται σε ανάλυση της ζήτησης. Δεν απαιτείται από τις αρχές διαχείρισης να αναφέρουν τον πραγματικό αριθμό επισκεπτών στο πλαίσιο αυτού του κοινού δείκτη.

67. Στο πλαίσιο της επιμερισμένης διαχείρισης, η Επιτροπή παρακολουθεί συγκεντρωτικές εκροές και αποτελέσματα σε επίπεδο προγραμμάτων και προτεραιοτήτων. Δεν υπάρχει κανονιστική απαίτηση για τον καθορισμό δεικτών αποτελέσματος σε επίπεδο έργου. Μια άρτια σχεδιασμένη λογική παρέμβασης διασφαλίζει ότι οι εκροές και τα αποτελέσματα σε επίπεδο έργου συμβάλλουν στην επίτευξη των αναμενόμενων αποτελεσμάτων των επιχειρησιακών προγραμμάτων, τα οποία επηρεάζονται επίσης από εξωτερικούς παράγοντες. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η Επιτροπή

θεωρεί ότι η συμβολή των έργων στους στόχους του προγράμματος που εκφράζονται με τους σχετικούς δείκτες αποτελέσματος δεν μπορεί να μετρηθεί με τις επιδόσεις επιμέρους έργων, αλλά απαιτεί αξιολόγηση των επιπτώσεων.

69. Η Επιτροπή συμμερίζεται αυτή την ανησυχία και υπενθυμίζει ότι υφίσταται νομική υποχρέωση του δικαιούχου να επιστρέψει τη συνεισφορά της ΕΕ σε περίπτωση ουσιαστικής αλλαγής στην πράξη εντός πέντε ετών από την τελική πληρωμή στον δικαιούχο (άρθρο 71 του ΚΚΔ). Υπό την έννοια αυτή, η αδυναμία διατήρησης ενός αποκατεστημένου χώρου πολιτισμού θα μπορούσε να συνιστά ουσιαστική αλλαγή των όρων εφαρμογής της πράξης, υπονομεύοντας τους αρχικούς στόχους της επένδυσης του ΕΤΠΑ.

72. Η κατανομή των κονδυλίων του ΕΤΠΑ σε έργα εξαρτάται από τους στόχους της πολιτικής για τη συνοχή και από τους ειδικούς στόχους που έχουν διατυπωθεί από τα επιχειρησιακά προγράμματα, τα οποία δεν εστιάζουν κυρίως στον πολιτισμό.

73. Η Επιτροπή τονίζει ότι δεν έχει την εξουσία να υπερβεί τις απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων που προβλέπονται στο άρθρο 6 της απόφασης 1313/2013/ΕΕ περί μηχανισμού πολιτικής προστασίας της Ένωσης. Η εν λόγω απόφαση απαιτεί από τα κράτη μέλη να θέτουν στη διάθεση της Επιτροπής συνόψεις των εκτιμήσεων κινδύνου που εκπονούν και εκτίμηση της ικανότητάς τους διαχείρισης κινδύνων, εστιάζοντας στους βασικούς κινδύνους που εντοπίζονται σε εθνικό (ή περιφερειακό) επίπεδο.

74. Ο κοινός δείκτης «αύξηση του αριθμού επισκεπτών των χώρων» χρησιμοποιείται από τα επιχειρησιακά προγράμματα μόνο όταν είναι σημαντικός για τις υποστηριζόμενες πράξεις. Η στήριξη από το ΕΤΠΑ δεν εμποδίζει τις εθνικές αρχές να εφαρμόζουν μέτρα για τη διατήρηση των χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς.

75. Βλέπε απάντηση της Επιτροπής στο σημείο 17.

85. Το ζήτημα αυτό αναφέρεται επίσης στους κανόνες για την απαλλαγή από τις κρατικές ενισχύσεις οι οποίοι πρέπει να τηρούνται από το 2014, όταν χορηγείται στήριξη από το ΕΤΠΑ. Ειδικότερα, οι εν λόγω κανόνες ορίζουν ότι, όσον αφορά τις επενδύσεις για τον πολιτισμό και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, το ποσό της ενίσχυσης δεν υπερβαίνει τη διαφορά μεταξύ των επιλέξιμων δαπανών και του κέρδους εκμετάλλευσης της επένδυσης.

90. Η μη επίτευξη των δεικτών αποτελέσματος για τα έργα στο πλαίσιο των προγραμμάτων του ΕΤΠΑ για την περίοδο 2007-2013 δεν είχε δημοσιονομικές επιπτώσεις, διότι δεν περιλαμβανόταν τέτοια διάταξη στους κανονισμούς της περιόδου 2007-2013. Στο πλαίσιο της επιμερισμένης διαχείρισης, οι μηχανισμοί παροχής κινήτρων που αναφέρονται από το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο μπορούν να εφαρμοστούν μόνο στις συμβατικές ρυθμίσεις μεταξύ του δικαιούχου του έργου και της αρχής διαχείρισης.

93. Ο κανονισμός περί κοινών διατάξεων απαιτεί οι χρηματοδοτούμενες από το ΕΤΠΑ πράξεις να διατηρούν τη φύση, τους στόχους και τις συνθήκες υλοποίησής τους για περίοδο τουλάχιστον 5 ετών από την τελική πληρωμή στον δικαιούχο. Η συμμόρφωση με την εν λόγω κανονιστική διάταξη παρακολουθείται από τα κράτη μέλη.

Η τρέχουσα απαίτηση για την αξιολόγηση των επιπτώσεων όλων των παρεμβάσεων του ΕΤΠΑ παρέχει κίνητρα στα κράτη μέλη να υιοθετούν μεσο-μακροπρόθεσμη προοπτική κατά τον σχεδιασμό και τον προγραμματισμό της υλοποίησης των παρεμβάσεων και, ως εκ τούτου, εμμέσως, να μεριμνούν για τη βιωσιμότητα των αποτελεσμάτων των επενδύσεων. Η άμεση παρακολούθηση της βιωσιμότητας των αποτελεσμάτων των έργων παραμένει, ωστόσο, στην αρμοδιότητα των κρατών μελών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

98. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι τα σήματα / οι πρωτοβουλίες της ΕΕ συχνά απονέμονται σε χώρους που έχουν κατασκευαστεί ή ανακαινιστεί πρόσφατα χάρη στη χρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ.

Σύσταση 1 — Βελτίωση του υφιστάμενου στρατηγικού πλαισίου για τον πολιτισμό εντός των αρμοδιοτήτων που αναθέτουν οι Συνθήκες

Η Επιτροπή αποδέχεται τη σύσταση.

Σύσταση 2 — Ενθάρρυνση της χρήσης ιδιωτικών κεφαλαίων για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης

Η Επιτροπή αποδέχεται τη συγκεκριμένη σύσταση.

102. Ο κανονισμός για το ΕΤΠΑ δεν θέτει ως ανεξάρτητο στόχο τη φυσική διατήρηση των χρηματοδοτούμενων χώρων πολιτισμού. Επιπλέον, το ΕΤΠΑ δεν μπορεί να χρηματοδοτεί τη διατήρηση απειλούμενων χώρων χωρίς κάτι τέτοιο να αποτελεί μέρος εθνικής ή περιφερειακής αναπτυξιακής στρατηγικής.

105. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι ο κανονισμός περί κοινών διατάξεων δεν απαιτεί παρακολούθηση των επιδόσεων του έργου μετά την προβλεπόμενη πενταετή περίοδο βιωσιμότητας. Η τρέχουσα απαίτηση για την αξιολόγηση των επιπτώσεων όλων των παρεμβάσεων του ΕΤΠΑ παρέχει κίνητρα στα κράτη μέλη να υιοθετούν μεσο-μακροπρόθεσμη προοπτική κατά τον σχεδιασμό και τον προγραμματισμό της υλοποίησης των παρεμβάσεων και, ως εκ τούτου, εμμέσως, να μεριμνούν για τη βιωσιμότητα των αποτελεσμάτων των επενδύσεων. Η άμεση παρακολούθηση της βιωσιμότητας των αποτελεσμάτων των έργων παραμένει, ωστόσο, στην αρμοδιότητα των κρατών μελών.

Η εφαρμογή συστημάτων παροχής κινήτρων και κυρώσεων ανάλογα με τις επιδόσεις του έργου εμπίπτει στην εθνική αρμοδιότητα.

Σύσταση 3 — Ενίσχυση της οικονομικής βιωσιμότητας των χώρων πολιτισμού που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ

Η Επιτροπή αποδέχεται τη σύσταση.

Ο κανονισμός Omnibus που άρχισε να ισχύει το 2018 εισήγαγε ήδη περισσότερο απλουστευμένες επιλογές κόστους για τη συγχρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ και οι επιλογές αυτές διευρύνθηκαν περαιτέρω στις προτάσεις της Επιτροπής για την περίοδο μετά το 2020.

Σύμφωνα με την πρόταση της Επιτροπής, οι διαχειριστικές αρχές πρέπει να επαληθεύουν ότι οι δικαιούχοι διαθέτουν τους αναγκαίους χρηματοδοτικούς πόρους και μηχανισμούς για την κάλυψη των δαπανών λειτουργίας και συντήρησης.

Σύσταση 4 — Ανάληψη περισσότερο συγκεκριμένης δράσης για τη διατήρηση των μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς

Η Επιτροπή αποδέχεται τη σύσταση.

Κλιμάκιο ελέγχου

Οι ειδικές εκθέσεις του ΕΕΣ παρουσιάζουν τα αποτελέσματα των ελέγχων που αυτό διενεργεί επί των πολιτικών και προγραμμάτων της ΕΕ ή επί διαχειριστικών θεμάτων που αφορούν συγκεκριμένους τομείς του προϋπολογισμού. Το ΕΕΣ επιλέγει και σχεδιάζει τα εν λόγω ελεγκτικά έργα κατά τρόπον ώστε αυτά να αποφέρουν τον μέγιστο αντίκτυπο, λαμβανομένων υπόψη των κινδύνων για τις επιδόσεις ή για τη συμμόρφωση, του επιπέδου των σχετικών εσόδων ή δαπανών, των επικείμενων εξελίξεων και του πολιτικού και δημόσιου συμφέροντος.

Ο εν προκειμένω έλεγχος επιδόσεων διενεργήθηκε από το Τμήμα Ελέγχου ΙΙ (Επενδύσεις υπέρ της συνοχής, της ανάπτυξης και της κοινωνικής ένταξης), του οποίου προεδρεύει η Iliana Ivanova, Μέλος του ΕΕΣ. Επικεφαλής του ελέγχου ήταν ο Pietro Russo, Μέλος του ΕΕΣ, συνεπικουρούμενος από τους Chiara Cipriani, προϊσταμένη του ιδιαίτερου γραφείου του, Benjamin Jakob, σύμβουλο στο ιδιαίτερο γραφείο του, Emmanuel Rauch, ανώτερο διοικητικό στέλεχος, Sara Pimentel, υπεύθυνη έργου, Ana Popescu, Bernard Witkos, Dana Smid Foltynova, Jussi Bright, Paulo Manuel Carichas, Sabine Maur-Helmes, Thierry Lavigne και Tristan Le Guen, ελεγκτές/ελέγκτριες. Οι Hannah Critoph και Richard Moore παρείχαν γλωσσική υποστήριξη.

Από αριστερά: Sabine Maur-Helmes, Tristan Le Guen, Chiara Cipriani, Benjamin Jakob, Pietro Russo, Emmanuel Rauch, Sara Pimentel, Jussi Bright, Dana Smid Foltynova.

Χρονογραμμή

Στάδιο	Ημερομηνία
Έγκριση του υπομνήματος σχεδιασμού του ελέγχου / Έναρξη του ελέγχου	12.12.2018
Επίσημη διαβίβαση του σχεδίου έκθεσης στην Επιτροπή (ή σε άλλο ελεγχόμενο)	6.1.2020
Έγκριση της οριστικής έκθεσης μετά τη διαδικασία εκατέρωθεν ακρόασης	26.2.2020
Παραλαβή των επίσημων απαντήσεων της Επιτροπής (και άλλου ελεγχομένου) σε όλες τις γλώσσες	24.3.2020

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2020.

Η πολιτική για την περαιτέρω χρήση εγγράφων του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου (ΕΕΣ) εφαρμόζεται δυνάμει της απόφασης αριθ. 6-2019 του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου για την πολιτική ανοικτών δεδομένων και την περαιτέρω χρήση εγγράφων.

Με εξαίρεση τις περιπτώσεις όπου ορίζεται διαφορετικά (π.χ. σε χωριστές ανακοινώσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας), το περιεχόμενο του ΕΕΣ που ανήκει στην ΕΕ παραχωρείται βάσει της άδειας Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0). Αυτό σημαίνει ότι επιτρέπεται η περαιτέρω χρήση, υπό τον όρο ότι αναφέρεται η πηγή και επισημαίνονται οι αλλαγές. Απαγορεύεται η διαστρέβλωση του αρχικού νοήματος ή μηνύματος των εγγράφων από τον περαιτέρω χρήστη. Το ΕΕΣ δεν φέρει ευθύνη για οποιαδήποτε συνέπεια προερχόμενη από την περαιτέρω χρήση εγγράφων.

Εάν συγκεκριμένο περιεχόμενο αναφέρεται σε ταυτοποιήσιμα φυσικά πρόσωπα, π.χ. φωτογραφίες υπαλλήλων του ΕΕΣ, ή περιλαμβάνει έργα τρίτων, υποχρεούστε να μεριμνήσετε για την απόκτηση των αναγκαίων δικαιωμάτων. Όταν λαμβάνεται έγκριση, η έγκριση αυτή ακυρώνει την ανωτέρω γενική έγκριση και αναφέρει σαφώς τυχόν περιορισμούς στην χρήση.

Για τη χρήση ή την αναπαραγωγή περιεχομένου που δεν ανήκει στην ΕΕ, μπορεί να χρειάζεται να ζητήσετε άδεια απευθείας από τους κατόχους των δικαιωμάτων.

Φωτογραφία του πλαισίου 1: © Capital Europeia da Cultura Guimarães 2012.
Εικόνα 2: Τα εικονίδια δημιουργήθηκαν από την Pixel perfect μέσω του https://flaticon.com.
Φωτογραφίες του πλαισίου 3: © Δήμος Κατοβίτσε.
Φωτογραφία του πλαισίου 4: © Φωτογραφία Luciano Romano.
Φωτογραφία του πλαισίου 7: © Φωτογραφία Henrique Patricio.
Φωτογραφία στη σ. 10: *Πηγή*: Scheda ispettiva, Casa dell'Efebo I 7, 11, Parco Archeologico di Pompei.
Φωτογραφία 2 του πλαισίου 10: *Πηγή*: Relazione tecnica, Casa dell'Efebo, Ιανουάριος 2016, Parco Archeologico di Pompei.

Το λογισμικό ή τα έγγραφα που καλύπτονται από δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας, όπως τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, τα εμπορικά σήματα, τα καταχωρισμένα σχέδια, οι λογότυποι και οι επωνυμίες/ονομασίες, εξαιρούνται από την πολιτική του ΕΕΣ για την περαιτέρω χρήση και δεν σας παρέχεται σχετική άδεια.

Η «οικογένεια» των ιστοτόπων των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στον τομέα europa.eu, παρέχει συνδέσμους προς ιστοτόπους τρίτων. Δεδομένου ότι το ΕΕΣ δεν τους ελέγχει, σας συνιστούμε να εξετάζετε τις πολιτικές τους για την προστασία του ιδιωτικού απορρήτου και της πνευματικής ιδιοκτησίας.

Χρήση του λογοτύπου του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου

Δεν επιτρέπεται η χρήση του λογοτύπου του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου χωρίς την προηγούμενη σύμφωνη γνώμη του οργάνου.

PDF	ISBN 978-92-847-4455-8	ISSN 1977-5660	doi:10.2865/225339	QJ-AB-20-005-EL-N
HTML	ISBN 978-92-847-4446-6	ISSN 1977-5660	doi:10.2865/64534	QJ-AB-20-005-EL-Q

Πρωταρχικός στόχος της ΕΕ στον τομέα του πολιτισμού είναι, σύμφωνα με τη Συνθήκη, να σέβεται τον πλούτο της πολιτιστικής της πολυμορφίας και να μεριμνά για την προστασία και την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς. Δεδομένου ότι ο τομέας του πολιτισμού αποτελεί πρωτίστως αρμοδιότητα των κρατών μελών, ο ρόλος της Ένωσης περιορίζεται στην ενθάρρυνση της μεταξύ τους συνεργασίας και στην υποστήριξη ή τη συμπλήρωση των δράσεών τους.

Αξιολογήσαμε τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές επιδράσεις των επενδύσεων του ΕΤΠΑ σε χώρους πολιτισμού, καθώς και την οικονομική και φυσική βιωσιμότητα των χώρων αυτών. Εξετάσαμε τις εργασίες της Επιτροπής και αξιολογήσαμε 27 έργα σε επτά κράτη μέλη.

Στο πλαίσιο του ελέγχου καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι το ισχύον πλαίσιο πάσχει από έλλειψη εστίασης και ότι χρειάζεται μεγαλύτερος συντονισμός για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας και της βιωσιμότητας των επενδύσεων του ΕΤΠΑ σε χώρους πολιτισμού.

Ειδική έκθεση του ΕΕΣ υποβαλλόμενη δυνάμει του άρθρου 287, παράγραφος 4, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Υπηρεσία Εκδόσεων
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

Τηλ. +352 4398-1

Πληροφορίες: eca.europa.eu/el/Pages/ContactForm.aspx
Ιστότοπος: eca.europa.eu
Twitter: @EUAuditors